

διπλωματική εργασία

τμήμα αρχιτεκτόνων ΕΜΠ

σπουδαστική ομάδα _ Μπουλουχούρα Κατερίνα
_ Τσώλη Μαρία

επιβλέποντες καθηγητές _ Μάρδα Νέλλη
_ Μωραΐτης Κώστας

σύμβουλος _ Καρνόδης Δημήτρης

η πόλη και το ποτάμι . αναμοχλεύσεις

Ευχαριστίες

Η παρούσα διπλωματική εκπονήθηκε στα πλαίσια της ολοκλήρωσης των σπουδών μας στο τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου, την περίοδο Απρίλιος 2011 – Μάρτιος 2012.

Αντικείμενο της μελέτης είναι ο επαναπροσδιορισμός της σχέσης της πόλης της Άρτας με τον ποταμό Άραχθο, χωρικά και νοηματικά.

Πριν προχωρήσουμε στην παρουσίαση του θέματος θα θέλαμε να αναφερθούμε σε όσους συνέβαλαν στην περάτωση αυτής της διπλωματικής. Να ευχαριστήσουμε καταρχάς τους επιβλέποντες καθηγητές μας Νέλλη Μάρδα και Κώστα Μωραΐτη για την πολύ όμορφη συνεργασία, την απαιτητή καθοδήγηση και την υπομονή τους όλο αυτό το διάστημα. Ευχαριστούμε θερμά τον σύμβουλο μας Δημήτρη Καρνόδη τόσο για τη βοήθεια του όσο και για την εισήγηση του κατά την παρουσίαση.

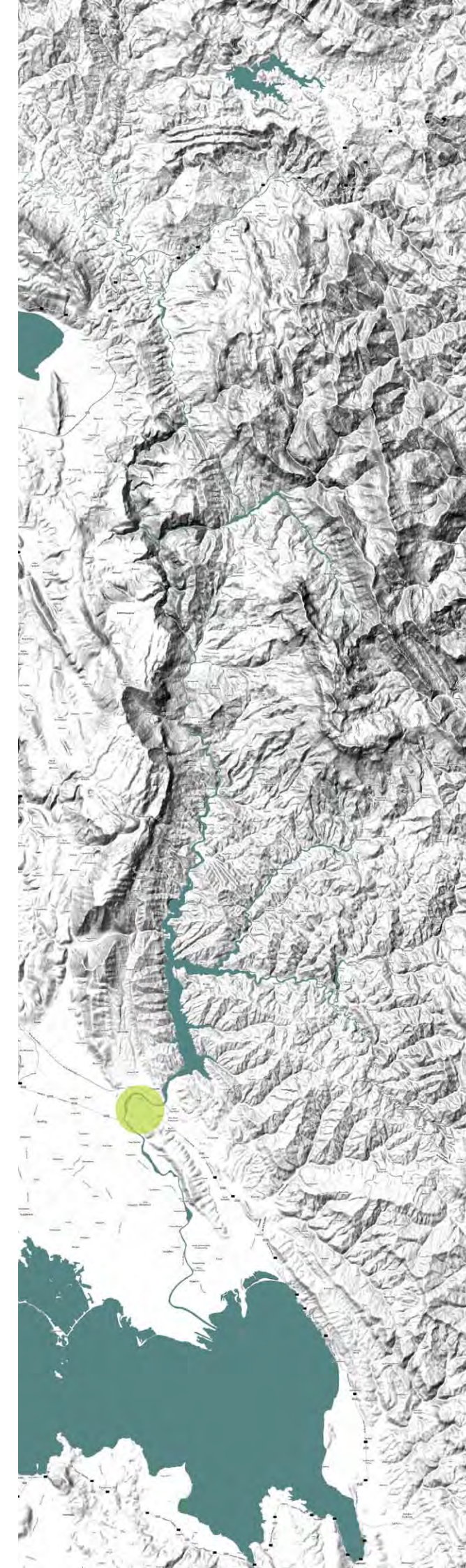
Επίσης ένα μεγάλο ευχαριστώ στον κ.Ν.Μαμάση του τμήματος υδρολογίας και τον κ. Π.Παπανικολάου της υδραυλικής του τμηματος Πολιτικών μηχανικών, χωρίς τη συμβολή των οποίων δε θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί η διπλωματική μας, για την προθυμία τους να μας βοηθήσουν, παρέχοντας μας υλικό και αφιερώνοντας αρκετό χρόνο.

Ευχαριστούμε επίσης απο καρδιάς τον κ.Γιώργο Ζιώβα, πολεοδόμο και φίλο τόσο για το χρόνο του όσο και για την ουσιαστική συνεισφορά του μέσα από μια σειρά ιδιαίτερα γόνιμων διαλόγων πάνω σε θέματα ιστορίας, φιλοσοφίας και αρχιτεκτονικής.

Ευχαριστούμε πολύ και την τεχνική υπηρεσία του δήμου Αρταίων για τη συνεργασία, τον κ.Ν Μπόκο πρώην διευθυντή του φράγματος Πουρναρίου και τον κ. Γ. Φακίτσα πρώην μηχανικό της ΔΕΗ στο φράγμα για τη χορήγηση απαραίτητου υλικού. Επίσης ένα ευχαριστώ στον κ.Β. Γκανιάτσα, φωτογράφο, για τις πληροφορίες και τις ιστορίες που μας αφηγήθηκε.

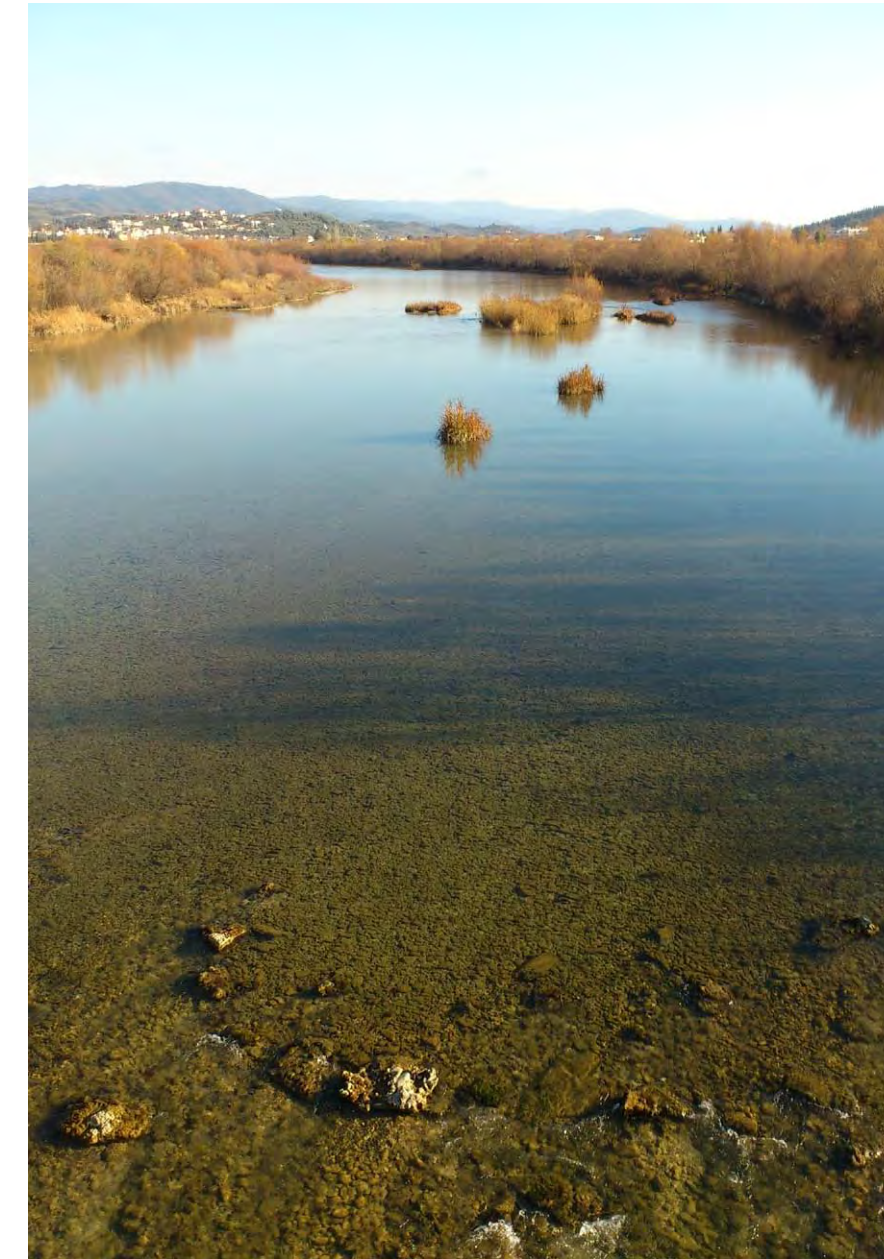
Θα θέλαμε ακόμα να ευχαριστήσουμε όλους τους φίλους που βοήθησαν κατά τη διάρκεια ή κατά τον τελευταίο μήνα της παρουσίαισης, δημιουργώντας ένα πολυ ευχάριστο κλίμα με πρώτη τη Δήμητρα για το ορχανωτικό δεμόνιο, τις άπειρες αντοχές και την ηθική και πρακτική συμπαράσταση, την Αφροδίτη, τον Νίκο, το Βλάση, τη Χρύνσα, τη Μαριζα, τη Φανή, τον Αντρέα, τον Γιώργο, τον Χάρη, την Χριστίνα, την Αλεξάνδρα, την Τζένη και την Κωνσταντίνα, την Πόπη, την Γιάννα, τον Δημήτρη, τον Γιάννη, την Αριέλλα, την Ιωάννα, τη Νεφέλη, τον Βασίλη, τον Αλέξανδρο, τον επιστάτη για τα κάστανα, τους φίλους που έχουν να μας δουν καιρό και όλα τα παιδιά απο τα καμαρίνια του 2ου για την υπέροχη ατμόσφαιρα αλληλεγκυης!

Τέλος, οι θερμότερες ευχαριστίες μας στους γόνεις μας για την στήριξη τους σε όλη την προσπάθεια των σπουδών μας, την υπομονή τους και την συμπαράσταση υλική και άυλη που ελπίζουμε κάποια στιγμή να τους ανταποδώσουμε.

περιεχόμενα	.5
εισαγωγή	.7
_ Αρχθος	.8
_ αρχικές παρατηρήσεις	11
_ ιστορικά	.12
_ ανάλυση του αστικού ιστού	.16
_ χάρτης τοποσήμων	.16
_ χάρτης χρήσεων γης	.17
πολεοδομική προσέγγιση	.19
_ σενάρια για την επέκταση πόλης	.20
_ πολεοδομικές προτάσεις	.21
διαδρομές	.23
_ διαδρομή I	.24
_ διαδρομή II	.27
_ χάρτης τοποσήμων ποταμού	.28
εισαγωγή στη ζώνη του ποταμού	.29
_ αντιπλημμυρικά έργα	.31
_ τομές	.34
_ γνωριμία με το τοπίο	.37
_ διαγράμματα ζώνης	.38
_ μακέτα ανάχωσης περιοχής	.40
_ τομές αναγλύφου	.44
_ υφές	.46
_ σχηματοποιήσεις της φύτευσης	.47
προτάσεις	.53
_ σκίτσα διερεύνησης - καμπύλη	.57
_ συνθετική πρόταση	.62
_ αναψυκτήριο	.64
_ δομικό πράσινο	.66
_ χώροι αθλητισμού	.68
περιγραφή	.73

Εισαγωγή

« ...αλλά δεν είμαι παρά ένας περαματάρης και η δουλειά μου είναι να περνάω τους ανθρώπους από το ποτάμι. Πέρασα πολλούς, χιλιάδες και για όλους αυτούς το ποτάμι μου δεν ήταν τίποτα περισσότερο από ένα εμπόδιο στο δρόμο τους. Ταξίδευαν για χρήματα, για διάφορες υποθέσεις, για χάμους και σαν προσκυνητές και το ποτάμι βρισκόταν πάνω στο δρόμο τους και ο περαματάρης υπήρχε για να τους βγάλει πέρα και πάνω από αυτό το εμπόδιο. Κάποιοι όμως από τις χιλιάδες, ελάχιστοι, πέντε ή έξι για τους οποίους το ποτάμι ήταν κάτι παραπάνω από εμπόδιο, άκουσαν τη φωνή του, το άκουσαν με προσοχή και το ποτάμι έχινε χι' αυτούς ιερό όπως έχινε και για σένα.»

Οι γραμμές αυτές του έργου του Έσσε κοιλούσαν ασταμάτητα μέσα στις σκέψεις μας καθόλη τη διάρκεια της διπλωματικής εργασίας διαμορφώνοντας την πρόθεσή μας να αναδημιουργήσουμε τη σχέση των κατοίκων της Άρτας με το ποτάμι τους, να τους αφυπνίσουμε τη συναίσθηση αυτή του περαματάρη. Και ο Έσσε συνεχίζει:

« [...] Κοίταζε με άκρατη τρυφερότητα το νερό που κυλούσε, την καταπληκτική διαφάνεια του πράσινου, τις κρυσταλλικές γραμμές του καλά κρυμμένου μυστικού του σχεδίου. Έβλεπε τις φωτεινές φυσαλίδες σαν χρωματιστές χυαλιστερές χαντρούλες να ανεβαίνουν από το βυθό, σιωπηλές μικρές ψυχούλες να κολυμπούν επάνω στον καθρέφτη του νερού, το βαθύ χαλανό του ουρανού να καθρεφτίζεται μέσα τους. Το ποτάμι τον κρυφοκοίταζε με χιλιάδες μάτια, με πράσινα, με κατάλευκα, με κρυστάλλινα, με χαλανά σαν τα ουράνια. Πόσο το αγαπούσε αυτό το νερό, πόσο μαχευτικό ήταν και πόση χαρά και ευχυνμοσύνη ένωθε χι' αυτό! Άκουχε τη φωνή να του ψιθυρίζει κατευθείαν στην καρδιά του, τη φωνή που μόλις είχε αφυπνιστεί και του έλεγε: Πρέπει να το αγαπήσεις αυτό το νερό! Παράμεινε κοντά του! Μάθε από αυτό! Ω! ναι, επιθυμούσε να διδαχτεί από αυτό, ήθελε να το ακούσει με προσοχή. Ένωθε πως εκείνος που θα καταλάβαινε αυτό το νερό και τα κρυμμένα μυστικά του, θα καταλάβαινε και πάρα πολλά άλλα, όλα τα μυστικά..... ότι αυτό το νερό έτρεχε κι όλο έτρεχε, έτρεχε διαρκώς, κι όμως ήταν πάντοτε εκεί, ήταν πάντοτε το ίδιο αλλά και καινούργιο την κάθε στιχμή.»

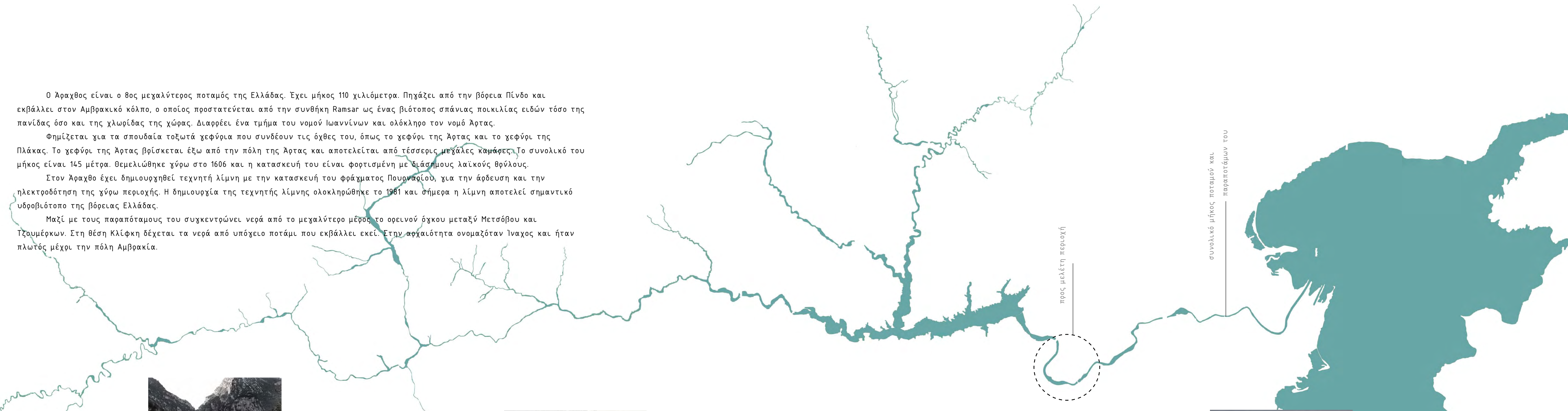
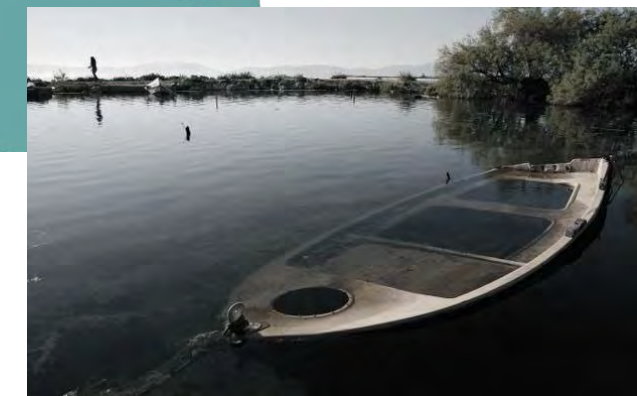
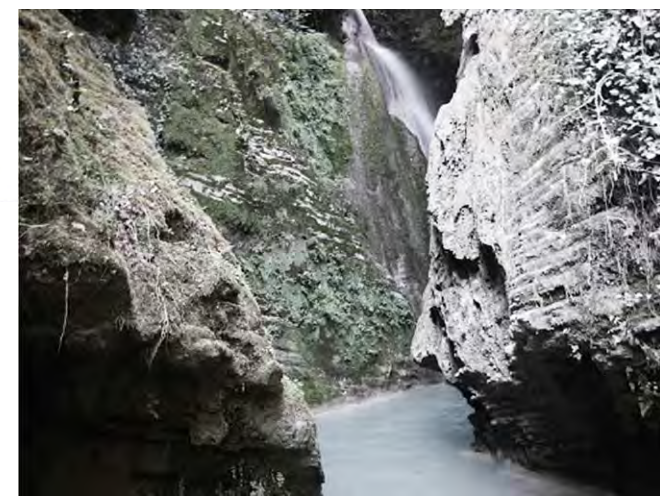
_ΑΡΑΧΘΟΣ

Ο Άραχθος είναι ο 8ος μεγαλύτερος ποταμός της Ελλάδας. Έχει μήκος 110 χιλιόμετρα. Πηγάζει από την βόρεια Πίνδο και εκβάλλει στον Αμβρακικό κόλπο, ο οποίος προστατεύεται από την συνθήκη Ramsar ως ένας βιότοπος σπάνιας ποικιλίας ειδών τόσο της πανίδας όσο και της χλωρίδας της χώρας. Διαρρέει ένα τμήμα του νομού Ιωαννίνων και ολόκληρο τον νομό Άρτας.

Φημίζεται για τα σπουδαία τοξωτά γεφύρια που συνδέουν τις όχθες του, όπως το γεφύρι της Άρτας και το γεφύρι της Πλάκας. Το γεφύρι της Άρτας βρίσκεται έξω από την πόλη της Άρτας και αποτελείται από τέσσερις μεγάλες καμάρες. Το συνολικό του μήκος είναι 145 μέτρα. Θεμελιώθηκε γύρω στο 1606 και η κατασκευή του είναι φορτισμένη με διάσημους λαϊκούς θρύλους.

Στον Άραχθο έχει δημιουργηθεί τεχνητή λίμνη με την κατασκευή του φράγματος Πουρναρίου, για την άρδευση και την ηλεκτροδότηση της γύρω περιοχής. Η δημιουργία της τεχνητής λίμνης ολοκληρώθηκε το 1981 και σήμερα η λίμνη αποτελεί σημαντικό υδροβιότοπο της βόρειας Ελλάδας.

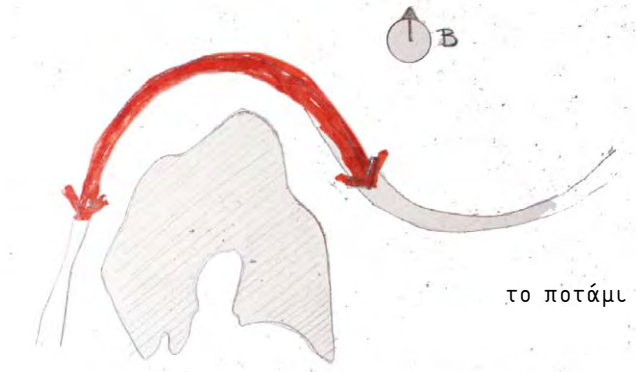
Μαζί με τους παραπόταμους του συγκεντρώνει νερά από το μεγαλύτερο μέρος το ορεινό όγκου μεταξύ Μετσόβου και Τζουμέρκων. Στη θέση Κλίφκη δέχεται τα νερά από υπόγειο ποτάμι που εκβάλλει εκεί. Στην αρχαιότητα ονομαζόταν Ίναχος και ήταν πλωτός μέχρι την πόλη Αμβρακία.

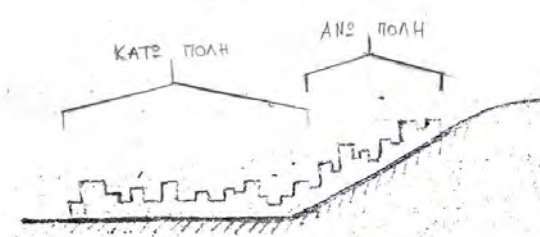

ΑΡΧΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

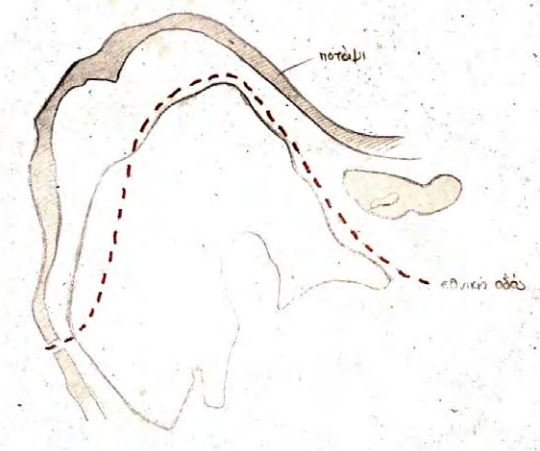
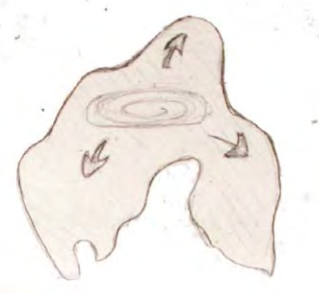
το ποτάμι περιβάλλει την πόλη

λαβυρινθώδες πολεοδομικό δίκτυο
— μεσαιωνικός χαρακτήρας της πόλης

αμφιθεατρικός χαρακτήρας με το κέντρο στο
επίπεδο κομμάτι της πόλης

η πόλη έχει εξελιχθεί γύρω από έναν κεντρικό
πυρήνα χωρίς συγκεκριμένο πολεοδομικό σχέδιο

— παλιά εθνική οδός Αθηνών - Ιωαννίνων
— σήμερα παρά την δημιουργία της Ιονίας οδού συνεχίζει
να παραλαμβάνει μεγάλο κυκλοφοριακό φόρο λόγω
υπερτοπικής κίνησης
— ισχυρό όριο με ανεπαρκείς προσβάσεις στην
παραποτάμια ζώνη

— εξάρσεις - κοιλότητες του αναγλύφου και του
πολεοδομικού ιστού

— οι κοιλότητες στην κάτοψη λειτουργούν ως υπαίθριοι
δημόσιοι χώροι και στην τομή ως σημεία φυγής - belvedere

Περιφερειακή ενότητα Άρτας 67.870 / Δήμος Αρταίων 42.980 κάτοικοι
[απογραφή 2011/ προσωρινά αποτελέσματα]

9ος αι. πΧ πρώτα ίχνη οικισμού

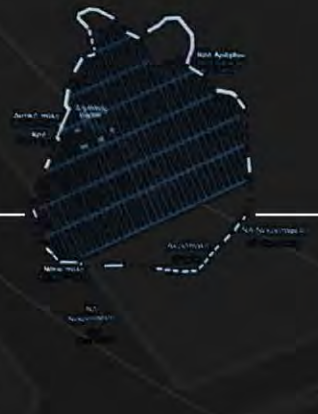
8ος αι. πΧ εγκατάσταση Κορινθίων

625 πΧ ίδρυση αρχαίας Αμβρακίας

582 πΧ δημοκρατικό πολίτευμα

295 πΧ πρωτεύουσα του Βασιλείου της Ηπείρου (Πύρρος)

γέφυρα τα θεμέλια της οποίας αποτελούν τη βάση του σημερινού Γεφυριού

Η Αμβρακία ήταν οργανωμένη με ορθογωνικό πολεοδομικό σχέδιο. Ευκρινή εικόνα της πολεοδομικής της οργάνωσης διαγράφουν τα πυκνά και συχνά καλοδιατηρημένα λείψανα της ελληνιστικής περιόδου. Παράλληλοι δρόμοι σε απόσταση 30 μ. μεταξύ τους, με κατεύθυνση βορρά-νότου, διασταυρώνονταν με κάθετες πλατύτερες οδούς σχηματίζοντας στενόμακρες οικοδομικές νησίδες διαστάσεων 30x150 μ. Στο πλάτος κάθε νησίδας ήταν κτισμένα δύο σπίτια. Οι δύο σειρές σπιτιών, που αναπτύσσονταν στον κατά μήκος άξονα της νησίδας, χωρίζονταν από κεντρικό αποχετευτικό διάδρομο-αχωχό (εικ. 3-4). Σε ορισμένες περιπτώσεις κατά τις οποίες η έρευνα αποκάλυψε σχετικά ολοκληρωμένα σύνολα της αρχαϊκής εποχής, διαπιστώθηκε ότι το εξωτερικό περίγραμμα των αρχαϊκών σπιτιών ταυτιζόταν με εκείνο των μεταγενέστερων, δηλαδή των κλασικών και ελληνιστικών χρόνων. Διαδοχικές φάσεις και επάλληλα δάπεδα των αρχαϊκών, κλασικών και ελληνιστικών χρόνων έχουν διαπιστωθεί επίσης στους αρχαίους δρόμους και αχωχούς. Η αντιστοιχία στη θέση και την αρχιτεκτονική οργάνωση των αρχαϊκών καταλοίπων σε σχέση με τις μεταγενέστερες οικοδομικές φάσεις αποδεικνύει ότι η χάραξη οργανωμένου πολεοδομικού σχεδίου πραγμα- τοποιήθηκε στην Αμβρακία εξαρχής κατά την εποχή της ίδρυσής της, όπως ακριβώς συνέβη στο σχεδιασμό αρκετών πόλεων του δεύτερου αποικισμού, στη Μεγάλη Ελλάδα. Η διαίρεση σε ορθογώνιες νησίδες υπαγορεύθηκε από τον τρόπο οργάνωσης των αποικιών, που περιελάμβανε την κατάτμηση της γης σε ισομεγέθη οικόπεδα, τους κλήρους, και την παραχώρησή της στους αποίκους σύμφωνα με τις αρχές της ισομοιρίας.

187 πΧ ρωμαϊκή κατάκτηση

η πόλη καίγεται και γκρεμίζονται τα τείχη της

31 πΧ μετοίκηση στη Νικόπολη

Οι κάτοικοι της Αμβρακίας εξαναγκάζονται να μετοικήσουν στην καινούργια πόλη, ενώ τα περισσότερα οικοδομήματα της Αμβρακίας καταστρέφονται και χρησιμοποιούνται ως οικοδομικά υλικά στη νεότερη Νικόπολη ενώ όλοι οι καλλιτεχνικοί θησαυροί μεταφέρονται στη Ρώμη. Η πόλη παρακμάζει.

1000 μΧ εμφανίζεται πρώτη φορά η ονομασία Άρτα

12ος αι μΧ πρωτεύουσα του Δεσποτάτου της Ηπείρου

1231-1271 μΧ κάστρο Μιχαήλ Β' Κομνηνός (το πιο αντιπροσωπευτικό δείγμα της μεσαιωνικής φυσιογνωμίας της πόλης)

11ος αι Αγία Θεοδώρα

1285 Παρηγορήτισσα

αρχές 14ου αι. Άγιος Βασίλειος

Άρχοντες Άγγελοι Κομνηνοί-Δούκες ιδρύουν το Δεσποτάτο της Ηπείρου ως αντίδραση στην κατάληψη της Βασιλεύουσας από τους Φράγκους το 1204 και διαλέγουν την Άρτα ως έδρα τους

1349 μ.Χ. Σερβική κατοχή της Άρτας από τον Στέφανο Δουσάν.

1358-1416 μ.Χ. Αλβανική κατοχή από τους Λιόσα και Σπάτα.

Η περιοχή συγκλονίζεται από τις αναταραχές του τέλους της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας. Την Άρτα καταλαμβάνουν στη σειρά οι Ορσίνιοι, οι Σέρβοι, οι Αλβανοί και ο Κάρολος Τόκκο μέχρι το 1449 π.Χ. που την κατακτούν οι Τούρκοι. Τις διαδοχικές κατακτήσεις ήρθε να συμπληρώσει μια καταστροφική ΠΥΡΚΑΧΙΔΑ, που ακολούθησε μια επίσης καταστροφική πλημμύρα.

1449 πΧ Τουρκική κατοχή

1479 μ.Χ. Η Βόνιτσα πέφτει στα χέρια των Τούρκων. Τέλος του Δεσποτάτου της Ηπείρου.

Είναι το παλαιότερο και καλύτερα διατηρημένο τέμενος της περιοχής, που σήμερα λειτουργεί ως ναός αφιερωμένο στον Άγιο Ιωάννη. Ιδρύθηκε τον 15ο αι. από τον Φαΐκ πασά, που για να το διακοσμήσει αφαίρεσε υλικά από άλλα μνημεία της Άρτας (Παρηγορήτισσα, κτίρια της Αμβρακίας και της Νεκρόπολης).Κοντά στο τζαμί είχε ιδρυθεί και ιμαρέτ, δηλαδή ορφανοτροφείο, από το οποίο πήρε το όνομα της και η υπόλοιπη περιοχή.

1606 Γεφύρι

1650 μ.Χ. Κατασκευάστηκε το ρολόι της πόλης

1710-1820 μ.Χ. Η Άρτα ήταν το πιο σημαντικό εμπορικό κέντρο της Ηπείρου και είχε δέκα προξενεία και υποπροξενεία

1881 ένωση με την υπόλοιπη Ελλάδα (συνθήκη του Βερολίνου)

Γεφύρι - σύνορο Ελληνικού κράτους

1980-81 κατασκευή φράγματος Πουρναρίου Ι

(περιορισμός της κοίτης του Αράχθου)

1985 η περιοχή δυτικά της περιφερειακής οδού εντάσσεται στο σχέδιο πόλης

1990 η περιοχή του Τριγώνου εντάσσεται στο σχέδιο πόλης

2000 η περιοχή στην είσοδο της πόλης εντάσσεται στο σχέδιο πόλης

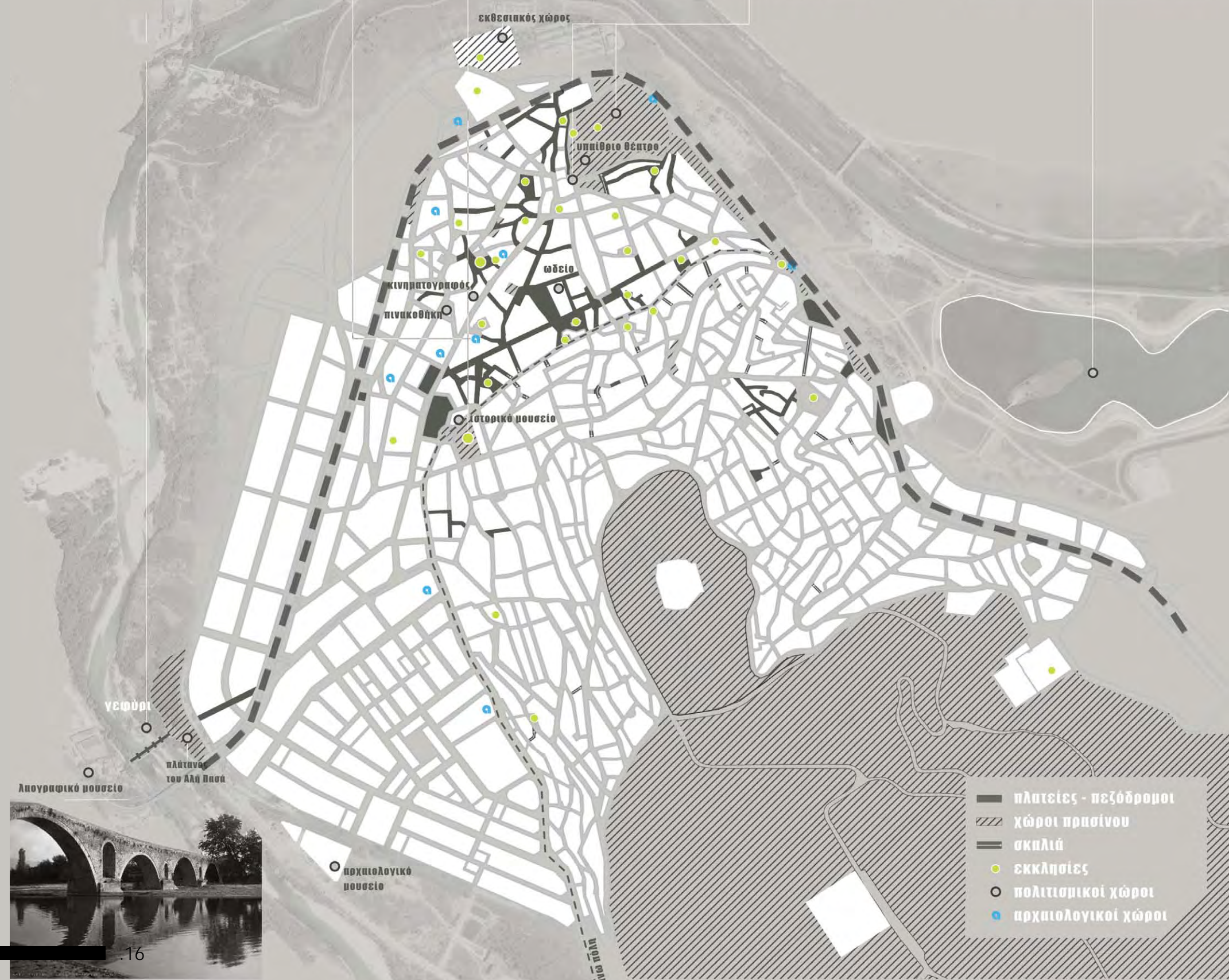
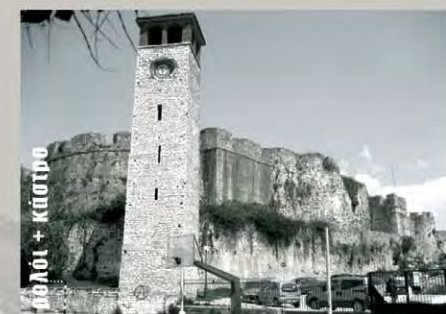

Γεφύρι

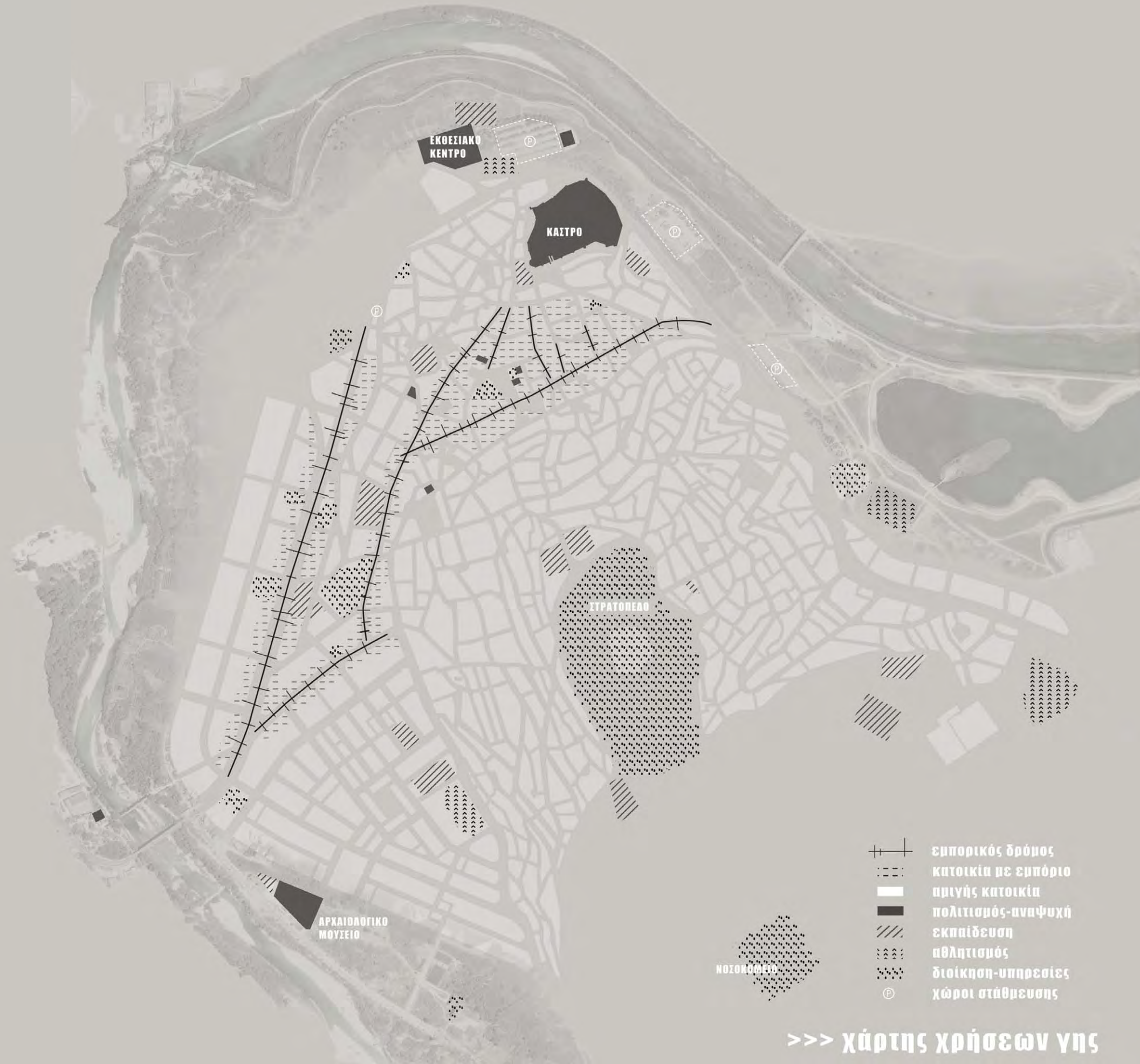
Κατά την περίοδο των ελληνοσλαβικών χρόνων 3ο αι.π.Χ. ο βασιλιάς Πύρρος, κατασκεύασε μια γέφυρα της οποίας τα θεμέλια σώζονται ακόμη και αποτελούν την βάση της σημερινής.
 -Αρχότερα την Βυζαντινή εποχή, γύρω στο 1606 πάνω σε αυτά τα θεμέλια φτιάχτηκαν τέσσερις μεγάλες κάμαρες, μεταξύ των οποίων παρεμβλήθηκαν οκτώ μικρά τοξωτά ανοίγματα, για να διαχετεύονται τα νερά σε περίπτωση πλημμύρας. Η κατασκευή του ολοκληρώθηκε το 1612 με την ανακατασκευή της μεγάλης καμάρας.
 -Το 1881 μετά την απελευθέρωση της Ελλάδας από τους Τούρκους, το γεφύρι αποτέλεσε σύνορο μεταξύ Τουρκίας και του νεοσύστατου κράτους. Το 1945, κατά την διάρκεια της γερμανικής κατοχής, η σιδερένια γέφυρα που κατασκεύασαν οι Γερμανοί στηρίχθηκε πάνω του καταστρέφοντας την βόρεια όψη του και ταυτόχρονα κλονίζοντας την ισορροπία του με το τεράστιο βάρος.
 -Τέλος την σύγχρονη εποχή, η κατασκευή του φράγματος Πουρναρίου έδωσε την χαριστική βολή στην γέφυρα, καθώς η συνεχής ροή του νερού διακόπηκε με αποτέλεσμα να βγαίνουν στην επιφάνεια τα ξύλινα θεμέλια του γεφυριού. Έτσι το 1983 κινδύνεψε πραγματικά να χρεμιστεί,αλλά σώθηκε την τελευταία στιγμή. Το χυψτό δημοτικό τραγούδι, που εξυμνεί τη θυσία της χυναίκας του πρωτομάστορα για να στεριώσει το γεφύρι, υπήρξε πρότυπο για παραλλαγές τραγουδιών σε όλη τη Βαλκανική.

>>> χάρτης τοποσήμων

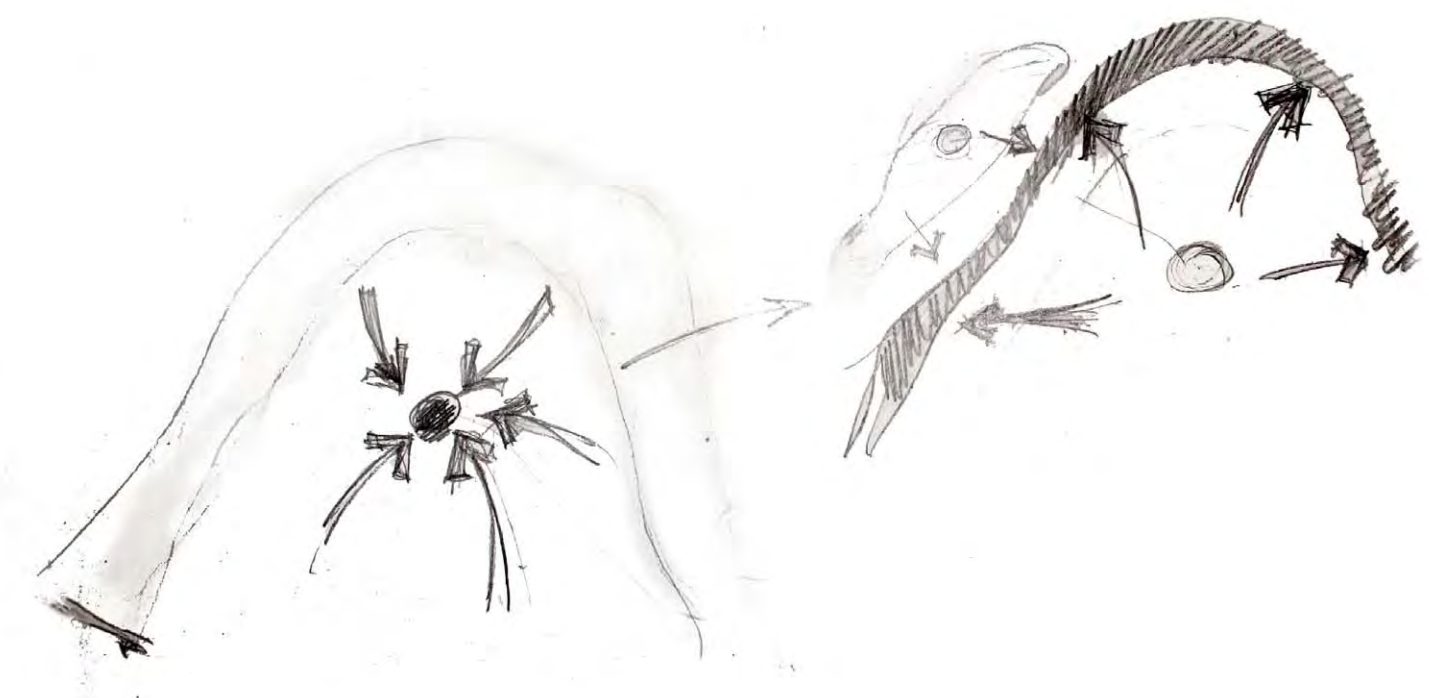
>>> χάρτης χρήσεων γης

παρατηρήσεις —

- το κέντρο της πόλης βρίσκεται στο πεδινό τμήμα της
- ο κεντρικός πεζόδρομος αποτελεί ταυτόχρονα άξονα και είναι ίσως ο μόνος που για τόσο μεγάλο μήκος παρακολουθεί τις χαράξεις της αρχαίας πόλης
- από την άνω πόλη απουσιάζουν πλατείες και δημόσιοι χώροι γενικότερα
- τα τελευταία χρόνια κεντρικές λειτουργίες [εμπόριο και δημόσια κτίρια] έχουν μετατοπιστεί στο δυτικό τμήμα της περιφερειακής οδού
- οι πολιτισμικοί χώροι είναι αρκετά ανεπαρκείς
- δύο σημαντικοί ανοιχτοί χώροι, το κάστρο και το εκθεσιακό κέντρο, παρότι βρίσκονται στο όριο μεταξύ πόλης και παραποτάμιας ζώνης δε φιλτράρουν την κίνηση, αλλά τη σταματούν και την επιστρέφουν στην πόλη

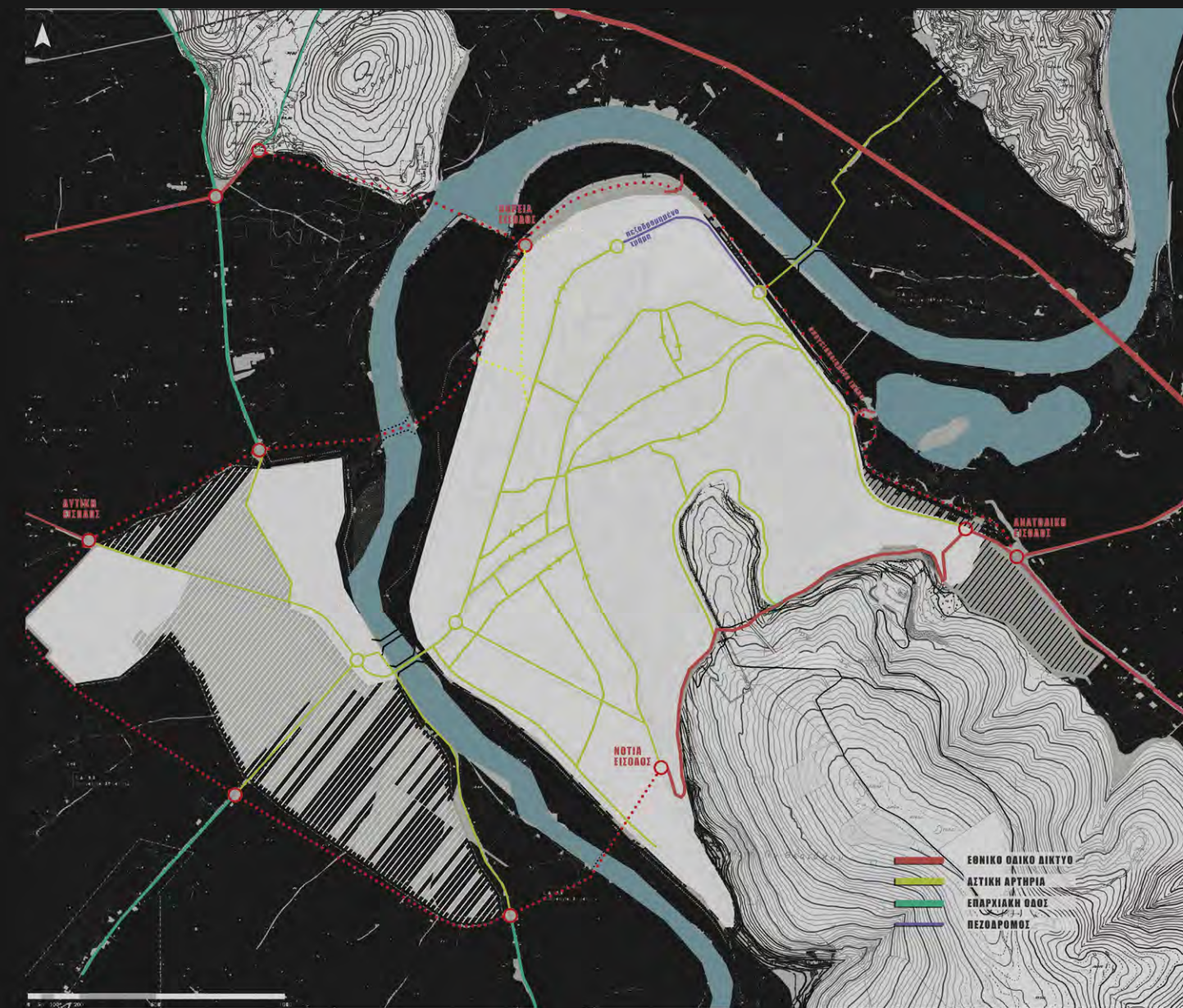

πολεοδομική προσέγγιση

>>> αναζήτηση θέσεις για την επέκταση της πόλης

/// προτεινόμενη μελέτη

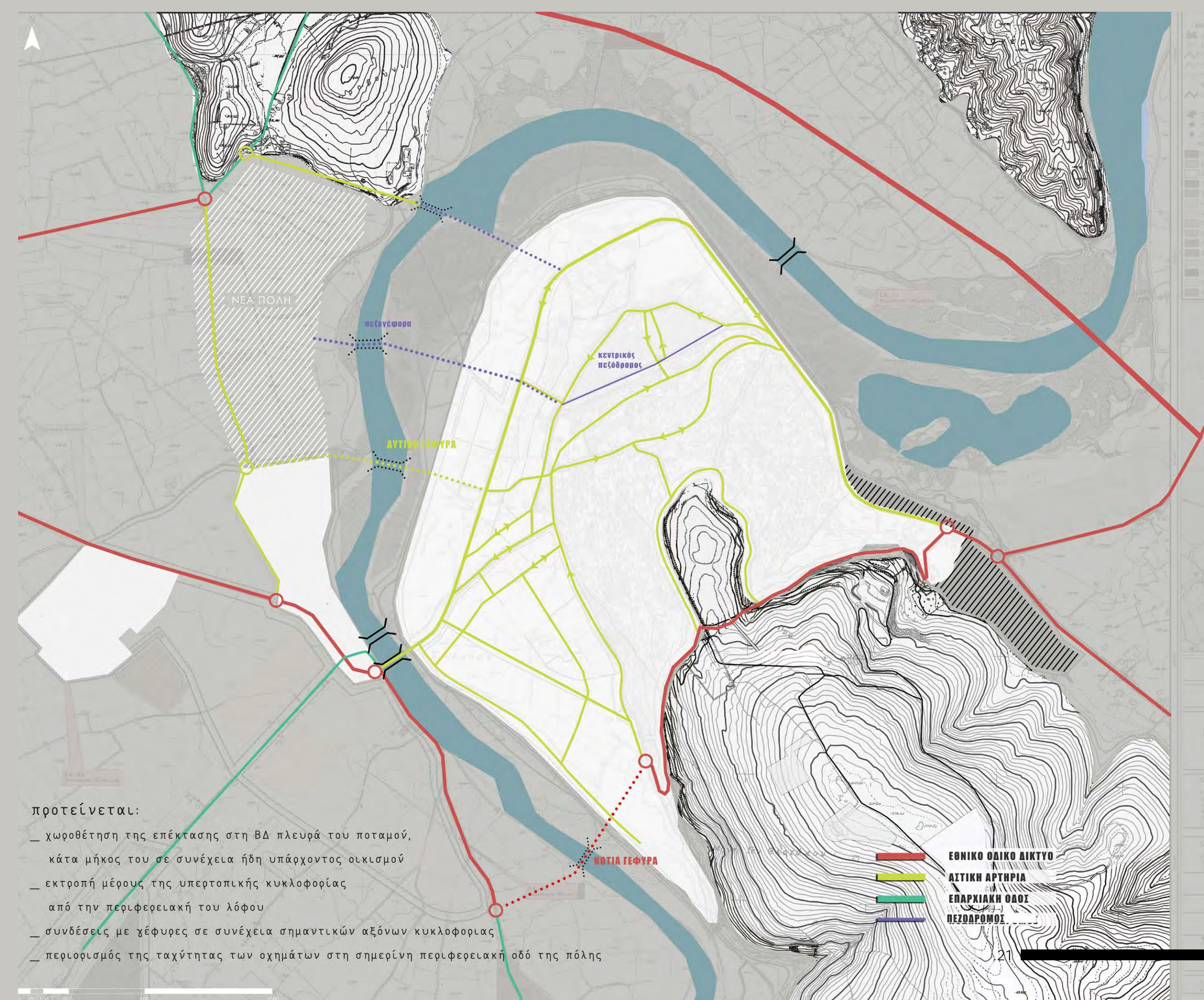
- δεν έχει ακόμα υλοποιηθεί λόγω απουσίας αντιπλημμυρικών έργων

σχέση με το κέντρο
υψομετρική διαφορά με το ποτάμι
νότιος προσανατολισμός

Ως πλέον ενδεδειγμένη θέση κρίνεται η περιοχή βορειοανατολικά της πόλης στη θέση σημερινού οικισμού. Η δημιουργία της Ιονίας οδού ωστόσο - από τα σημαντικότερα έργα υποδομής της Δυτικής Ελλάδας - διαμορφώνει ένα ισχυρό όριο, αποτρεπτικό για τη χωροθέτηση πόλης στις υποπεριοχές μεταξύ λόφου και ποταμού.

προβληματικά σημεία:

- απομάκρυνση του νέου τμήματος από το κέντρο της πόλης - ασθενείς συνδέσεις
- δημιουργία δέντερου ορίου στην ανατολική πλευρά ανάμεσα στη πόλη και το ποτάμι
- υποχειροποίηση οδού σε πεδινό τμήμα στο μεγαλύτερο μέρος του οποίου εντοπίζεται ζώνη ψηλού πρασίνου

προτείνεται:

- χωροθέτηση της επέκτασης στη ΒΔ πλευρά του ποταμού, κατά μήκος του σε συνέχεια ήδη υπάρχοντος οικισμού
- εκτροπή μέρους της υπερτοπικής κυκλοφορίας από την περιφερειακή του λόφου
- συνδέσεις με γέφυρες σε συνέχεια σημαντικών αξόνων κυκλοφορίας
- περιορισμός της ταχύτητας των οχημάτων στη σημερινή περιφερειακή οδό της πόλης

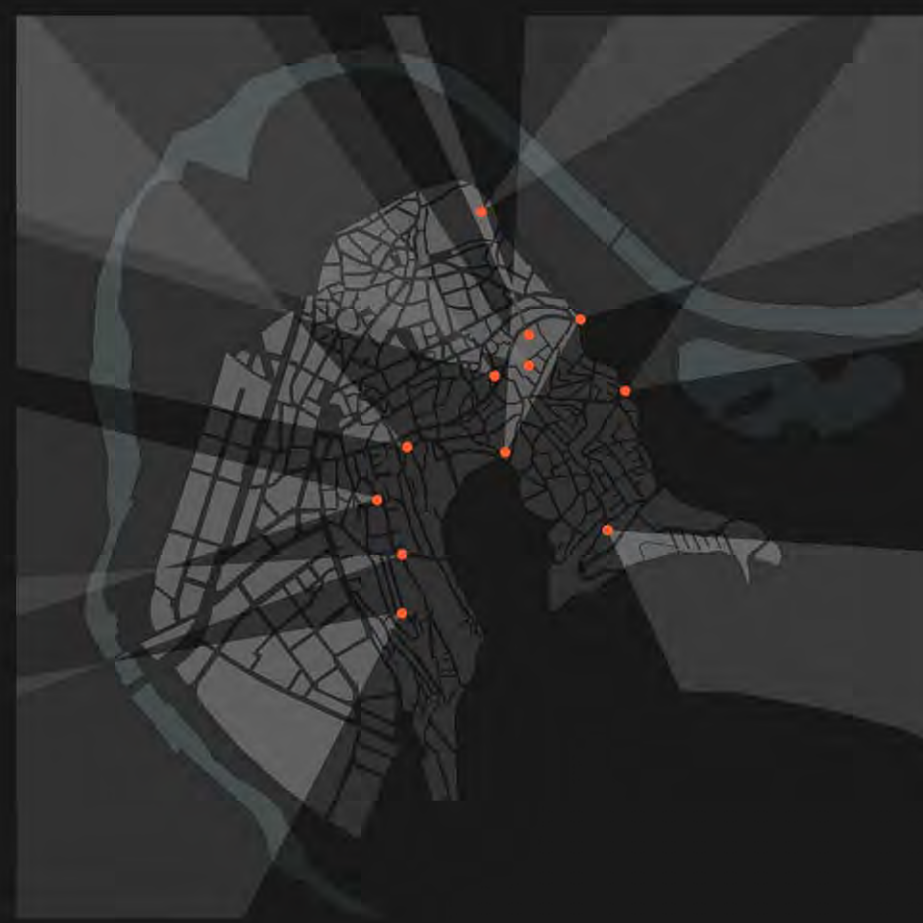
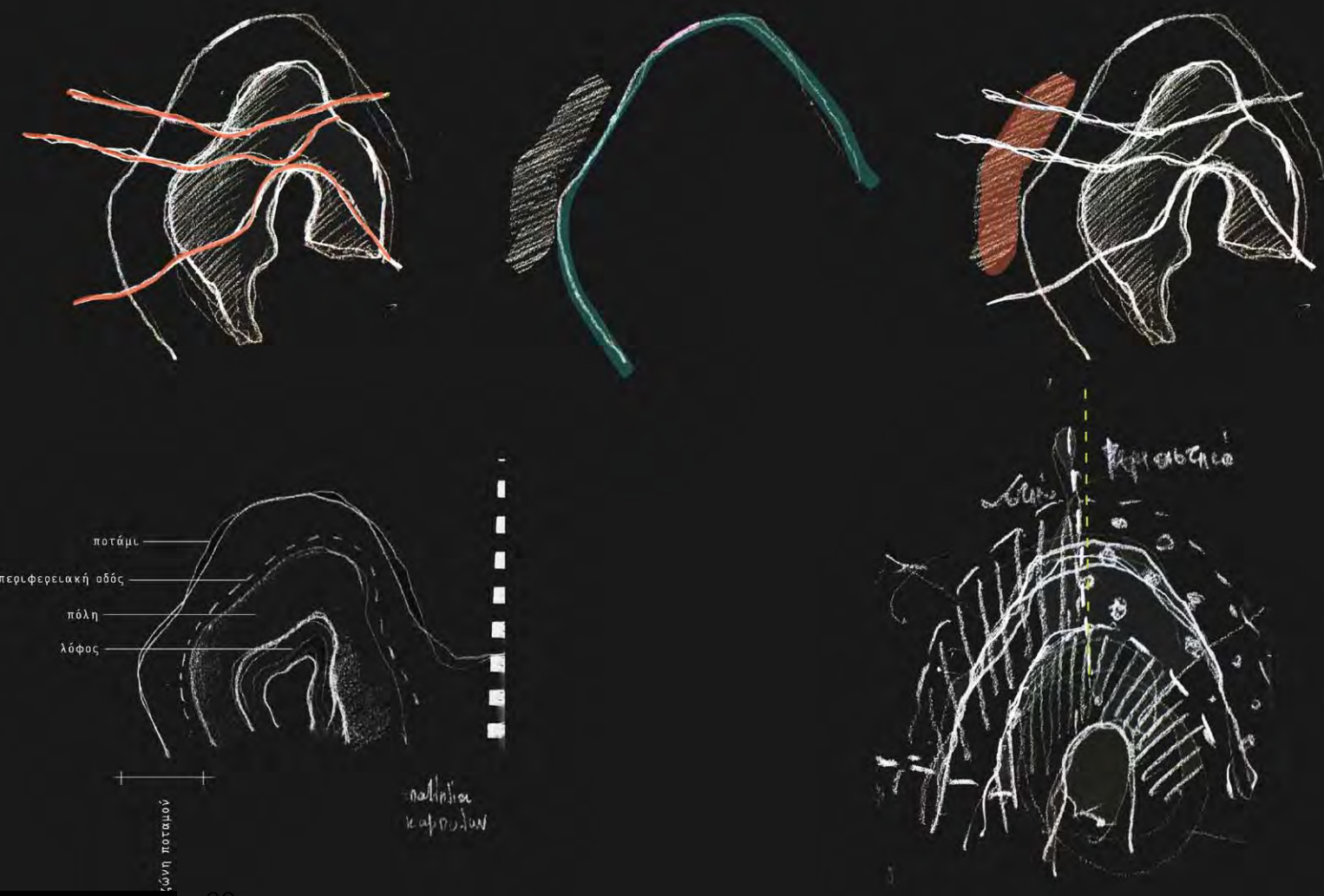
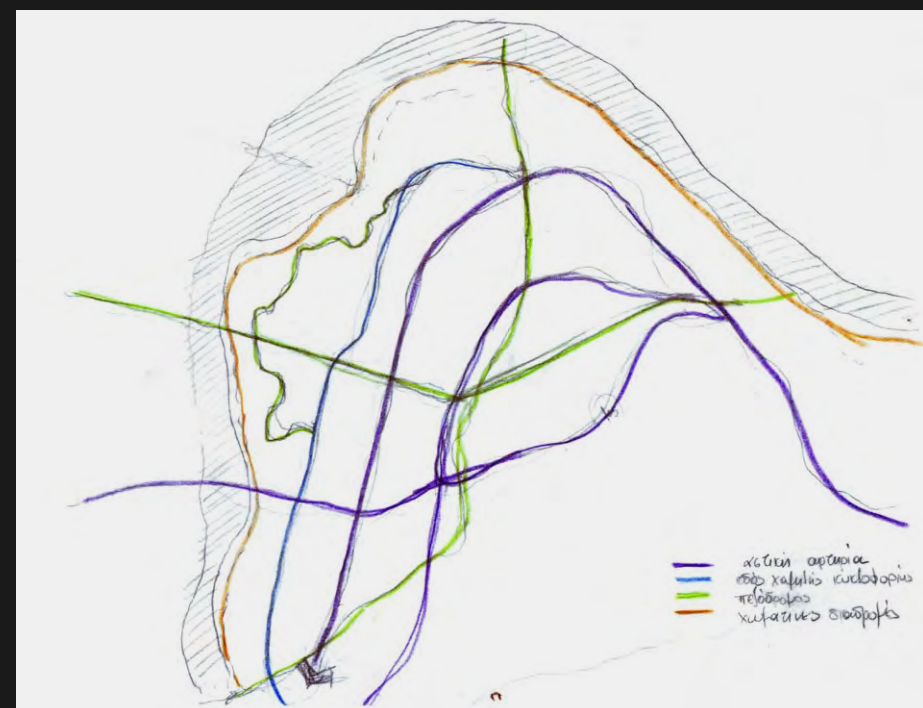

● Κέντρο
● οδοί/κτίρια
○ πολιτισμός

>>> παρεμβάσεις εντός της πόλης

_ πεζόδρομοι που λειτουργούν ως άξονες και δίνουν μια μορφή οργάνωσης στον αστικό ιστό
_ ανάδειξη σημείων θέας [belvedere] κυρίως στην άνω πόλη

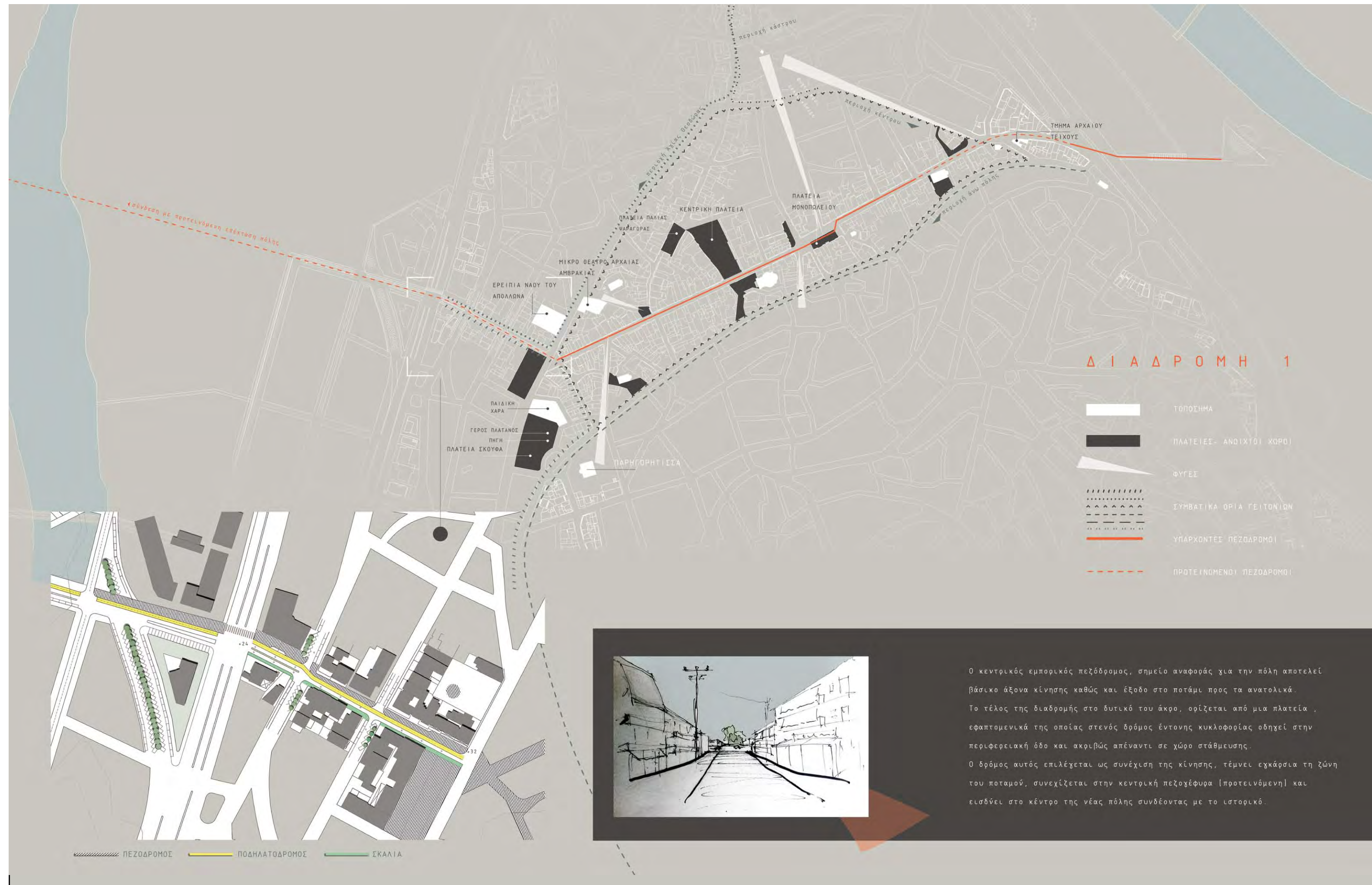

διαδρομές

Ο μεσαιωνικός χαρακτήρας της πόλης από την άποψη του δαιδαλώδους συστήματος δόμησης που συνεχίζεται και στο λόφο - παρά τη μεταγενέστερη κατοίκηση του - συνθέτει ένα ενδιαφέρον παιχνίδι χώρων, οπτικών φυγών, αναπάντεχων συναντήσεων. Η συχνή εναλλαγή κατεύθυνσης ωστόσο οδηγεί σε μια βιωματική ταυτοποίηση του χώρου μάλλον, παρά στην αντίληψη του τελευταίου με βάση τον προσανατολισμό.

Παρά τη ζοητεία του απρόβλεπτου που ενέχει η άτακτη ρυμοτομία της πόλης, θεωρήσαμε σημαντικό να νοηματοδοτηθούν διαφορετικά δύο πορείες ώστε να αποτελούν άξονες που οργανώνουν τις κινήσεις με βάση το υψρό στοιχείο. Οι πορείες αυτές με αφετηρία και τέρμα το ποτάμι, πατούν πάνω σε ήδη υπάρχοντες δρόμους και πεζοδρόμους για να διασχίσουν την πόλη σχεδόν κάθετα και οριζόντια, αντίστοιχα, περνώντας από το κέντρο της και διαδραματίζουν διακριτούς ρόλους στο αστικό σκηνικό.

Ο κεντρικός εμπορικός πεζόδρομος, σημείο αναφοράς για την πόλη αποτελεί βασικό άξονα κίνησης καθώς και έξοδο στο ποτάμι προς τα ανατολικά. Το τέλος της διαδρομής στο δυτικό του άκρο, ορίζεται από μια πλατεία, εφαστασμενικά της οποίας στενός δρόμος έντονης κυκλοφορίας οδηγεί στην περιφερειακή οδό και ακριβώς απέναντι σε χώρο στάθμευσης. Ο δρόμος αυτός επιλέχεται ως συνέχιση της κίνησης, τέμνει εγκάρσια τη ζώνη του ποταμού, συνεχίζεται στην κεντρική πεζογέφυρα (προτεινόμενη) και εισάγει στο κέντρο της νέας πόλης συνδέοντας με το ιστορικό.

Η δεύτερη διαδρομή αποτελεί τη συρραφή θραυσμάτων της ιστορίας της πόλης, της κίνησης του ανθρώπου και των διαφορετικών χωρικών ενότητων που συνθέτουν το αστικό μωσαϊκό.

Η πορεία που υποδεικνύει παράτι, αξονική, νοείται μάλλον αποσπασματικά λόγω του ότι συνιστά διαμερή κίνηση ως προς το κέντρο, βεβαιώντας το τελευταίο την αφετηρία της διασποράς των κινήσεων. Επιπλέον, ενώ κατά μήκος της συναντά κανείς μερικά από τα σπουδαιότερα τοπία της περιοχής, οι φυγές που δημιουργούνται ιδιαίτερα στα στενά της παλιάς πόλης αποσπών την προσοχή δίνοντας συχνά αφορμές για λοξοδρομία από την πορεία και περιπλάνηση.

Αυτή ακριβώς η πεσματική αυτοαναίρεση της διατηρεί τη διαδρομή άρατη σαν συνέχεια και σαν κατέννηση.

Πρόθεση μας είναι να την αναγόσουμε από το λαβυρινθώδες πλέγμα των δρόμων και να την αναδείξουμε ως αξόνα χωρικό και πολιτισμικό.

Δ Ι Α Δ Ρ Ο Μ Η 2

- ΤΟΠΟΣΙΜΙΑ
- ΠΛΑΤΕΙΕΣ - ΑΝΟΙΧΤΟΙ ΧΩΡΟΙ
- ΦΥΓΕΣ
- ΣΥΜΒΑΤΙΚΑ ΟΡΙΑ ΓΕΙΤΟΝΙΩΝ
- ΥΠΑΡΧΟΝΤΕΣ ΠΕΖΟΔΡΟΜΟΙ
- ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟΙ ΠΕΖΟΔΡΟΜΟΙ

>>> χάρτης τοποσήμων ποταμού

Η πόλη συναντά το ποτάμι στο Γεφύρι και τη λίμνη.

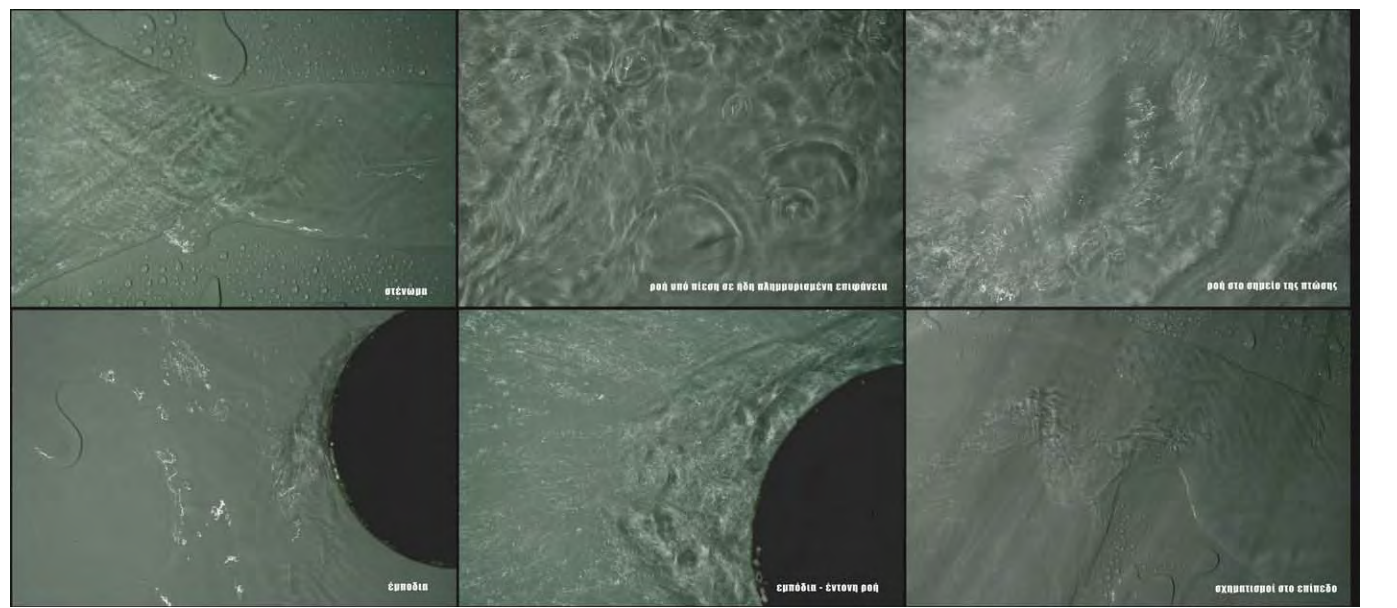
Αποσπασματικοί χειρισμοί έχουν οδηγήσει σε αδιέξοδες κινήσεις και σε χώρους εσωστρεφείς ενώ συχνά τόσο η κίνηση κατά μήκος όσο και η κάθετη διακόπτονται από φυσικά και τεχνητά εμπόδια.

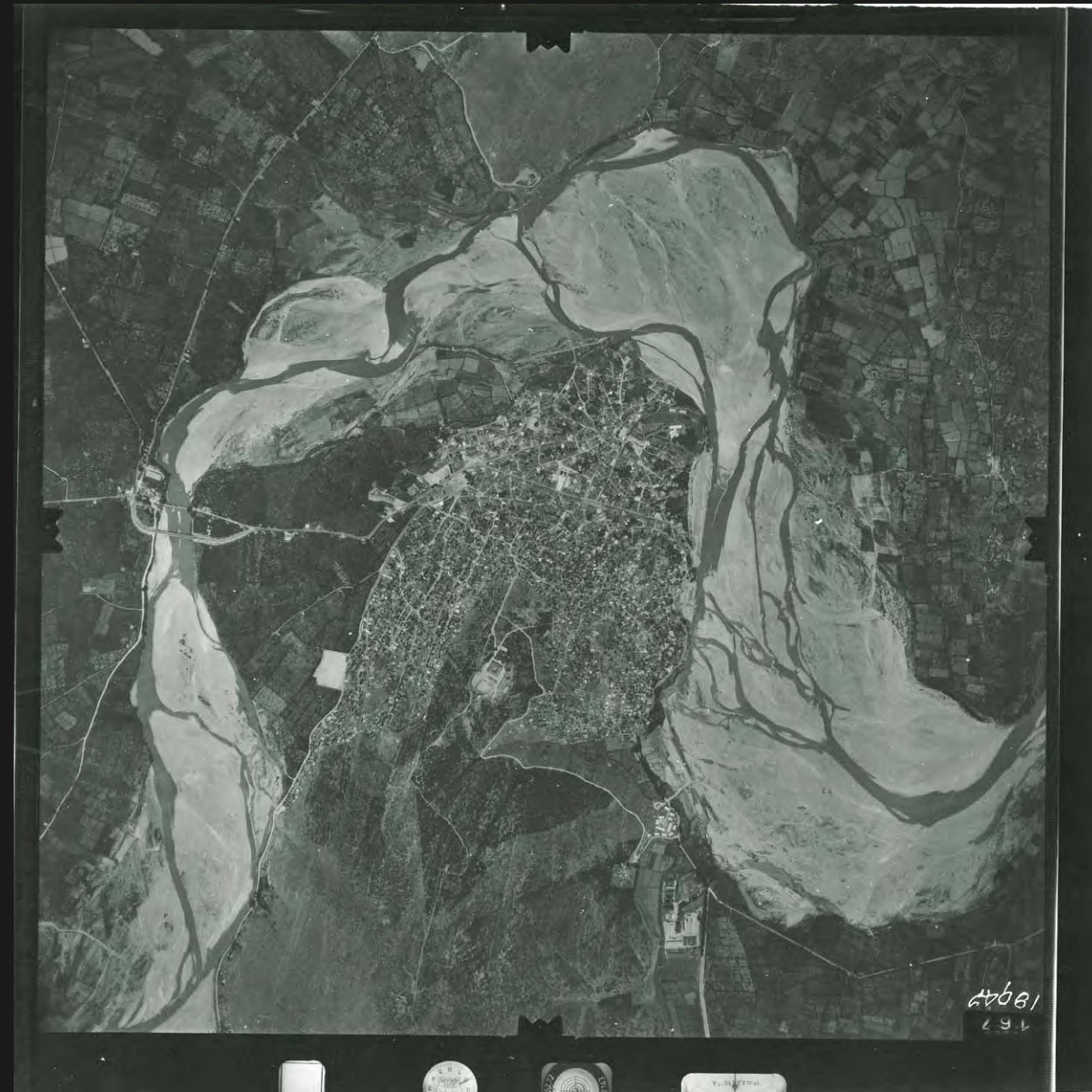
— εισαγωγή στη ζώνη του ποταμού —

Ο σχεδιασμός των αντιπλημμυρικών έργων, δεν αντιμετωπίστηκε σύμφωνα με την έννοια του εκκιβωτισμού, πρακτική που θεωρείται ξεπερασμένη στο εξωτερικό, αλλά ως στόχος ορίστηκε η ελαχιστοποίηση της ανθρώπινης παρέμβασης με σκοπό την προφύλαξη των ανθρώπινων εκδηλώσεων. Αντίθετα από μια λογική αυστηρής οριοθέτησης της φυσικής παρουσίας του ποταμού, έγινε προσπάθεια να διαμορφωθούν περιβάλλοντα ευπροσάρμοστα στη φυσική μεταβολή που εμφανίζεται περιοδικά. Στην ζώνη αυτή άνθρωπος και νερό συνυπαρχούν ως ίχνη. Συνδιαλέγονται μέσω του αποτυπώματός τους στο χώρο που ενεργοποιεί την μνήμη μετουσιώνοντάς την σε συνειδητή αίσθηση. Παρόλα αυτά και των δυο η παρουσία στο χώρο ενέχει κάτι το εφήμερο και το διαρκώς μεταβαλλόμενο. Αναγνωρίζοντας τα φυσικά χαρακτηριστικά φάνηκε πως το έδαφος και η βλάστηση καθώς και η διαμόρφωση του ανάγλυφου είναι αυτά που διαβάζουν το πέρασμά τους, άρα και βασικά συνθετικά στοιχεία που θα εντείνουν τις εντυπώσεις.

Ακόμη ένα χαρακτηριστικό της λειτουργίας των φραγμάτων, όπου κρίνεται αναγκαία η τακτική λειτουργία του υπερχειλιστή για λόγους ασφαλείας, μπορεί να χίνει η αφορμή για το αποκορύφωμα της προσπάθειάς μας για την ανασύσταση της συλλογικής μνήμης, σαν απαραίτητο στοιχείο που διαμορφώνει την έννοια της πόλης. Η τεχνητή πλημμύρα, παίρνοντας την μορφή μιας νέας δημόσιας χιορτής, η οποία εκτυλλίσεται κατά τη διάρκεια της, κατακλύζει την περιοχή θυμίζοντας την παλιά δύναμη του ποταμού και επαναπροσδιορίζει τον συνθετικό ρόλο των στοιχείων που την απαρτίζουν. Η βλάστηση παρουσιάζεται σαν ίχνος και ο άνθρωπος μετέχει στο ξέσπασμα [έστω και τεχνητό] του φυσικού στοιχείου είτε σαν θεατής, είτε σαν ερευνητής, είτε σαν πολίτης, ερχόμενος αντιμέτωπος με τη λανθάνουσα δυναμική του νερού που σταδιακά έχει υποβιβαστεί σε υπόθεση άλλων.

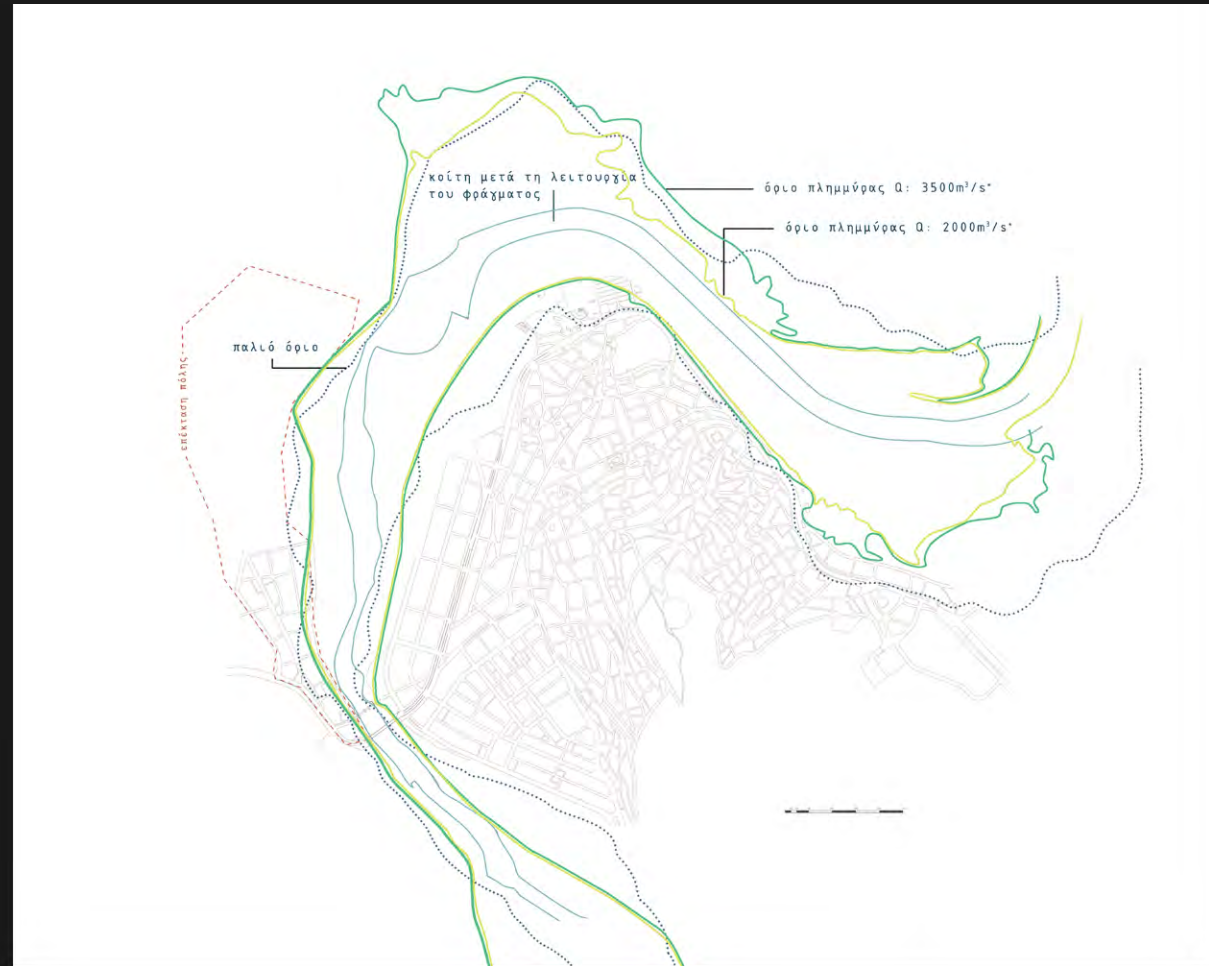

αεροφωτογραφία _ 22/06/1962

πηγή :: Ορχανισμός Κτηματολογίου Χαρτογραφήσεων Ελλάδος

* σύμφωνα με μελέτη διερεύνησης - εκχιματισμού του Αράχθου Η μελέτη δεν έχει ολοκληρωθεί σε όλο το προβλεπόμενο μήκος στο τμήμα από Γέφυρα Αρτας μέχρι κατόπιν του ΥΜΕ Πουρνάρι Η [1996]. Κατόπιν του Ιμαρέτ έως Γέφυρα), είναι ωστόσο μια εικόνα για τη 2^η πλημμύρα

— άποψη της κολίτης του ποταμού πριν την κατασκευή του φράγματος
— διακρίνεται η περιοχή του τριγώνου πριν την ανοικοδόμηση της

ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΑ ΈΡΓΑ

Το φράγμα Πουρνάριου, λειτουργήσε το 1981 και ολοκληρώθηκε το 1997. Δεύτερο σε μέγεθος στην Ελλάδα μετά του Μόρνου είναι χωμάτινο, πλάτους βάσης 450 μέτρων και ύψους 107 μέτρων. Διαμορφώνοντας την τεχνητή λίμνη Πουρνάριου, δημιούργησε έναν σημαντικό υδροβιότοπο στην περιοχή με ποικίλη ιχθυοπανίδα και ορνιθοπανίδα. Η έκταση της λεκάνης απορροής από την οποία συλλέγεται ο όγκος νερό είναι 1793,8km² με σημαντικότερους παραπόταμους τον Βάρδα, τον Μεταφρίτικο, τον Καλαορίτικο, τον Ισαοντάραρο και τον Καλεντίτη. Καθοριστικός παράγοντας για την πρόβλεψη της ροής του και κατεύθυνση την διεύθυνση της κολίτης του είναι ο τρόπος που προσλαμβάνεται η ποσότητα του νερού από την λεκάνη απορροής όπως και από την διαχείριση λειτουργίας του φράγματος. Η λεκάνη απορροής του Αράχθου είναι επαρκώς εξοπλισμένη με βροχομετρικούς σταθμούς με ικανοποιητική περίοδο λειτουργίας, γεγονός που επιτρέπει τη σχετικά αξιόπιστη εκτίμηση μεγεθών όπως της πιθανότητας κατανομής των βροχοπτώσεων, την κατασκευή άθροισμ κομυλών, και τη σύνθεση καταχέδων και πλημμυρογραφήματων ελέγχου που είναι απαραίτητα για την μελέτη. Επιπλέον, τα δεδομένα ισχύουσας από τη λειτουργία του ταμειυτήρα Πουρνάριου καθώς και παλιότερα δεδομένα από τον υδρομετρικό σταθμό της Γέφυρας Αρτας επιτρέπουν την επαλήθευση και τον έλεγχο των πλημμυρογραφήματων που καταρτίζονται με βάση τις βροχοπτώσεις.

Σε γενικές γραμμές, προκύπτει ότι συμβαίνει μία ήπια αύξηση του ύψους ή της έντασης βροχής με την αύξηση της περιόδου επαναφοράς. Ωστόσο, συγκριτικά με παλιότερες εκτιμήσεις, συμπεριλαμβανομένων και αυτών των μελετών των έργων Πουρνάριου, οι βροχοπτώσεις και οι πλημμυρικές παροχές της παρούσας μελέτης είναι σχετικά αυξημένες ιδίως για πλημμύρες χαμηλής πιθανότητας (για περιόδους επαναφοράς 1000 ετών, ή μεγαλύτερες, μέχρι και 60 000 ετών που σύμφωνα με όσα υποστηρίζονται σε αυτή τη μελέτη πρέπει να θεωρούνται πρακτικώς ισοδύναμες με την λεγόμενη Πλθνή Μέγιστη Πλημμύρα, στην οποία είχε στηριχθεί η μελέτη των έργων Πουρνάριου). Ασφαλώς οι εκτιμήσεις για τόσο μεγάλες περιόδους επαναφοράς είναι αναγκαστικά εσφαλμένες καθώς οι αστάθμητοι παράγοντες αυξάνονται και υπάρχει ένας σκεπτικισμός ως προς το αν θεωρείται ουσιαστικό να χίνονται προβλέψεις για βέβαιος χρόνο της τάξεως των 60000 χρόνων.

Με αυτή τη λογική, και με βάση τα επιχειρήματα και τα αποτελέσματα της συγκεκριμένης μελέτης θεωρούμε ότι το πλημμυρογράφημα της 1000ετίας είναι το πιο εύλογο για να αποτελέσει τη βάση της οριοθέτησης του ποταμού και του πολεοδομικού σχεδιασμού της Αρτας και των γειτονικών οικισμών.

Συνολτικά χαρακτηριστικά των υδρογραφήματων εισροής και εκροής για το Σεπτέριο 1

Περίοδος επαναφοράς (έτη)	100	200	500	1000	2000	5000	10000	20000	60000
Εισροή (m ³ /s)	4217	4794	5623	6299	7035	8069	8929	9841	11428
Εκροή στρόβιλου (m ³ /s)	500	500	500	500	500	500	500	500	500
Εκχείλιση (m ³ /s)	2868	3097	3460	3783	4153	4697	5172	5699	6661
Συνολική εκροή (m ³ /s)	3368	3597	3960	4283	4653	5197	5672	6199	7161
Στάθμη ταμειυτήρα (m)	118.85	119.45	120.36	121.15	122.03	123.27	124.32	125.44	127.41
Απόθεμα ταμειυτήρα (hm ³)	713	725	744	760	779	805	828	853	897

Σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη των πλημμυρικών επεισοδίων παίζουν οι κανόνες λειτουργίας του εκχείλιστη. Με βάση τις πληροφορίες που μας έχουν δοθεί από τη ΔΕΗ, γενικά η στάθμη του ταμειυτήρα κυμαίνεται από τα +100 μέχρι τα +120 m με την στάθμη των 120 m να είναι και η ανώτατη κανονική στάθμη λειτουργίας του έργου. Η λειτουργία εκχείλισης έχει νόημα όταν η στάθμη στον ταμειυτήρα ξεπερνά τη στάθμη του εκχείλιστη (+107,5 m) και η παροχή εισροής ξεπερνά την ποσοστειλικότητα του σταθμού (500 m³/s). Σε περίπτωση πλημμύρας, όταν η στάθμη του ταμειυτήρα φτάσει στα +120 m, τότε με κατάλληλο χειρισμό του ανοίγματος των θυροφραγμάτων η παροχή εκροής ρυθμίζεται ώστε να είναι ίση με την παροχή εκροής και η στάθμη να παραμένει στα +120 m. Για στάθμη ταμειυτήρα στα +120 m και θυροφράγματα πλήρως ανοιχτά, η παροχή υπερχειλίσας είναι περίπου 3300 m³/s. Υποθέτοντας ότι τη στιγμή αυτή λειτουργούν παράλληλα και οι στρόβιλοι στη μέγιστη δυνατότητά τους, η παροχή κατόπιν του φράγματος θα είναι 3800 m³/s. Η συγκεκριμένη παροχή θεωρούμενη ως παροχή εισροής, αντιστοιχεί σε περίοδο επαναφοράς περίπου 70 ετών. Αν η παροχή εισροής ξεπεράσει τα 3800 m³/s, η στάθμη νερού στον ταμειυτήρα θα αυξηθεί, ακόμη και με πλήρως ανοιχτά θυροφράγματα. Σημειώνεται ότι η στάθμη του φράγματος είναι στα +128 m και η ανώτατη στάθμη πλημμύρας στα +126 m (περιθώριο ασφάλειας για κυματισμούς 2 m). Η παροχή των 3800 m³/s αποτελεί το κατώτατο όριο παροχής σχεδιασμού οποιουδήποτε έργου (ακόμη και μικρής σημασίας) στα κατόπιν του Πουρνάριου. Η παροχή αυτή μπορεί να πραγματοποιηθεί όχι μόνο για την εισροή περιόδου επαναφοράς 70 ετών (στην οποία αντιστοιχεί ως παροχή εισροής) αλλά και για πλημμυρικά επεισόδια υψηλής πιθανότητας (π.χ. περιόδου επαναφοράς 20-50 ετών), εφόσον η στάθμη στην κοχή του επεισοδίου είναι αρκετά ψηλά και χειραστεί να ανοίξουν πλήρως τα θυροφράγματα. Ανάλογη δεν μπορεί να αποκλειστεί η περίπτωση να ανοίξουν πλήρως τα θυροφράγματα και για λόγους ανεξαρτησίας των πλημμυρών, ή ακόμη και από ανθρώπινο λάθος. Κατά συνέπεια δεν έχει νόημα η εξέταση πλημμυρικών επεισοδίων με παροχή αλγής μικρότερη των 3800 m³/s.

Το πιο πρόσφατο πλημμυρικό επεισόδιο, συνέβη τον Δεκέμβριο του 2005 με δύο αλληλεπόμενες αλγές και παροχή αλγής που ξεπέρασε τα 1700 m³/s. Σε γενικές γραμμές δεν ακολουθήθηκαν οι προδιαγεγραμμένοι κανόνες, αλλά έγιναν χειρισμοί με στόχο την κατά το δυνατόν ηπιότερη και ασφαλέστερη διάθεση της πλημμύρας, με δεδομένη βεβαιώς την αβεβαιότητα που υπάρχει σε πραγματικό χρόνο (και πάντα υπάρχει) για την εξέλιξη του πλημμυρικού επεισοδίου.

Τα θυροφράγματα ανοίχτηκαν (μερικώς) όταν η στάθμη πλησίαζε τα +118 m, αντί να παραμένουν κλειστά μέχρι τα φτάσει στα +120 m που προβλέπεται από τις προδιαγραφές, γεγονός που ήταν ευεργετικό ως προς την ασφάλεια έναντι πλημμυρών, αλλά έχινε εις βάρος της παραχόμενης ενέργειας. Εκ των υστέρων μπορούμε να δούμε ότι με την πολιτική που ακολουθήθηκε αφενός η στάθμη δεν έφτασε στο όριο των +120 m και αφετέρου η αλγής της παροχής εισροής υποβλήσαστηκε στην εκροή.

Επισημαίνεται με το παραπάνω παράδειγμα πως αν και το στοιχείο της προβλεψής της πλημμύρας είναι καθοριστικό για την απομείωση της πλημμυρικής διακινδύνευσης και η εμφάνισή του δεν εξαρτάται κυρίως από ανθρωπογενείς παράγοντες, αντίθετα, η παροχή εκροής εξαρτάται σημαντικά από τον τρόπο χειρισμού των θυροφραγμάτων του υπερχειλίστη. Ακόμη ένα ενδιαφέρον συμπέρασμα είναι πως οι υφιστάμενες σχετικές προδιαγραφές φαίνεται να είναι προσαρμοσμένες περισσότερο στη μεγιστοποίηση της παραγωγής ενέργειας και λιγότερο στην επάνεση της ασφάλειας έναντι πλημμύρας.

Στο ίδιο πλαίσιο, καθοριστικής σημασίας για την ασφάλεια είναι η συχνή συντήρηση και ο έλεγχος και γενικά η καλή κατάσταση ανά πάσα στιγμή των μηχανισμών ελέγχου των θυροφραγμάτων του εκχείλιστη.

/// Τα στοιχεία προέρχονται από την Υδρολογική Μελέτη των Πλημμυρών του Ποταμού Αράχθου που εντάσσεται στα πλαίσια της μελέτης με τίτλο «Υδρολογική Οριοθέτηση Τμήματος Κολίτης Ποταμού Αράχθου και Αξιοχρησιμότητα στα Όρια του Δρόμου Αρταίων».

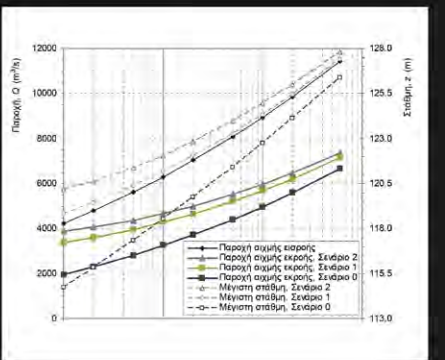

Φράγμα Πουρνάρι Η
ταμειυτήρας : 26 500 στο
χωρητικότητα : 350.000.000 km³

- Η ανεπάρκεια της κολίτης ενός ποταμού, που είναι η αιτία της πλημμύρας μπορεί να οφείλεται :
  - στα μεγέθος της διατομής
  - στη μικρή κλίση
  - στην τραχύτητα του πυθμένα

Ένας απλός τρόπος για τον υπολογισμό των στοιχείων της ροής κατά τη διάρκεια μιας πλημμύρας είναι να θεωρηθεί η ροή ομοιόμορφη, οπότε υφίσταται μια μονοσήμαντη σχέση παροχής και γεωμετρικών και υδροδυναμικών στοιχείων της κολίτης του ποταμού. Βέβαια στην περίπτωση της πλημμύρας η ροή απέχει πολύ από την ομοιόμορφη, ωστόσο από την εξίσωση της ομοιόμορφης ροής μπορεί να προκύψει πως είναι δυνατόν να επιτευχθεί η αντιπλημμυρική προστασία μιας περιοχής με επέμβαση στους όρους που επιδρούν στην εξίσωση της πλημμύρας. Για την ομοιόμορφη ροή η παροχή δίνεται από τη γνωστή εξίσωση Manning: $Q = 1/n AR^{2/3} S_0^{1/2}$

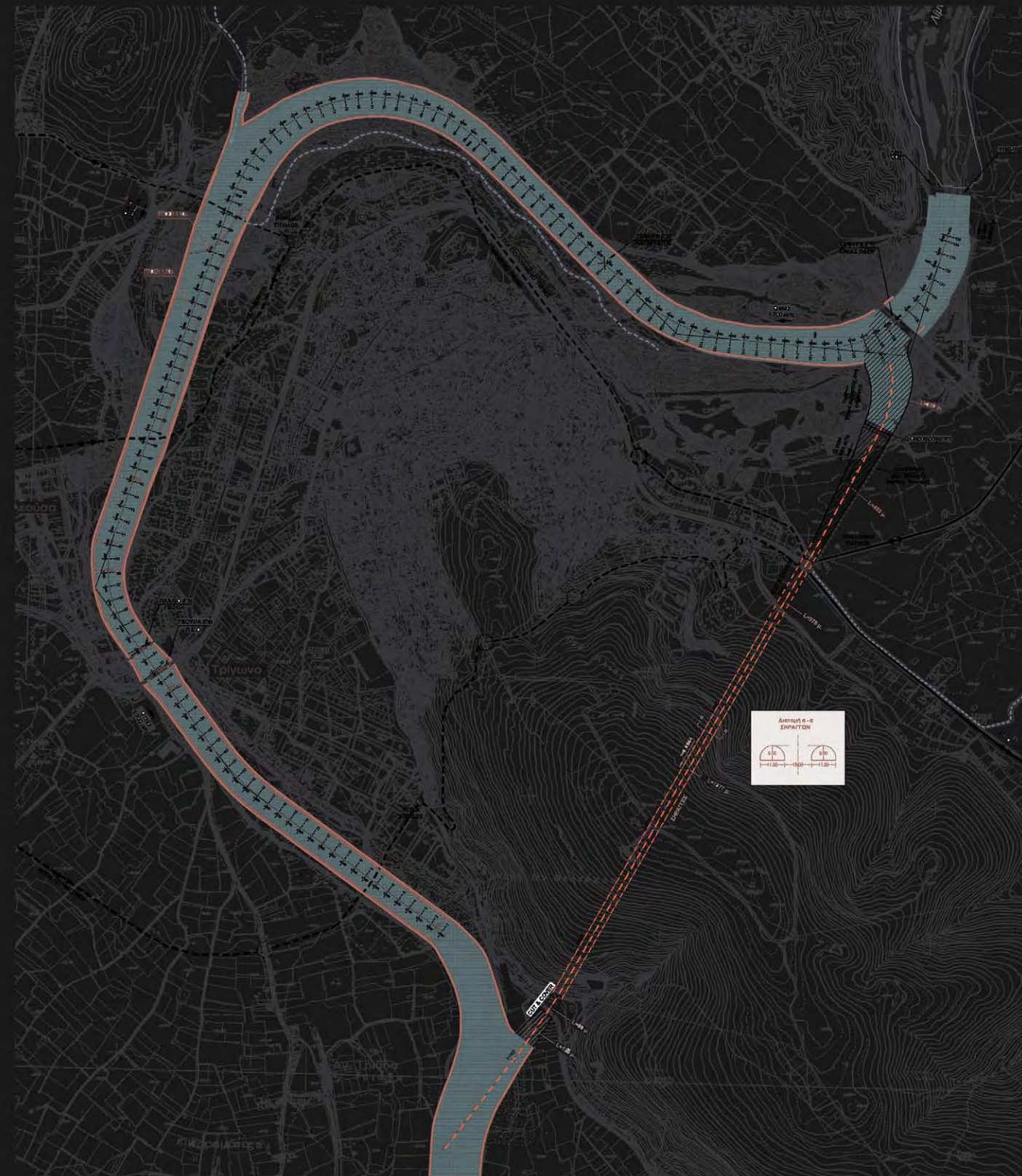
όπου A = εμβαδόν της υγρής διατομής, R = A/P = υδροαυλική ακτίνα, P = βρεχόμενα περιμέτρος n = συντελεστής τραχύτητας και S₀ = η κλίση πυθμένα

— πρόταση διευθέτησης της κοίτης [2008] που κατατέθηκε στο δημοτικό συμβούλιο και εμφανίζεται μεταξύ άλλων ως η επικρατέστερη

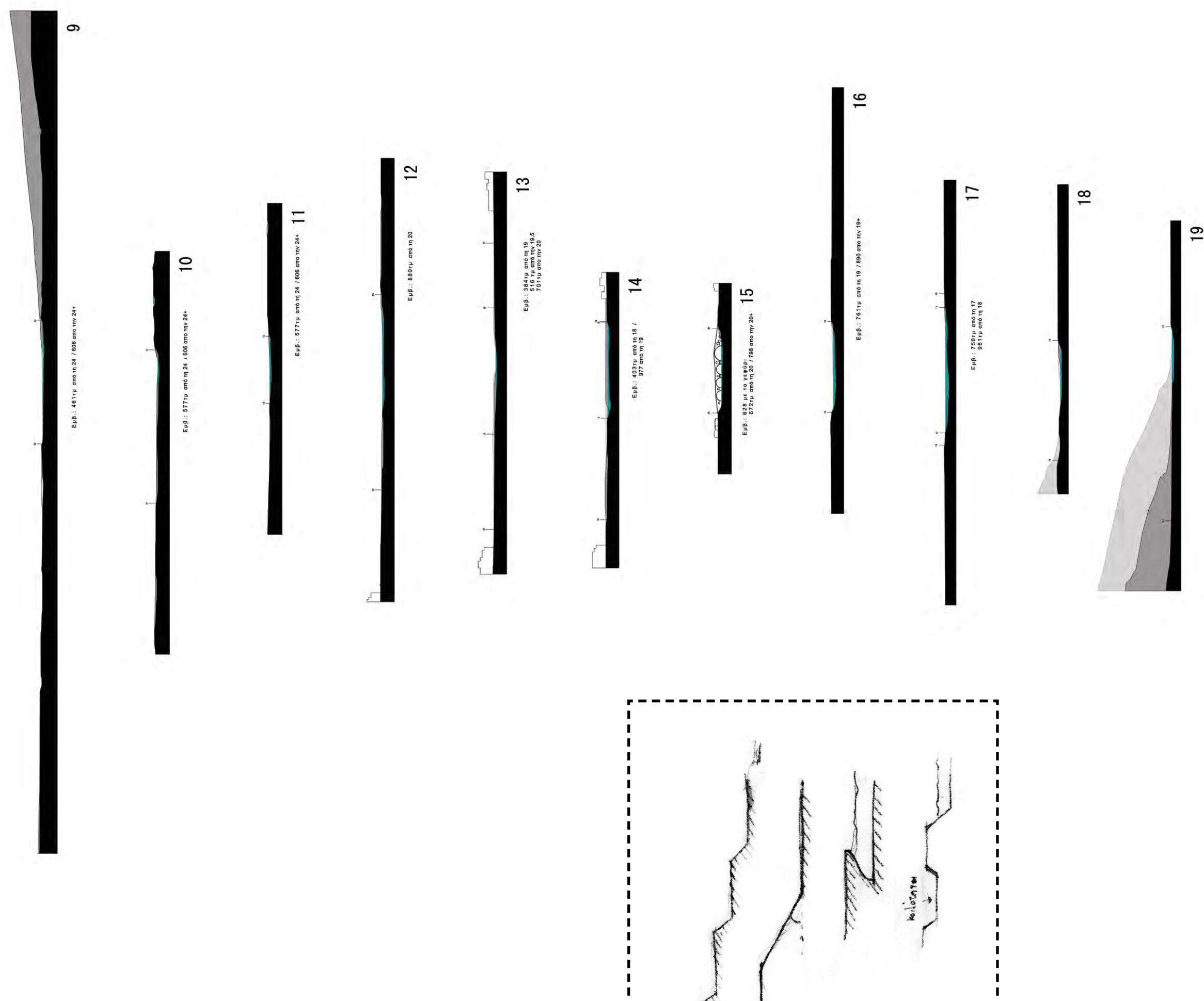
Προβλέπει την διάνοξη τούνελ για την διοχέτευση του κύριου πλημμυρικού όγκου κατά τη διάρκεια πλημμυρικού επεισοδίου της τάξης των 1000μ³ νερού και άνω, παρακάμπτοντας την πόλη. Η διάτρηση του λόφου με δύο σφραγδες συνολικού εμβαδού διατομής 267 μ² που θα χρησιμοποιούνται σε περίπτωση ανάγκης σε αραιά χρονικά διαστήματα ετών ή δεκαετιών, κρίνεται ιδιαίτερα προβληματική για πρακτικούς, περιβαλλοντικούς και οικονομικούς λόγους.

ΤΟΜΕΣ ΑΝΑΓΛΥΦΟΥ

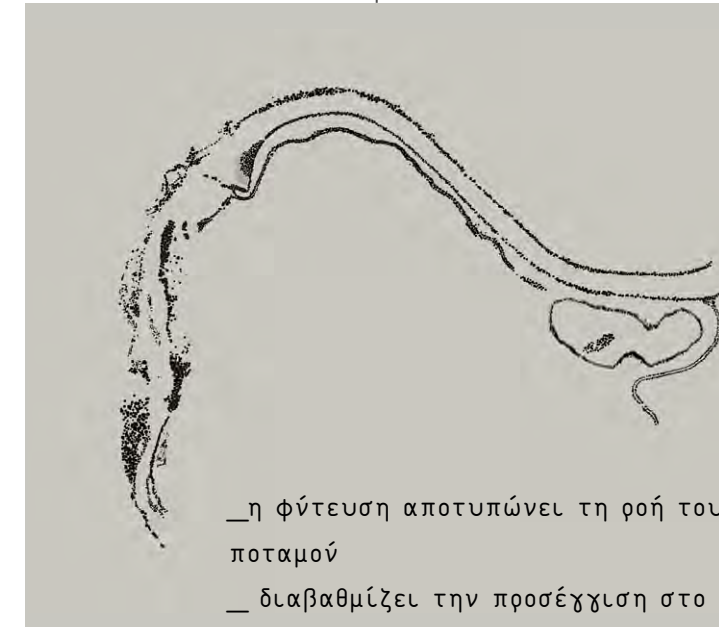
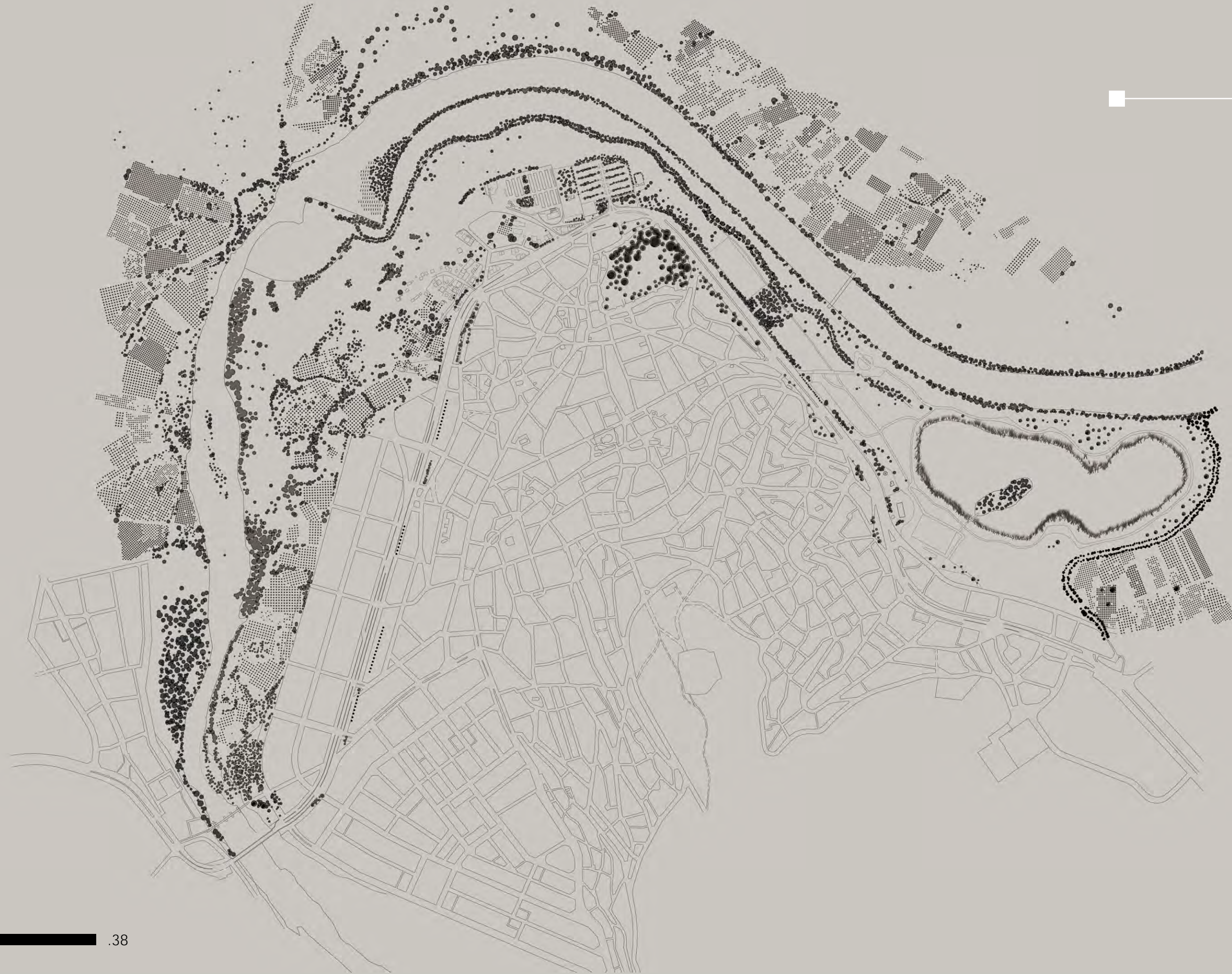

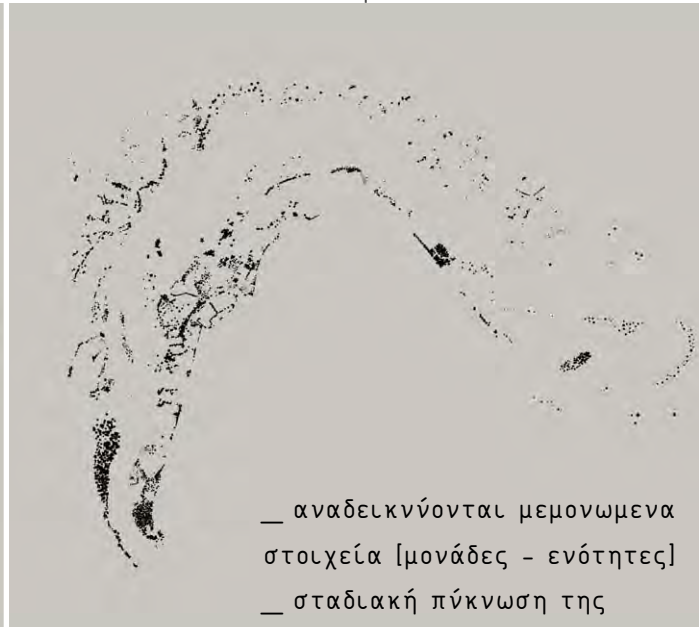
_ γνωριμία με το τοπίο

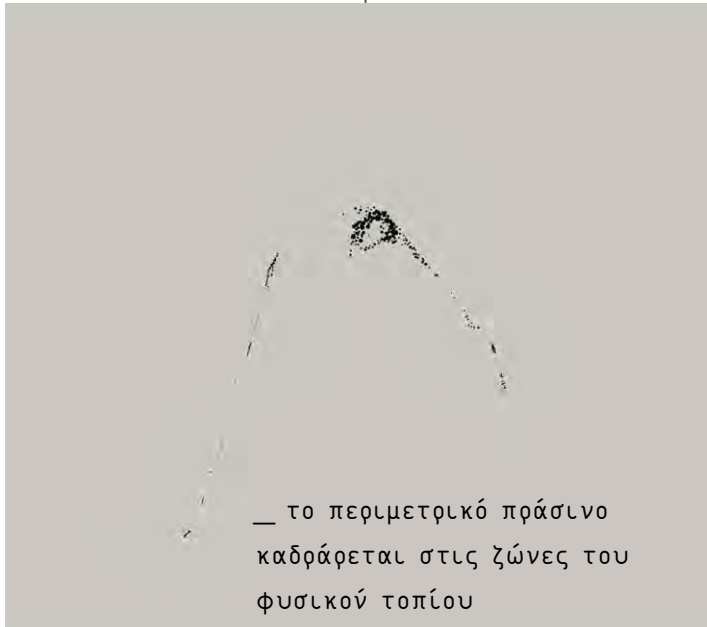
_ η φύτευση αποτυπώνει τη ροή του ποταμού
 _ διαβαθμίζει την προσέγγιση στο νερό και τη θέα
 _ μέχρι το φράγμα του Ιμαρέτ ορίζει κατεύθυνση ενώ στη συνέχεια οι κινήσεις είναι πιο ελεύθερες

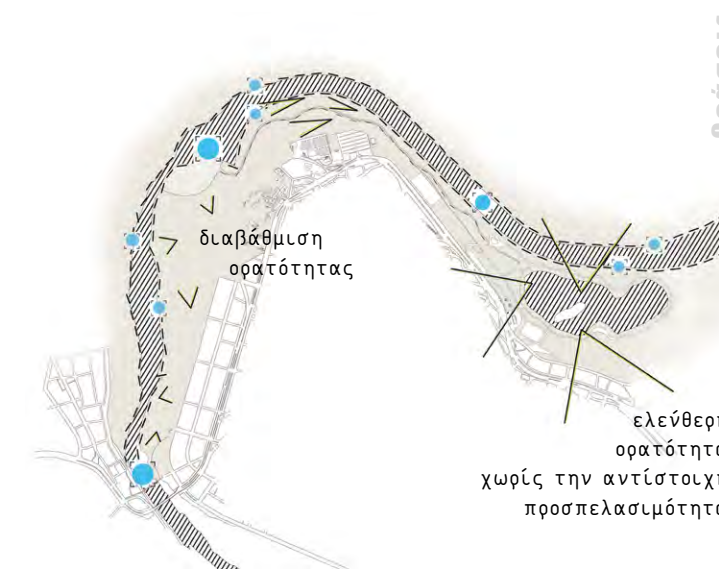
_ αναδεικνύονται μεμονωμένα στοιχεία (μονάδες - ενότητες)
 _ σταδιακή πύκνωση της βλάστησης
 _ ορίζεται το περιγράμμα της πόλης

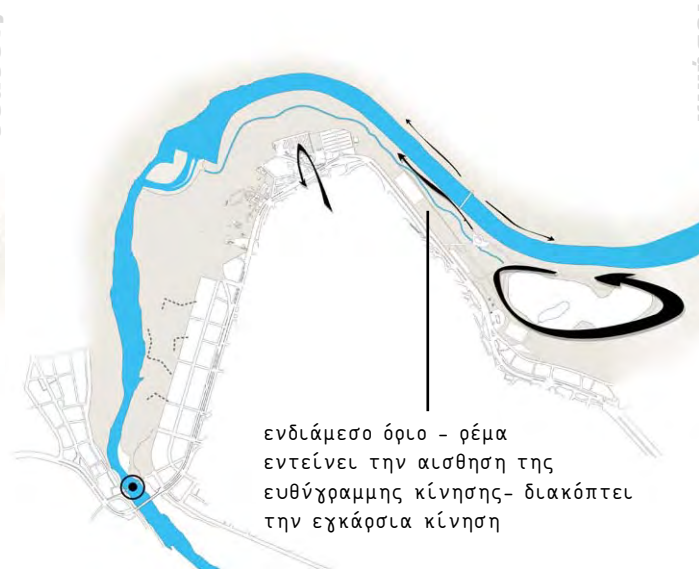
_ το καλλιεργημένο έδαφος αναδεικνύει την πλαστικότητα του ανάγλυφου και τις δυνάμεις που το διαμορφώνουν, ροές
 _ αποτυπώνει το δίκτυο της ανθρώπινης παρουσίας στη ζώνη

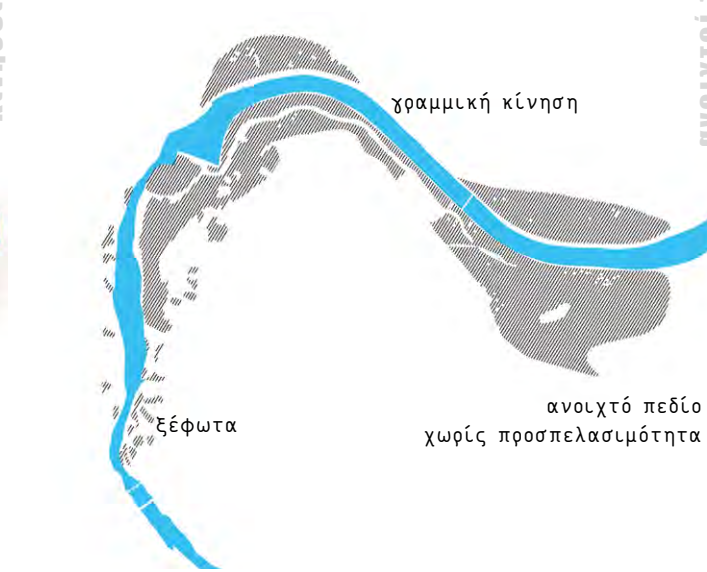
_ το περιμετρικό πράσινο καθάρεται στις ζώνες του φυσικού τοπίου
 _ αντιμετωπίζεται γραμμικά
 _ κυριαρχεί ο ρυθμός

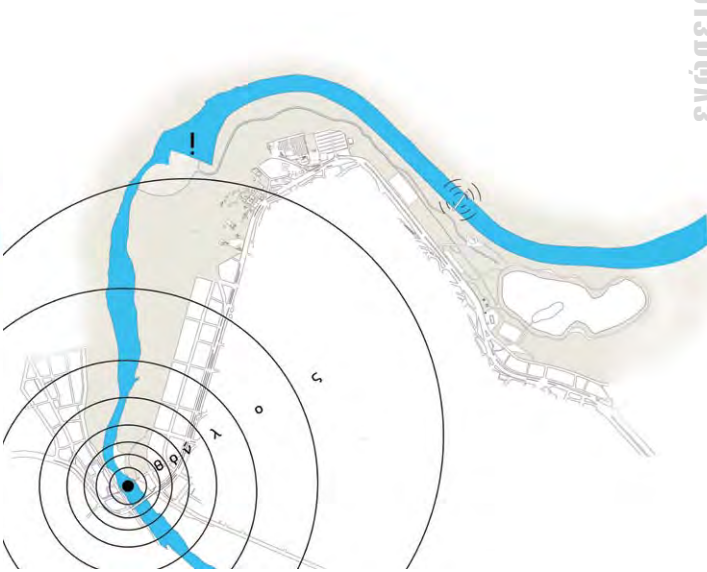
διαβάθμιση ορατότητας
 ελεύθερη ορατότητα χωρίς την αντίστοιχη προσπελασιμότητα

ενδιάμεσο όριο - ρέμα εντείνει την αίσθηση της ευθύγραμμης κίνησης- διακόπτει την εγχάρακτα κίνηση

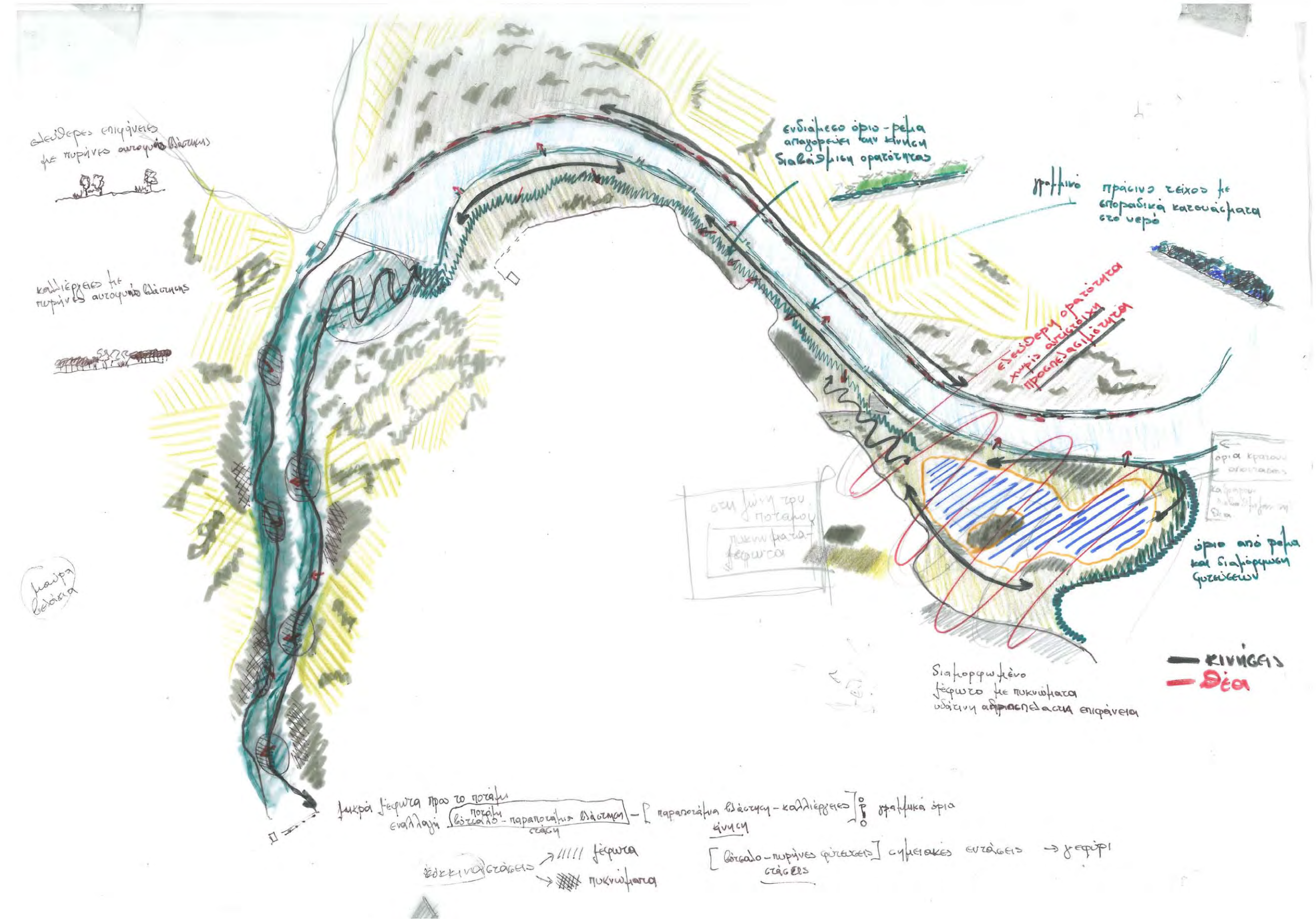

ξεφωτα
 γραμμική κίνηση
 ανοιχτό πεδίο χωρίς προσπελασιμότητα

ανοιχτοί χώροι

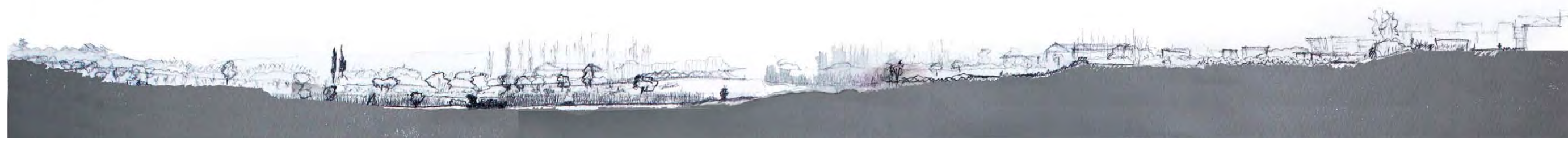
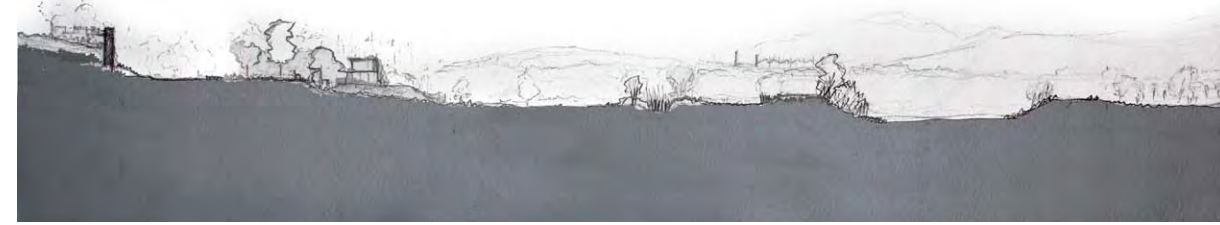
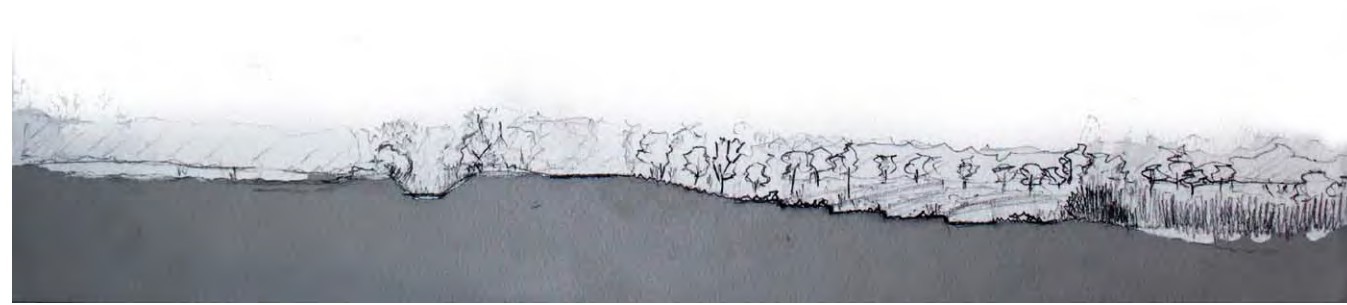

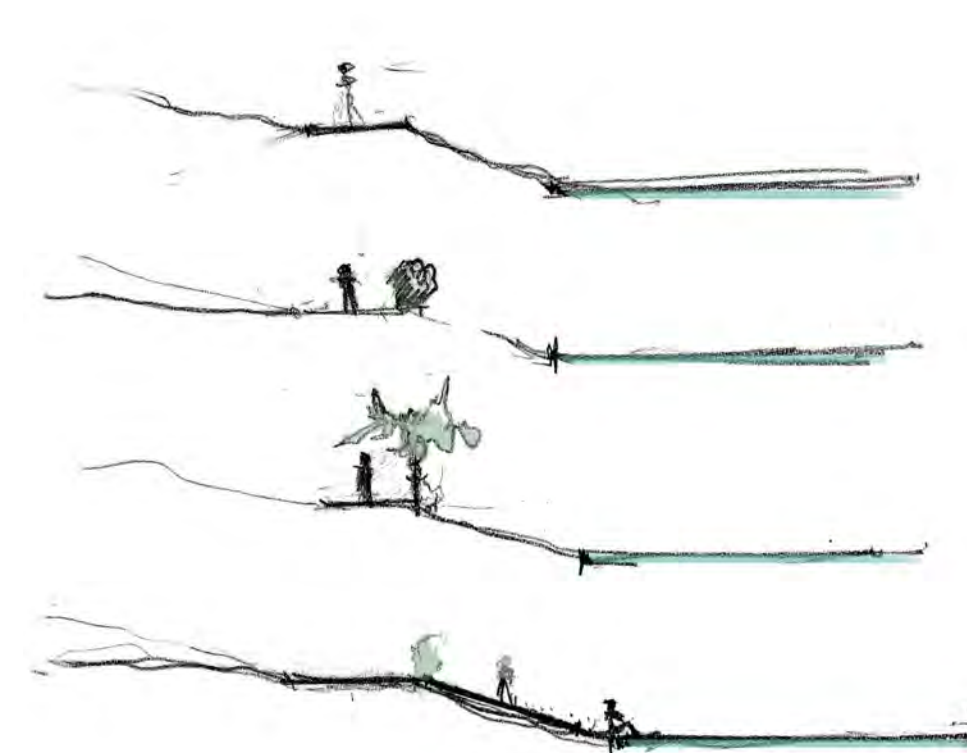
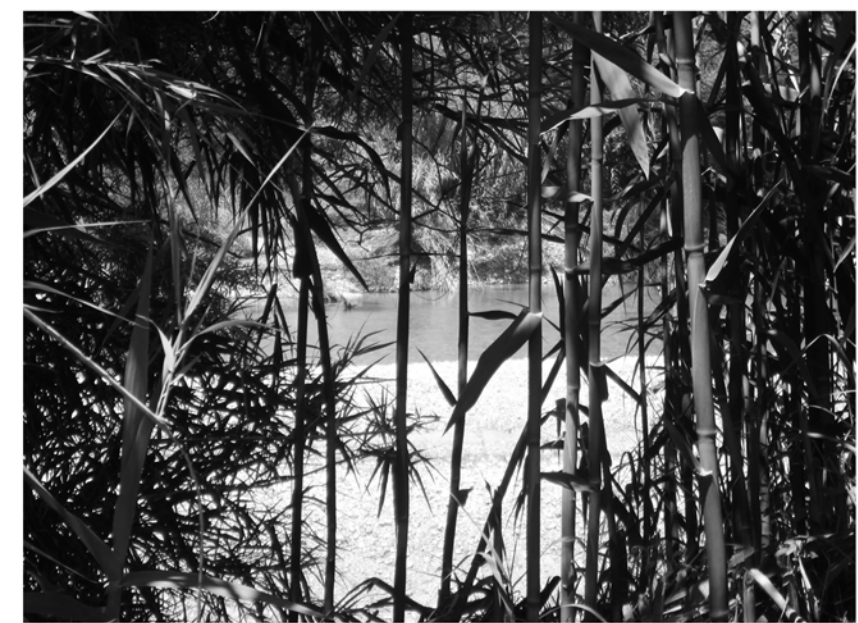
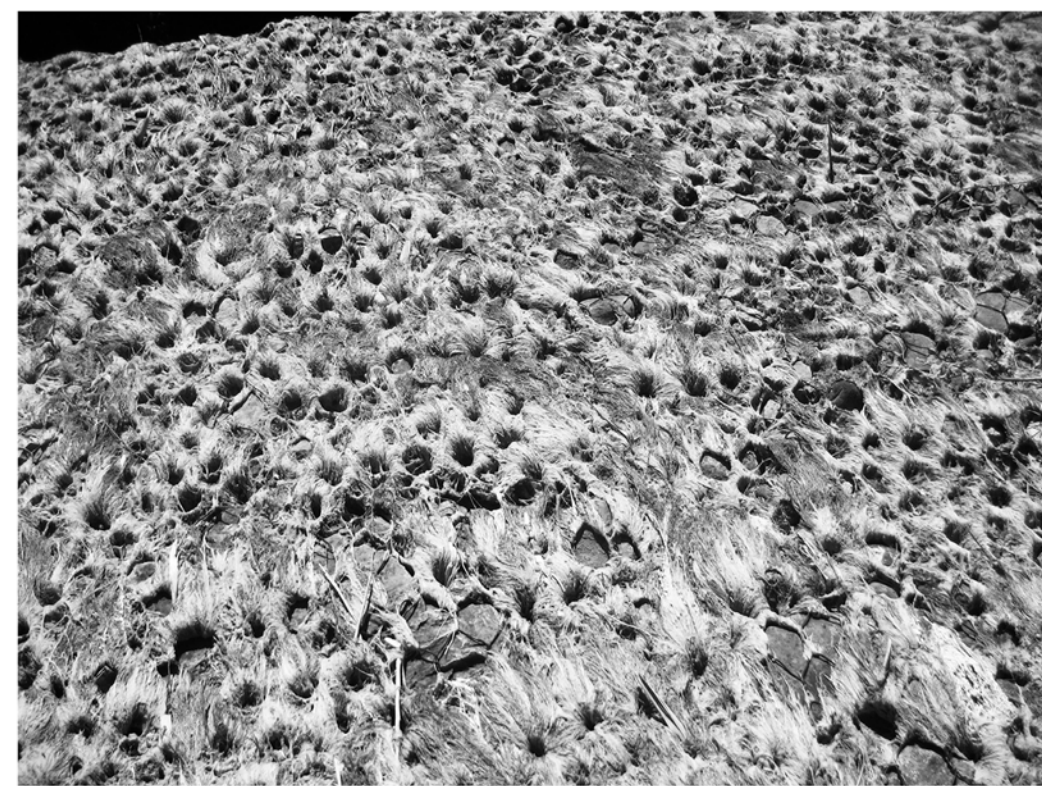

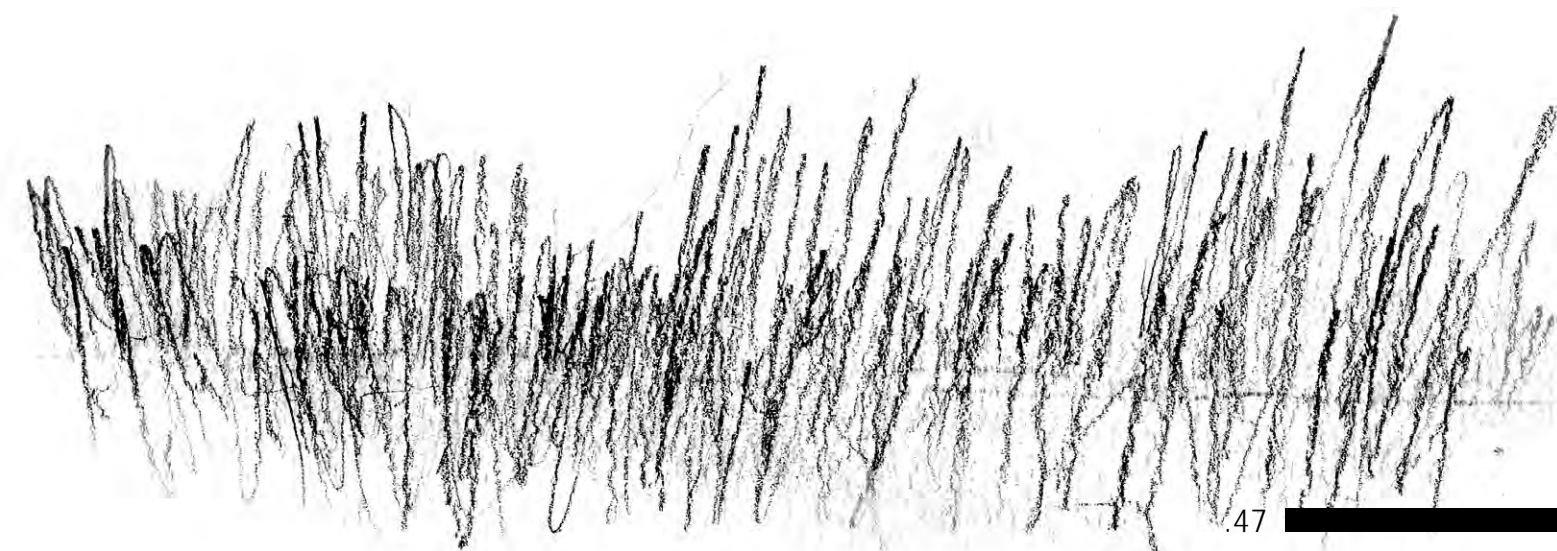

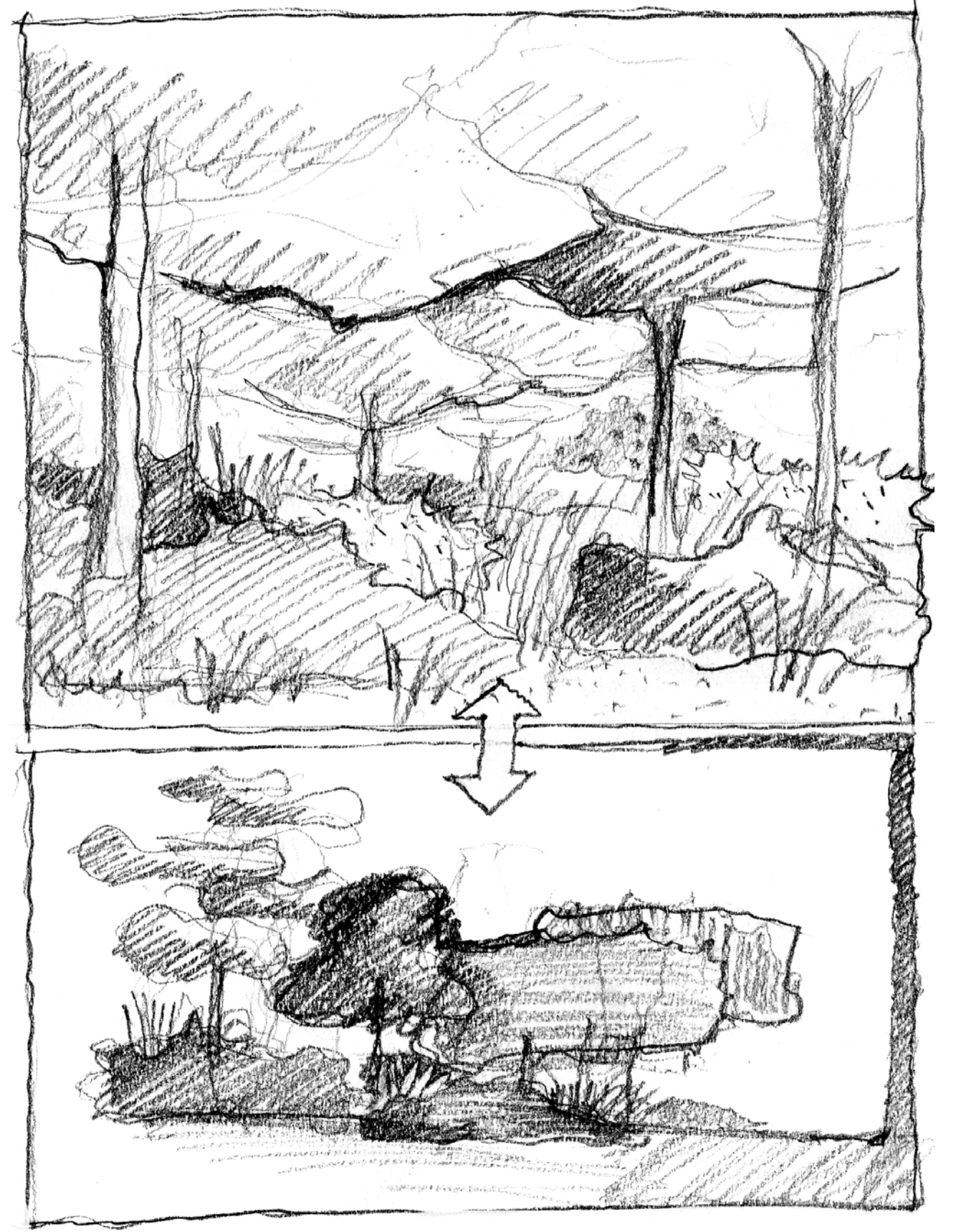

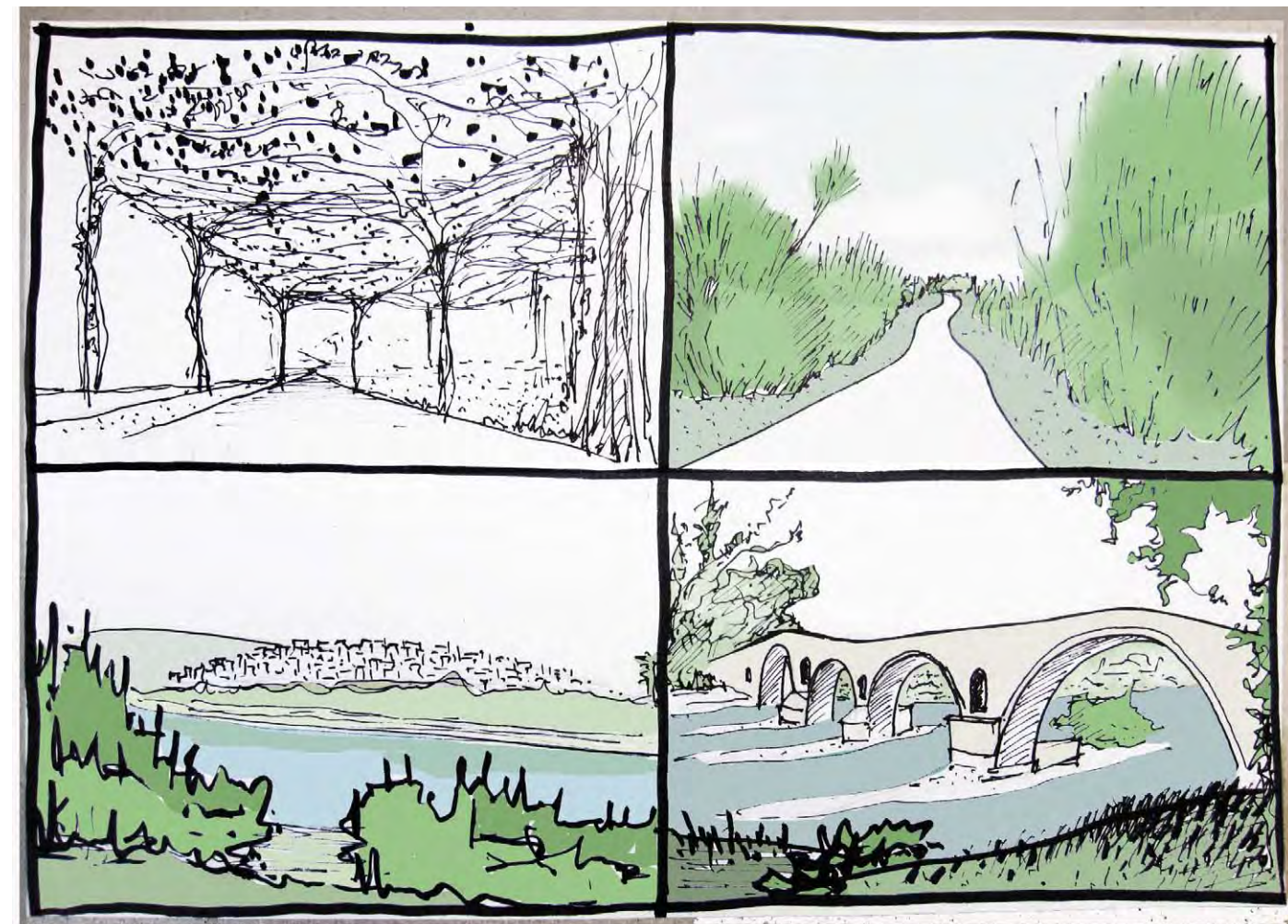
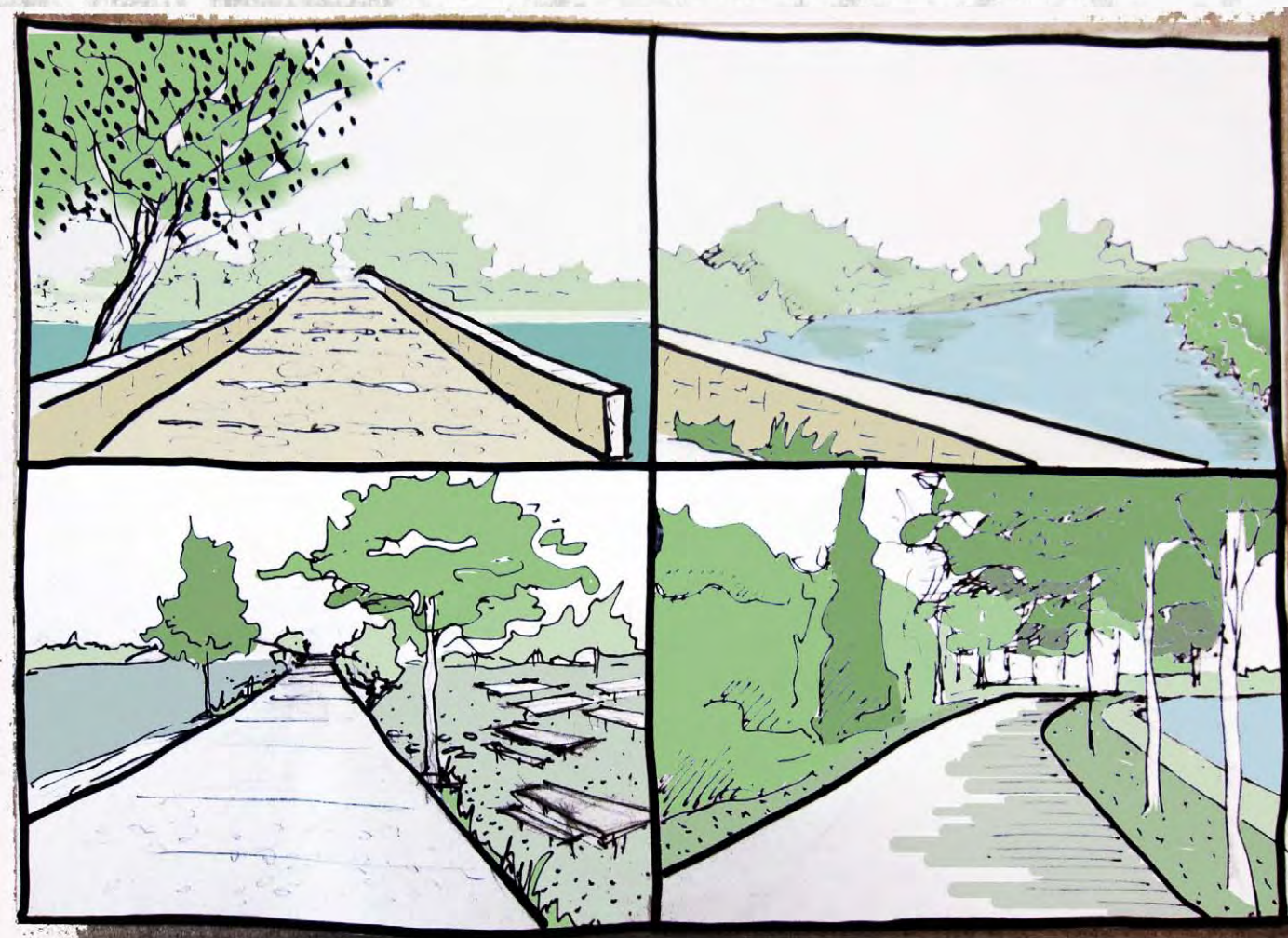
_ σχηματοποιήσεις της φύτευσης

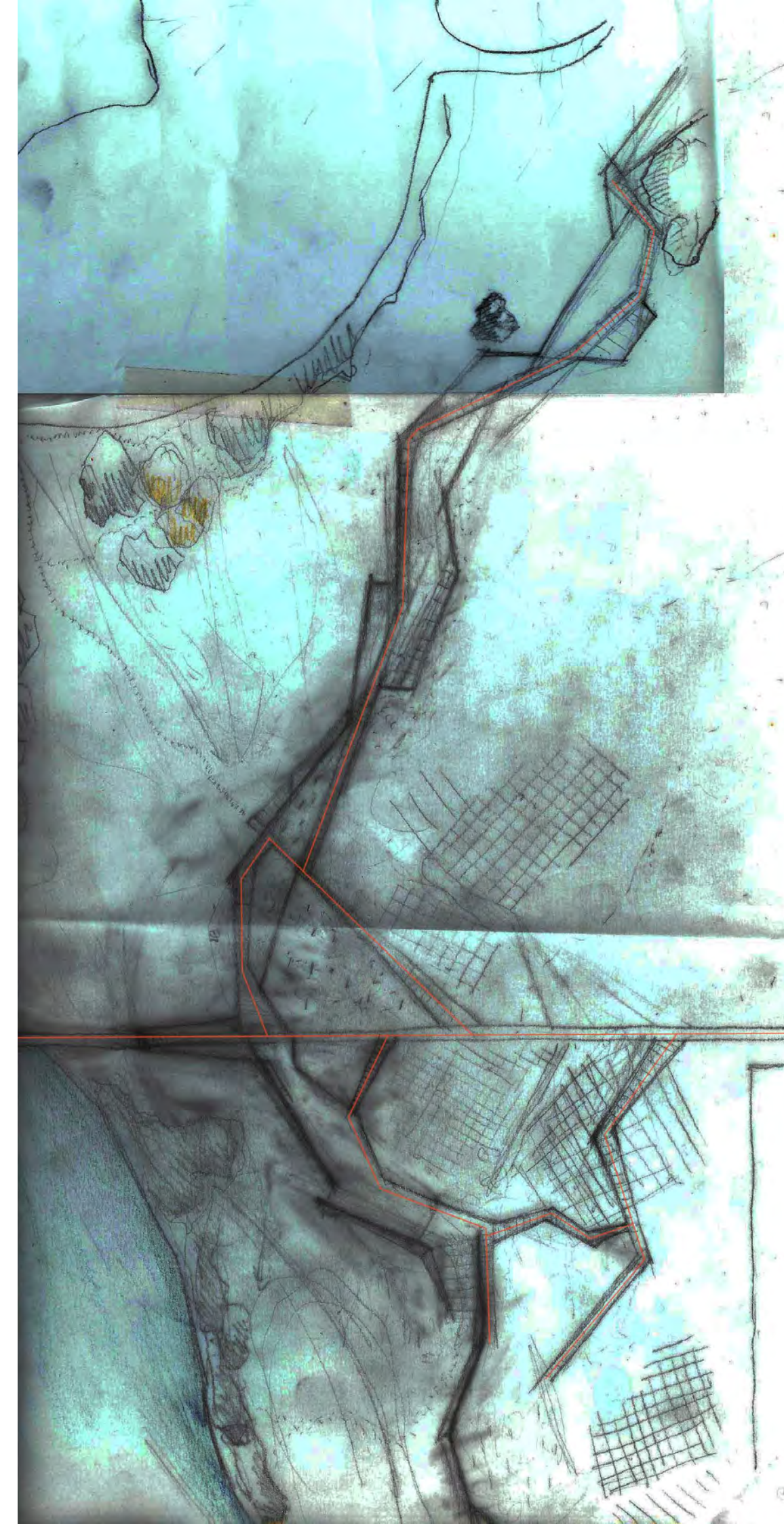

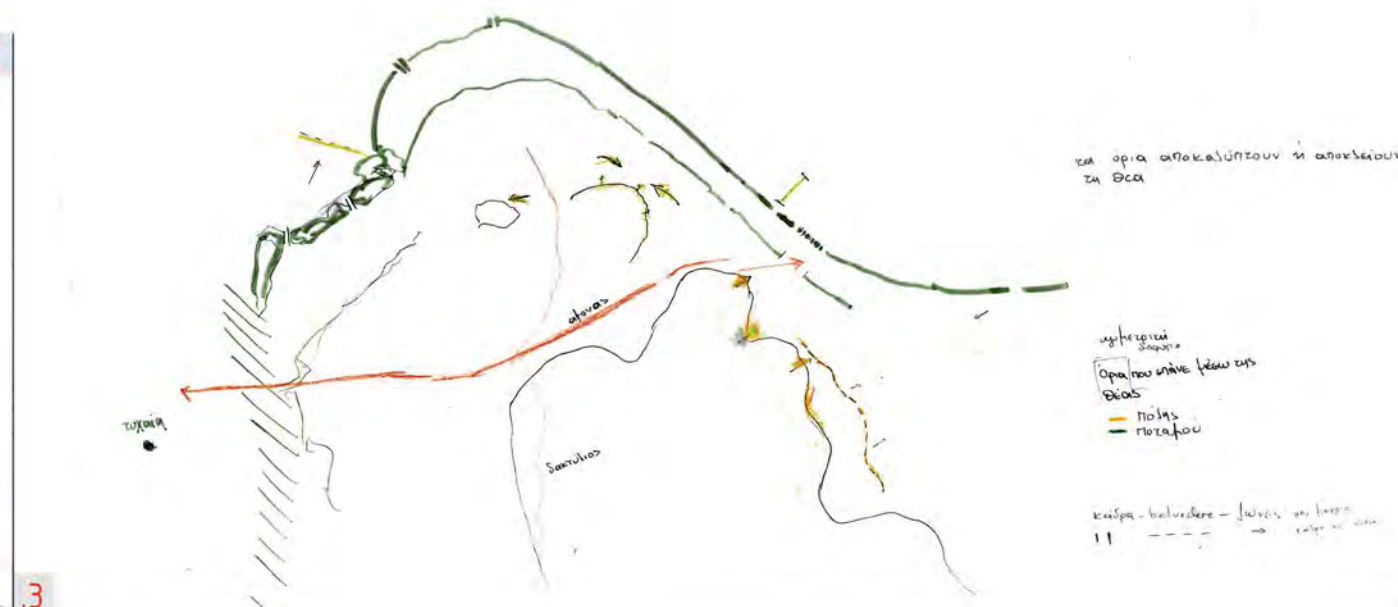

προτάσεις

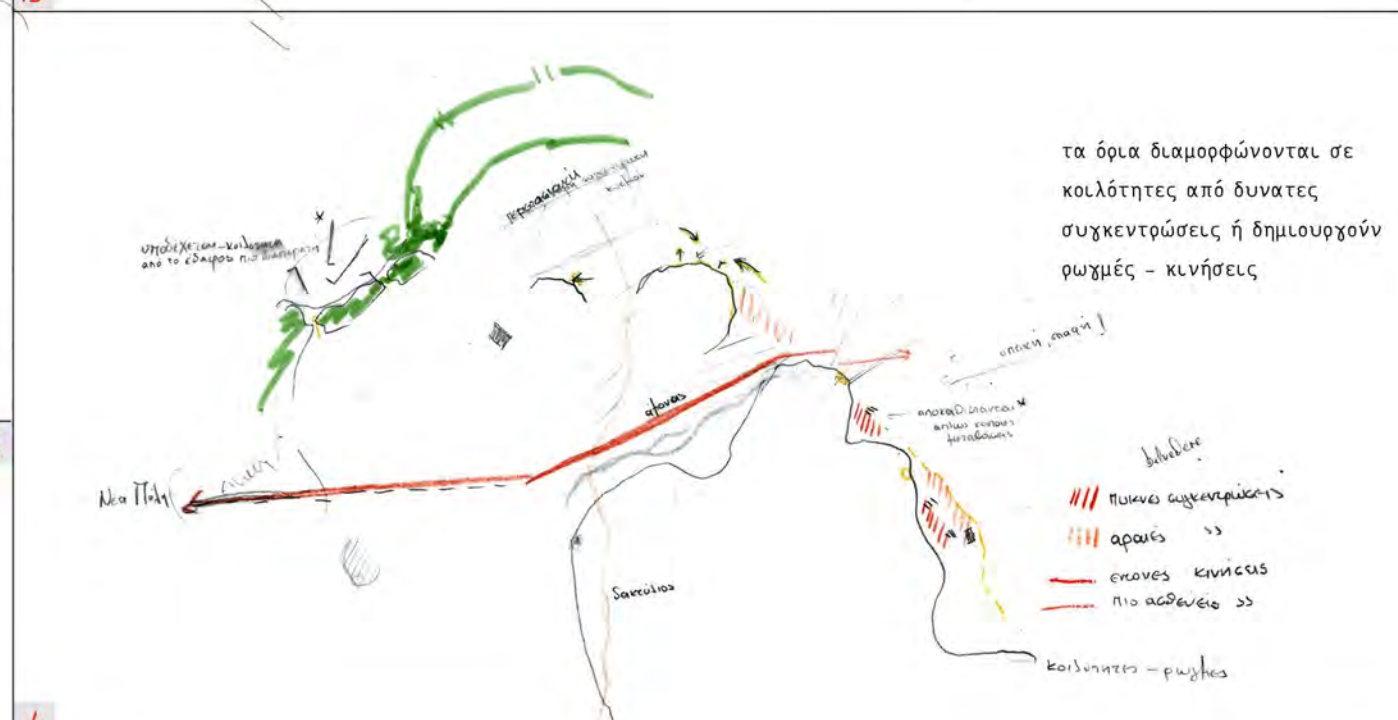

Η υπό μελέτη περιοχή αποτελείται από ζώνες παράλληλα διατεταχμένες με την ροή του ποταμού η σύνδεση των οποίων διαμορφώνεται από τη διαβάθμιση των μεταξύ τους ορίων.

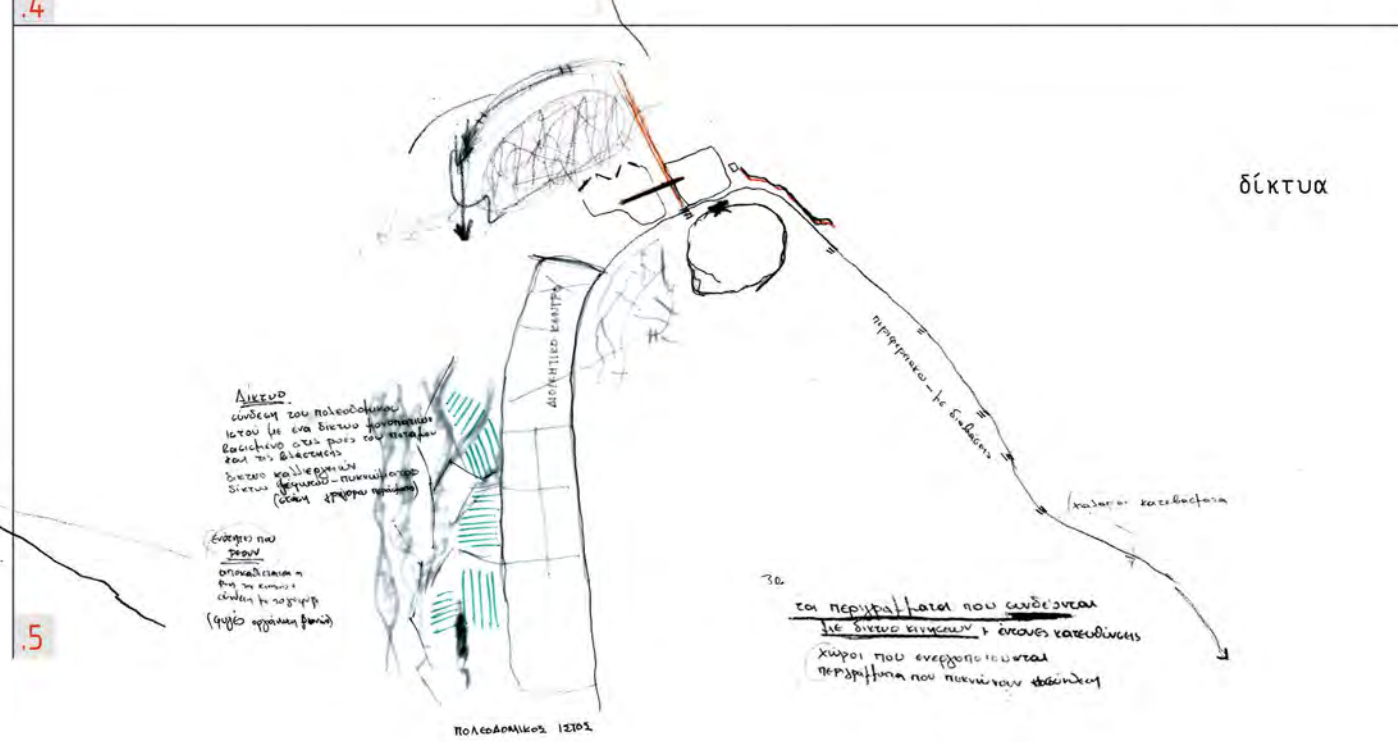
τα όρια αποκαλύπτουν ή αποκλύβουν τα όρια

αρχαία οδός
ποταμός

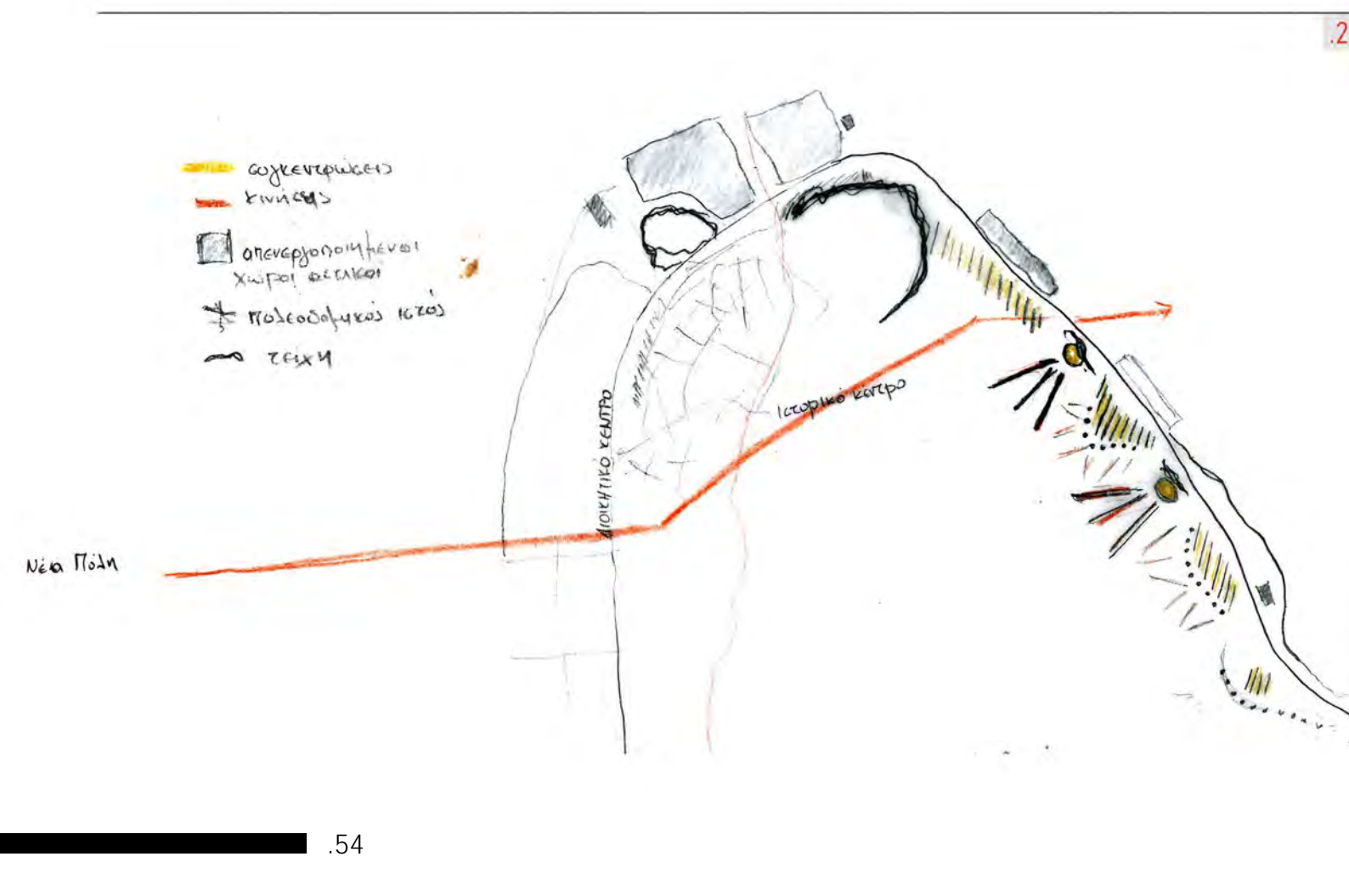

τα όρια διαμορφώνονται σε κολλότητες από δυνατές συγκεντρώσεις ή δημιουργούν ρωχμές - κινήσεις

πυκνή συγκέντρωση
αράες
ελαφές κινήσεις
πιο ασθενείς

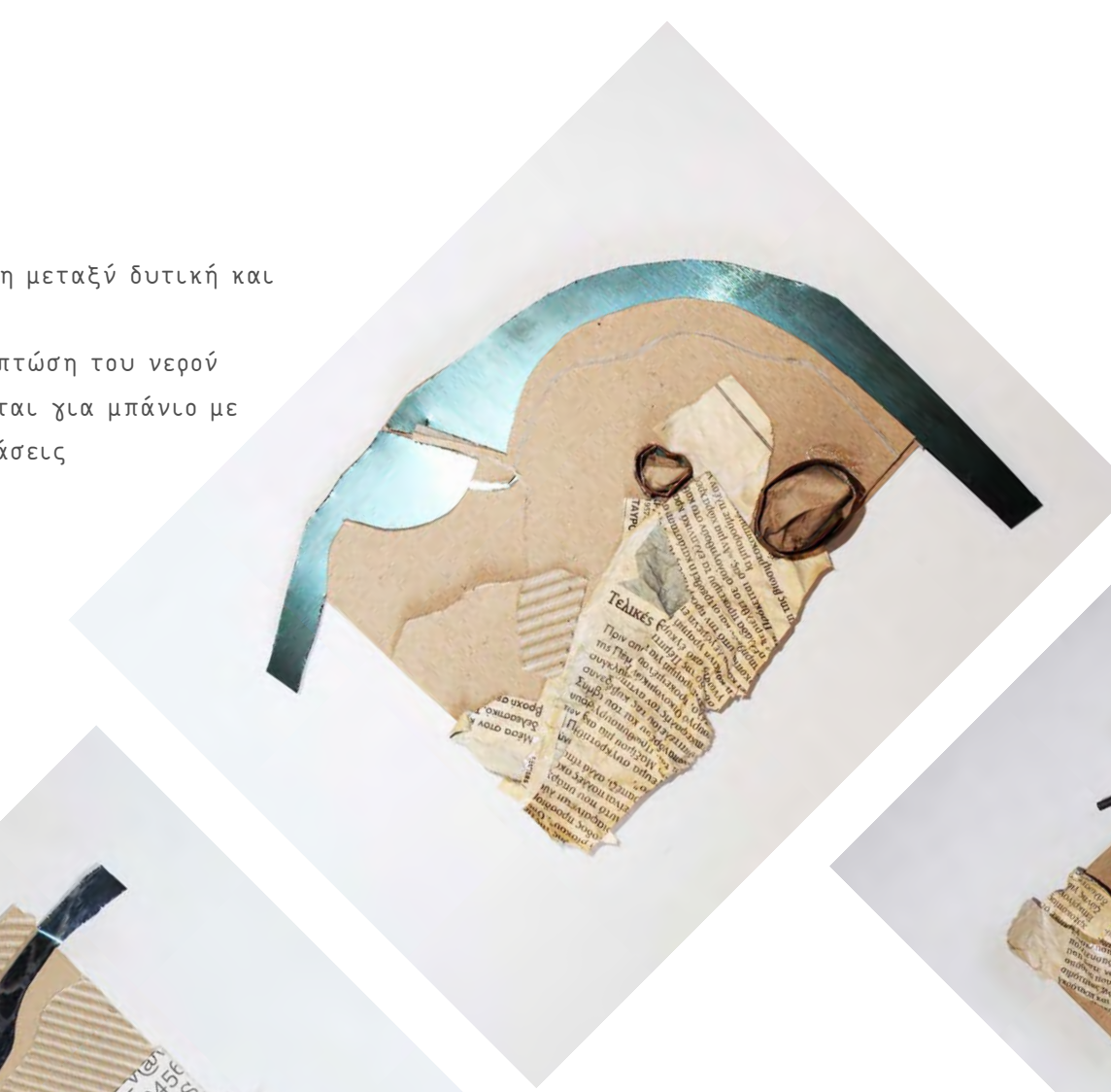

δίκτυα

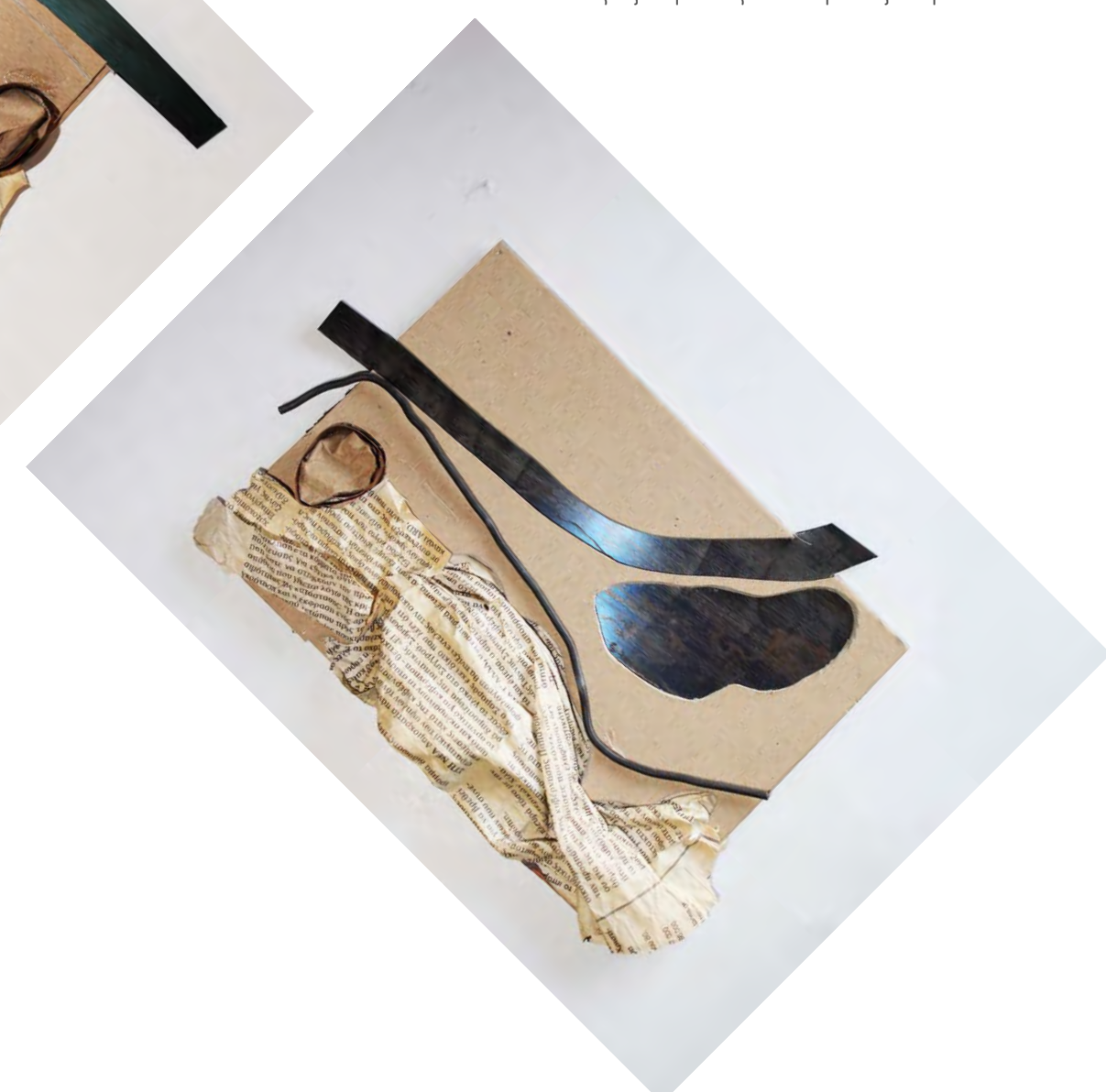
αρχαία οδός
κινήσεις
απονευροποιημένοι χώροι
πολεοδομικός ιστός
τείχη

καμπύλη
— αποτελεί τη μετάβαση μεταξύ δυτική και ανατολικής πλευράς
— αρθρευτικό φράγμα - πτώση του νερού
— σημείο που ενδείκνυται για μπάνιο με μικρές σχετικά παρεμβάσεις

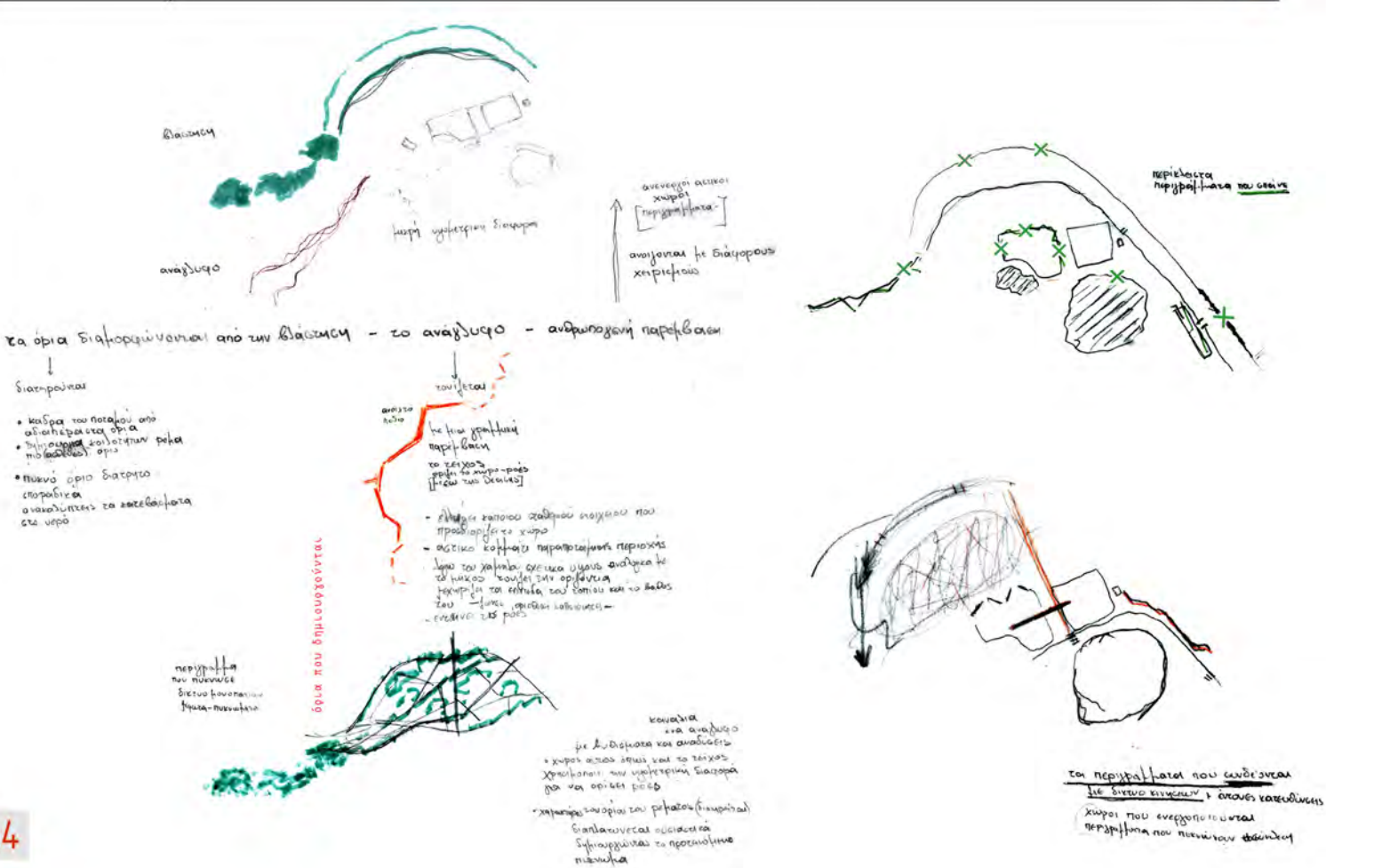
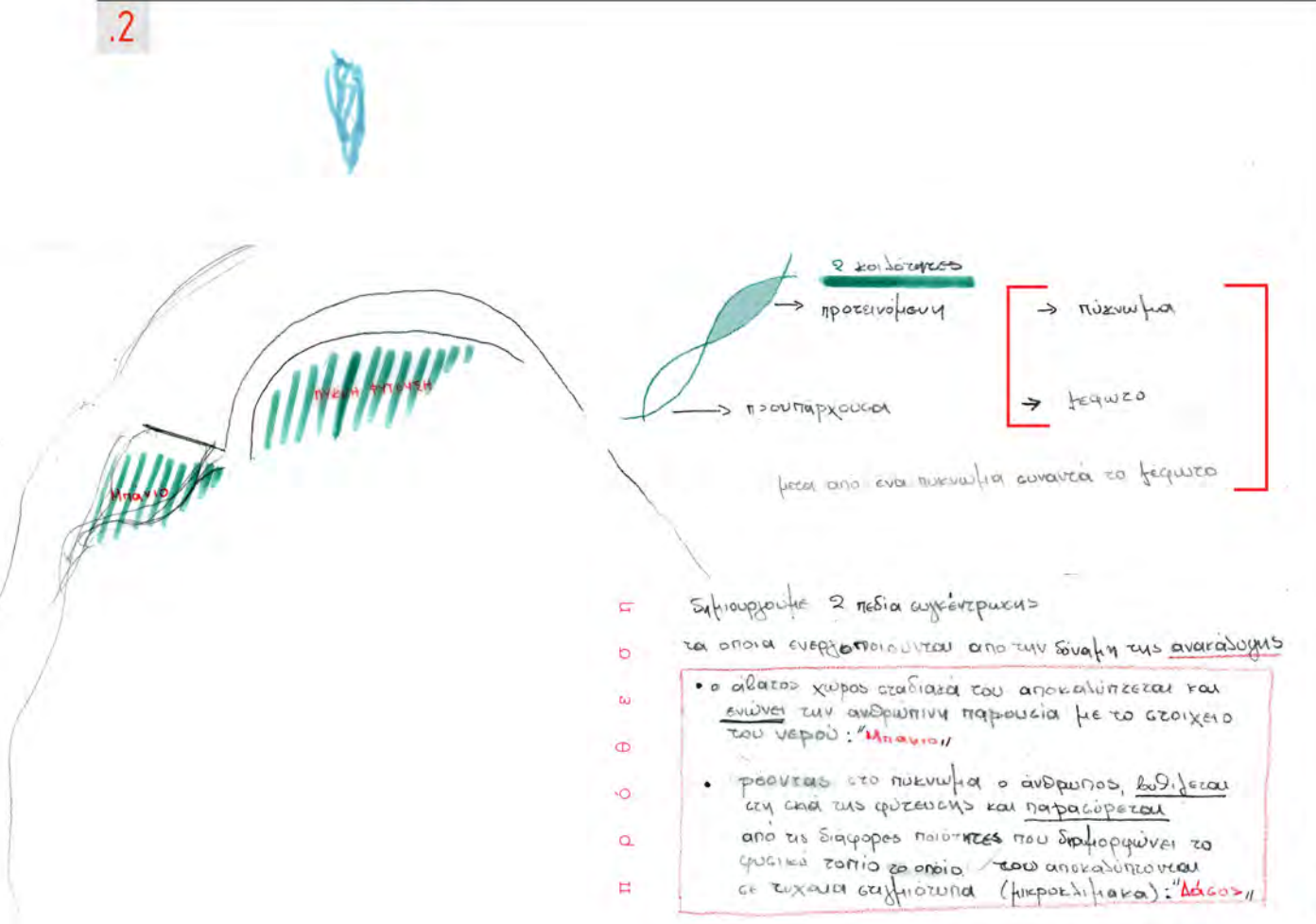
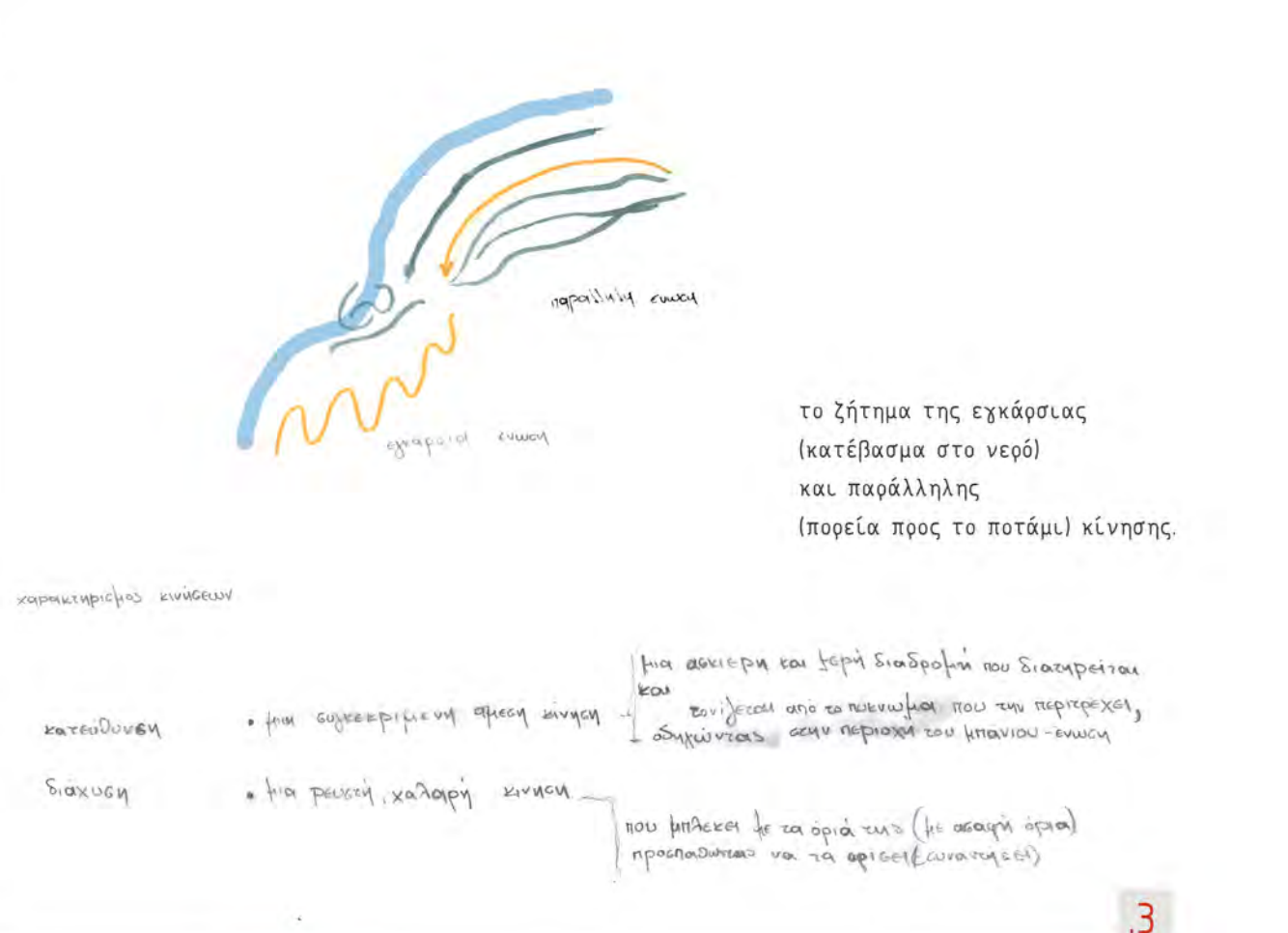
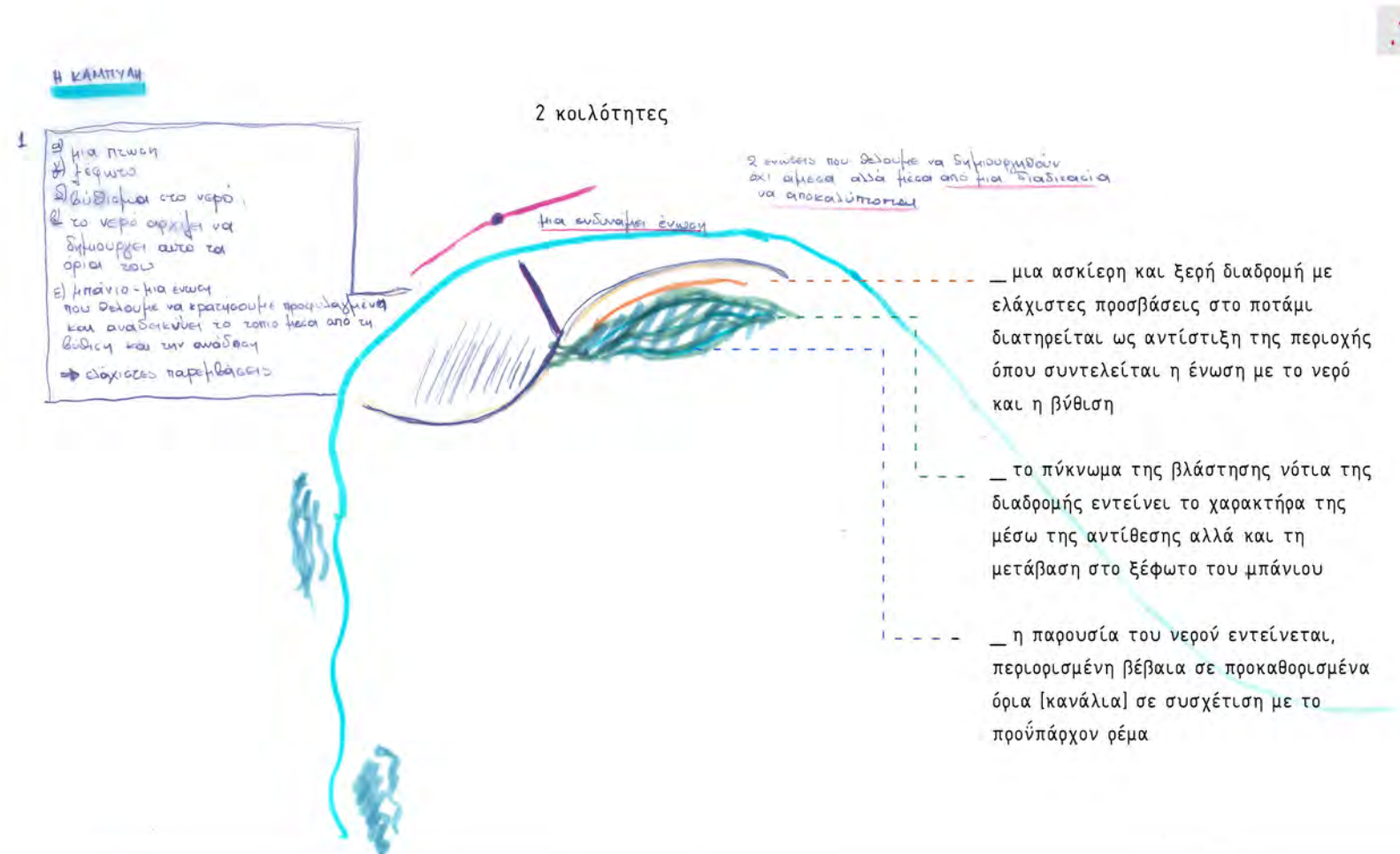
περιοχή πριν τη Γέφυρα
— η κοίτη διαμορφώνεται από το υγρό στοιχείο
— χειτνίαση με νέο σχετικά τμήμα πόλης
— το πεδινό ανάγλυφο σε συνδυασμό με τους υψηλούς όρους δόμησης και τις καλλιέργειες εσπεριδοειδών που μεσολαμβάν εμποδίζει την οπτική επαφή

περιοχή της λίμνης
— η κοίτη εμφανίζει παράλληλες όχθες λόγω του εχκυβωτισμού
— το ίχνος συνεχίζει ευθύγραμμο για μεγάλο μήκος
— το ανάλυφο της παλιάς πόλης επιτρέπει τη θέα προς την παραποτάμια ζώνη

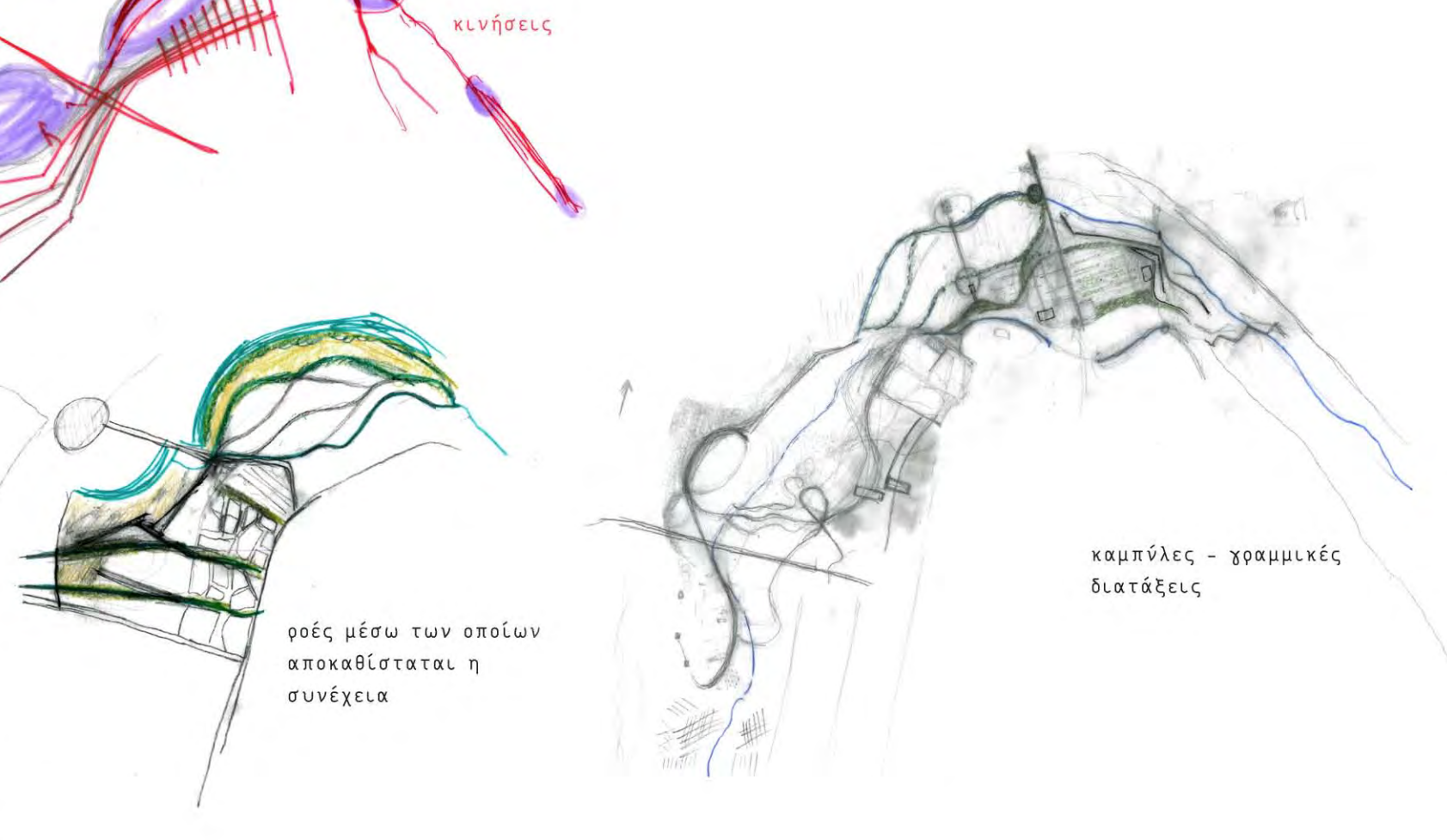
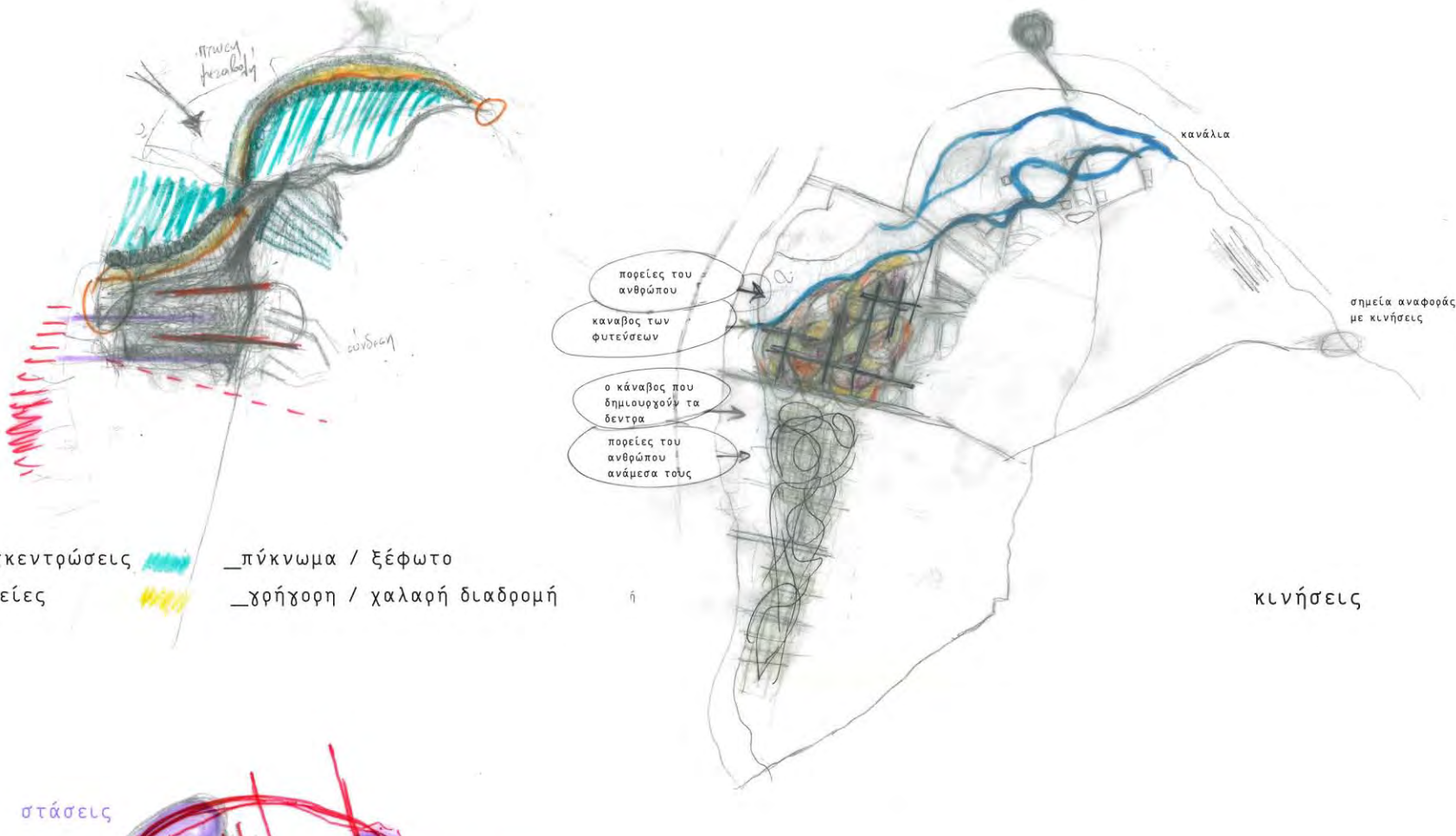
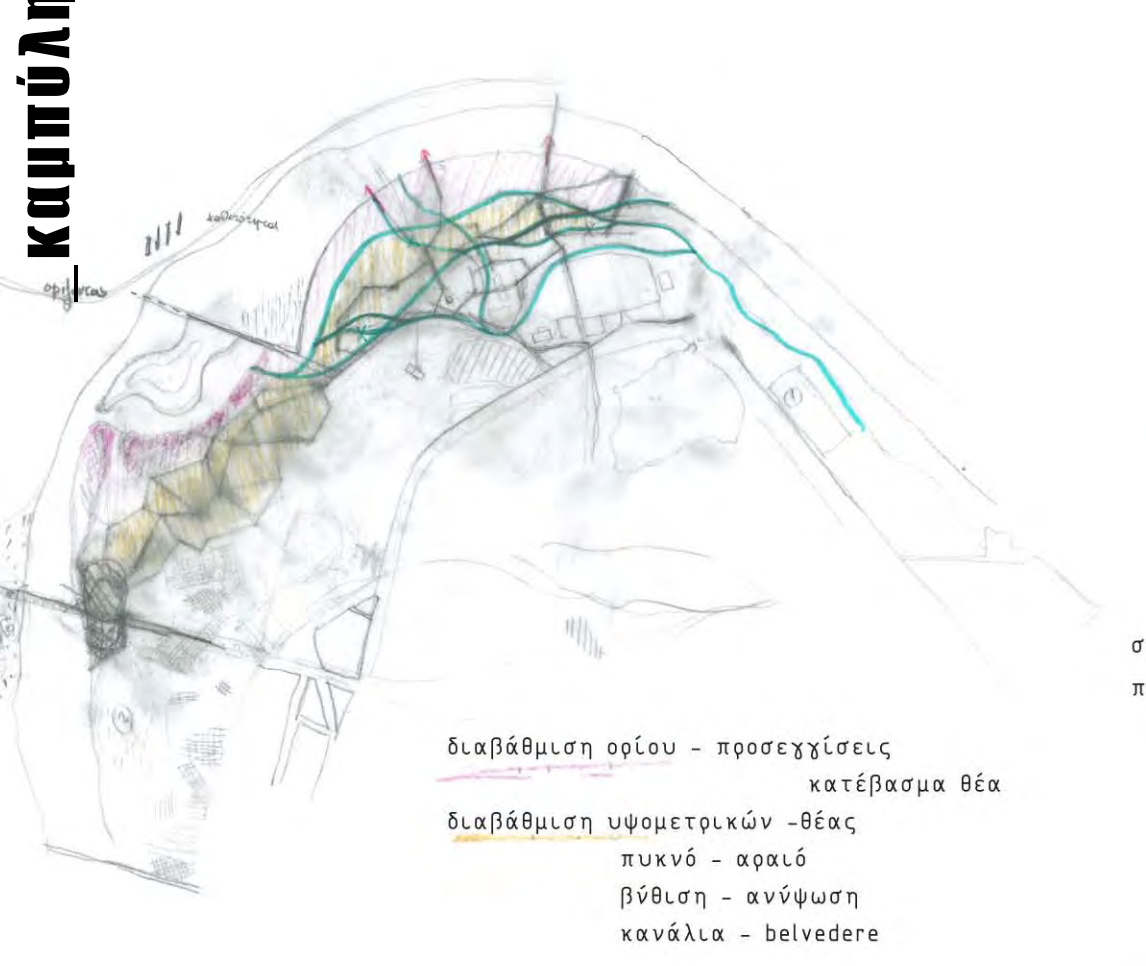
διακρίνονται 3 βασικές υποπεριοχές με βάση τα τοπολογικά χαρακτηριστικά και την σχέση τους με την πόλη

σκίτσα διερεύνησης

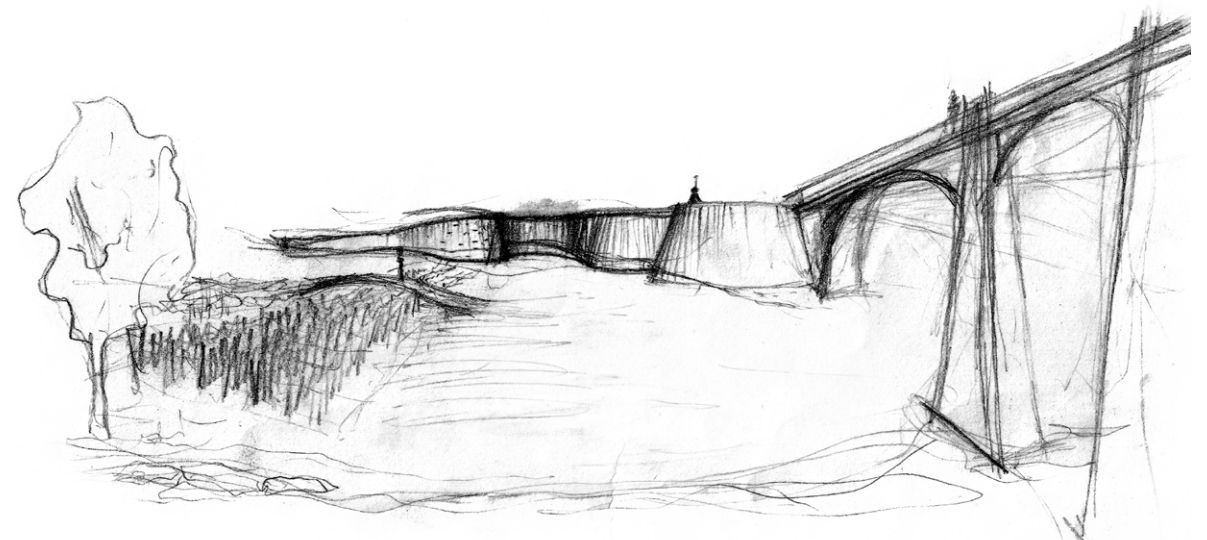
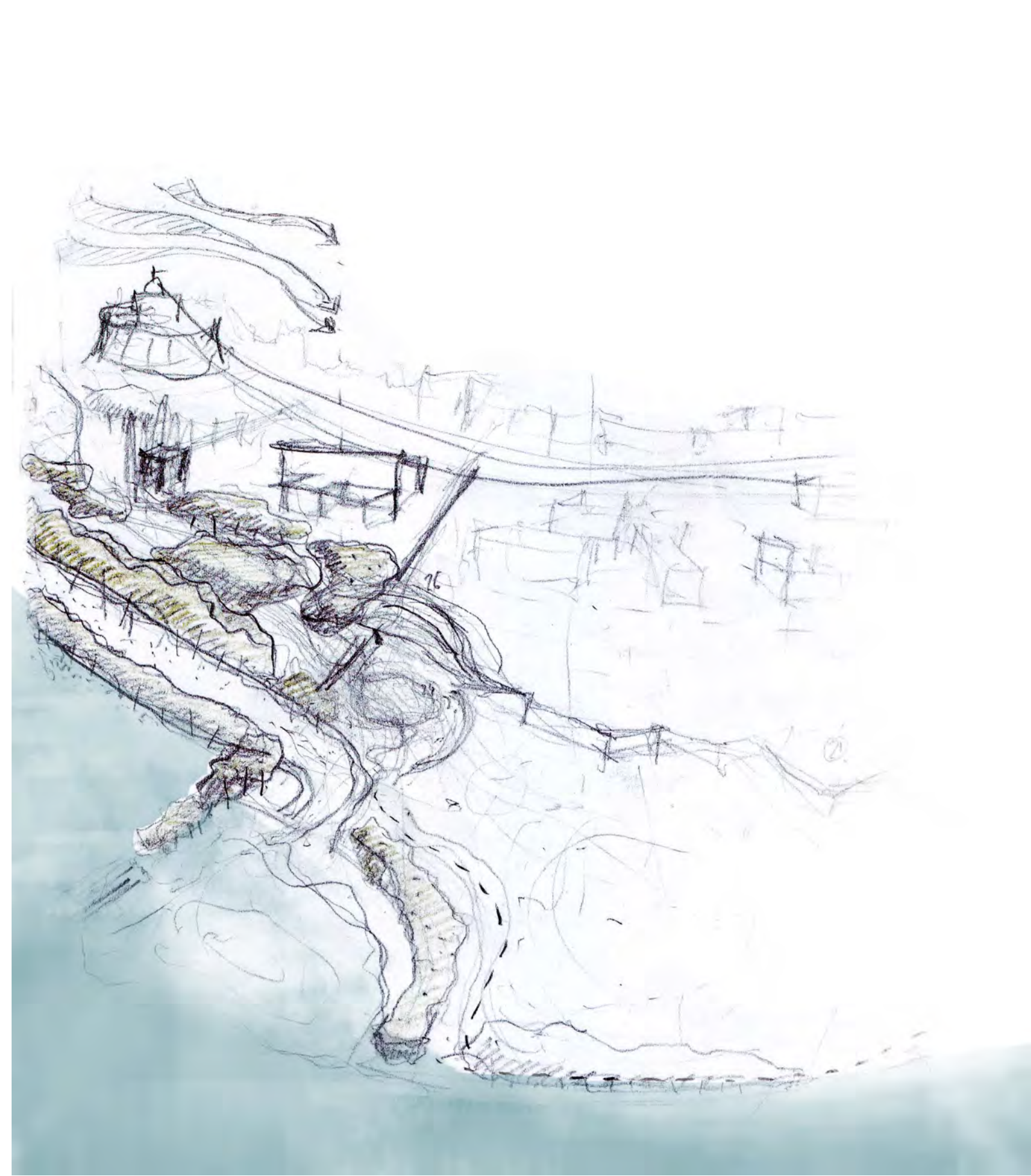
καμπύλη

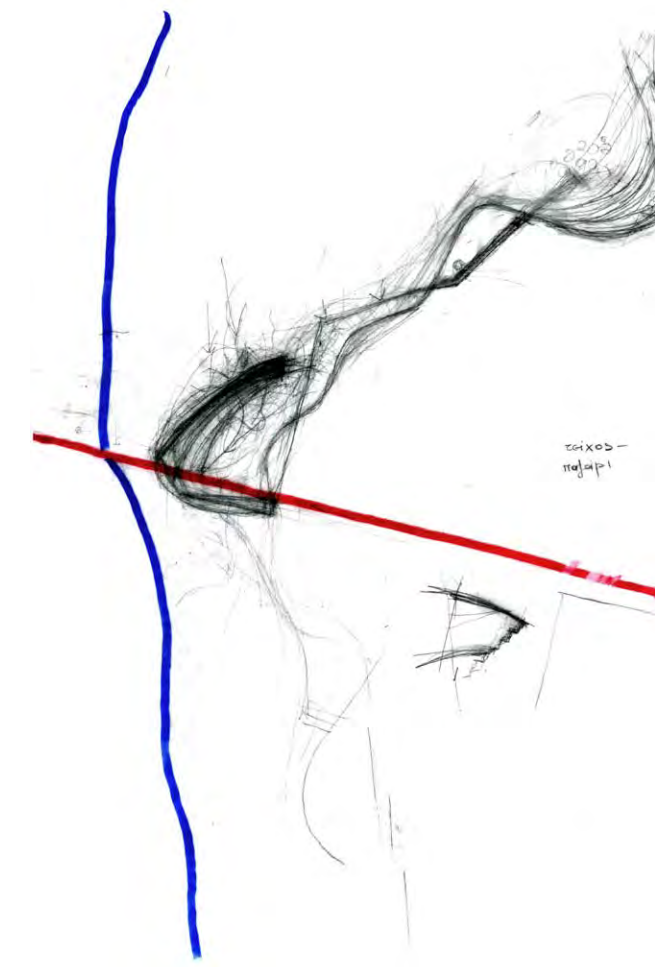

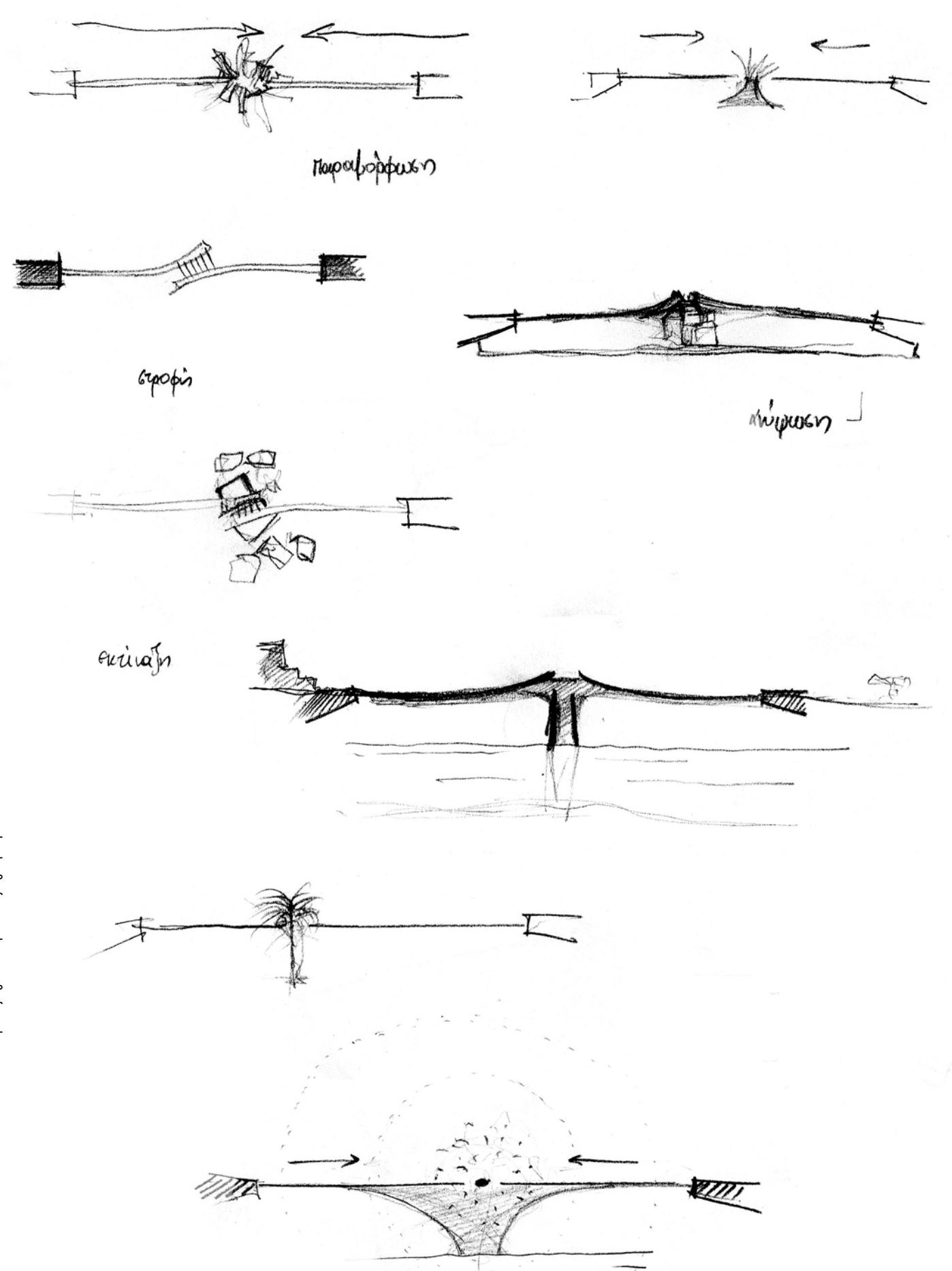
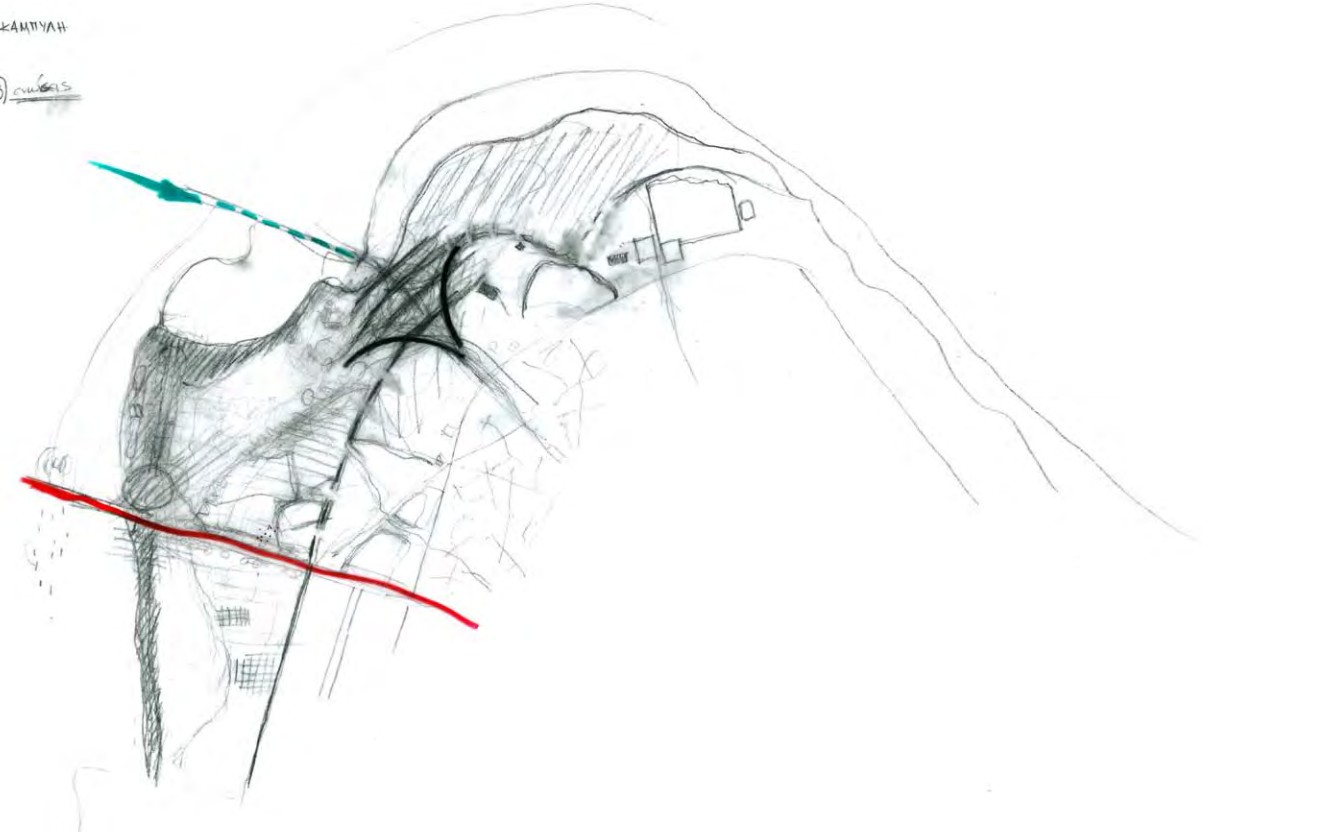
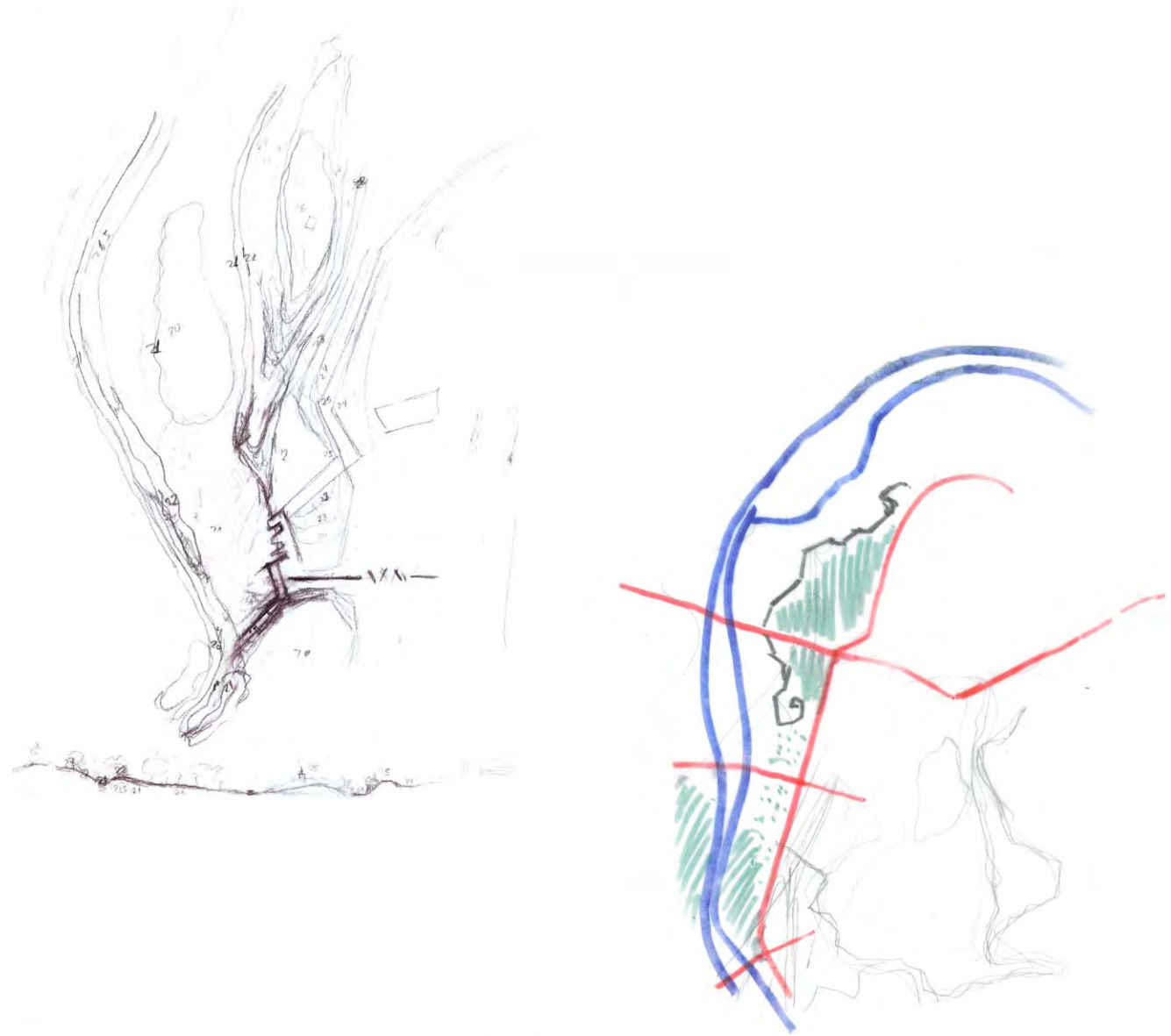
ΕΝΩΣΕΙΣ

προσχέδιο _ εμφανίζει την ιδέα της πτύχωσης

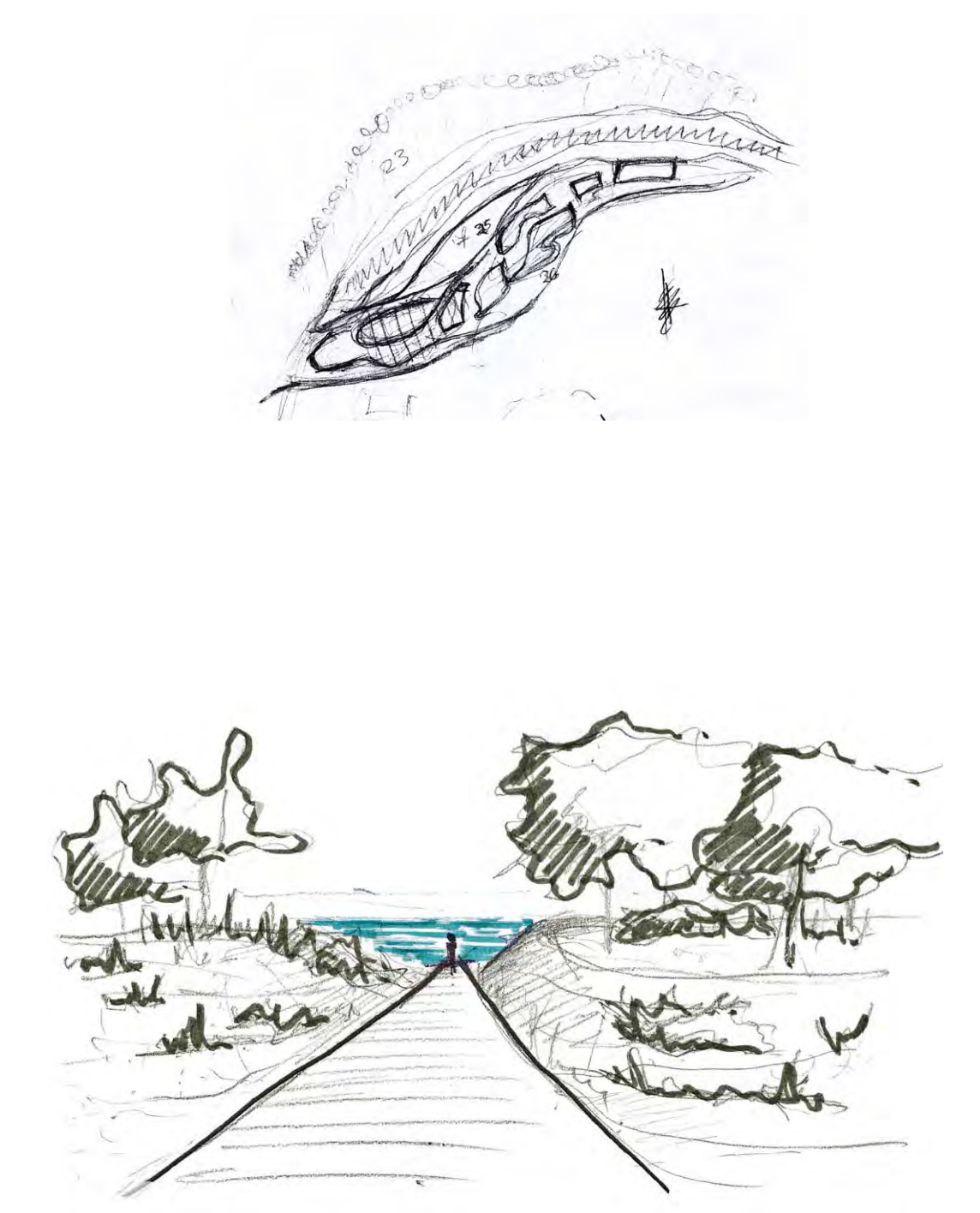
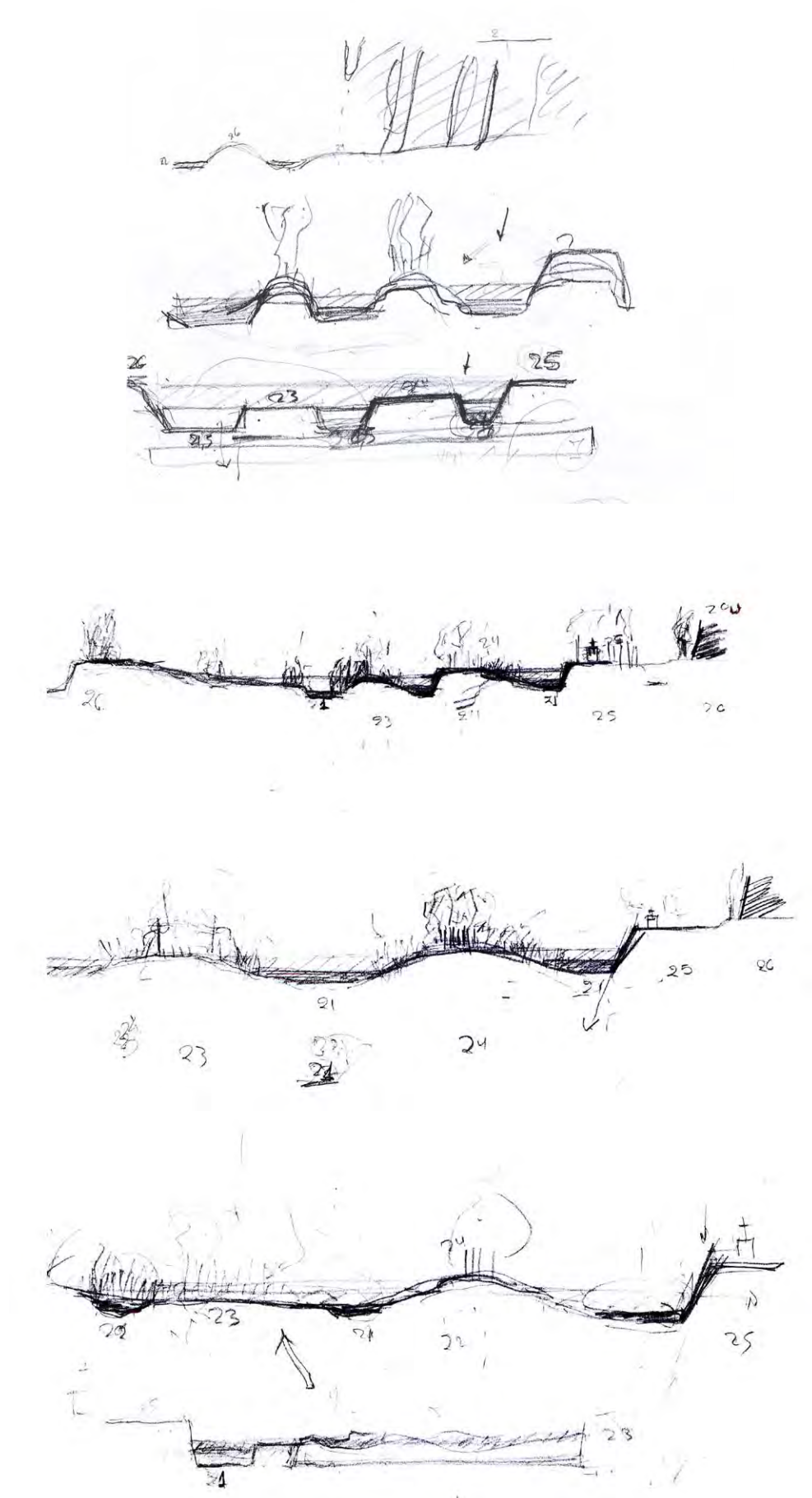

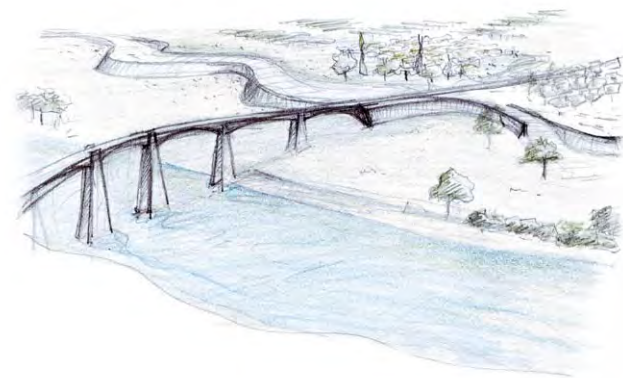
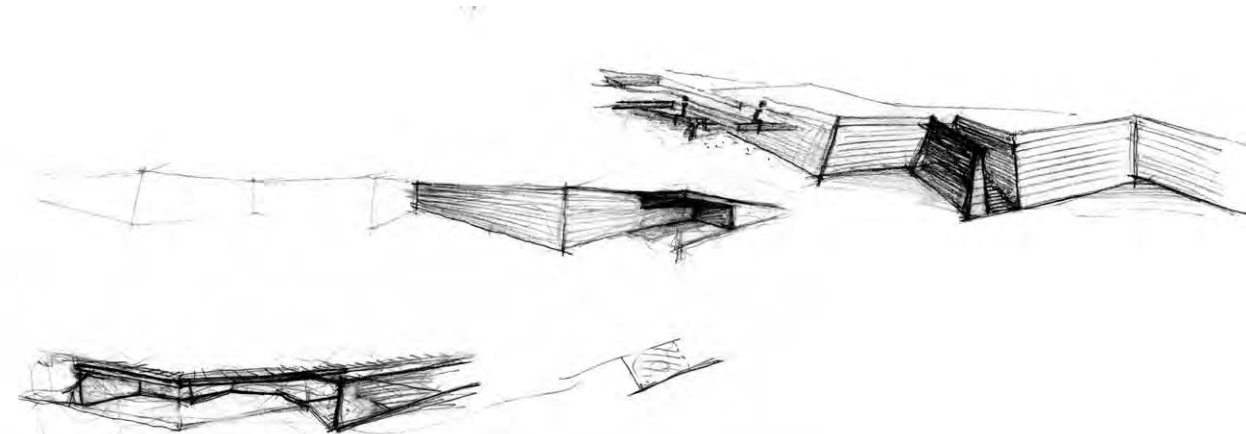
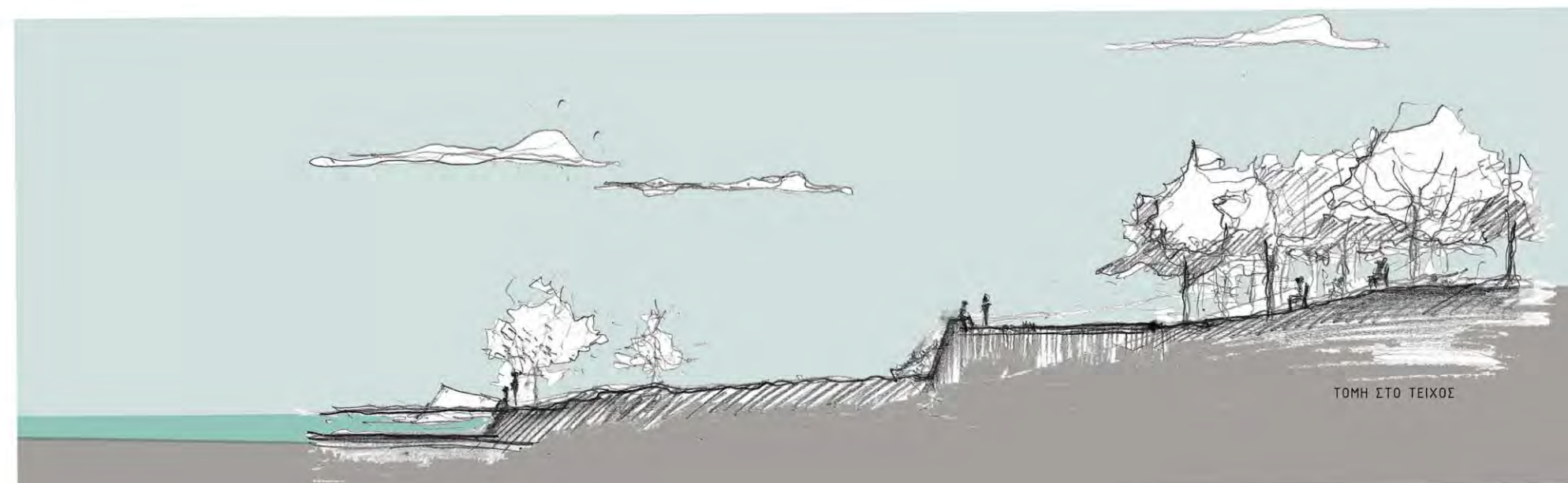
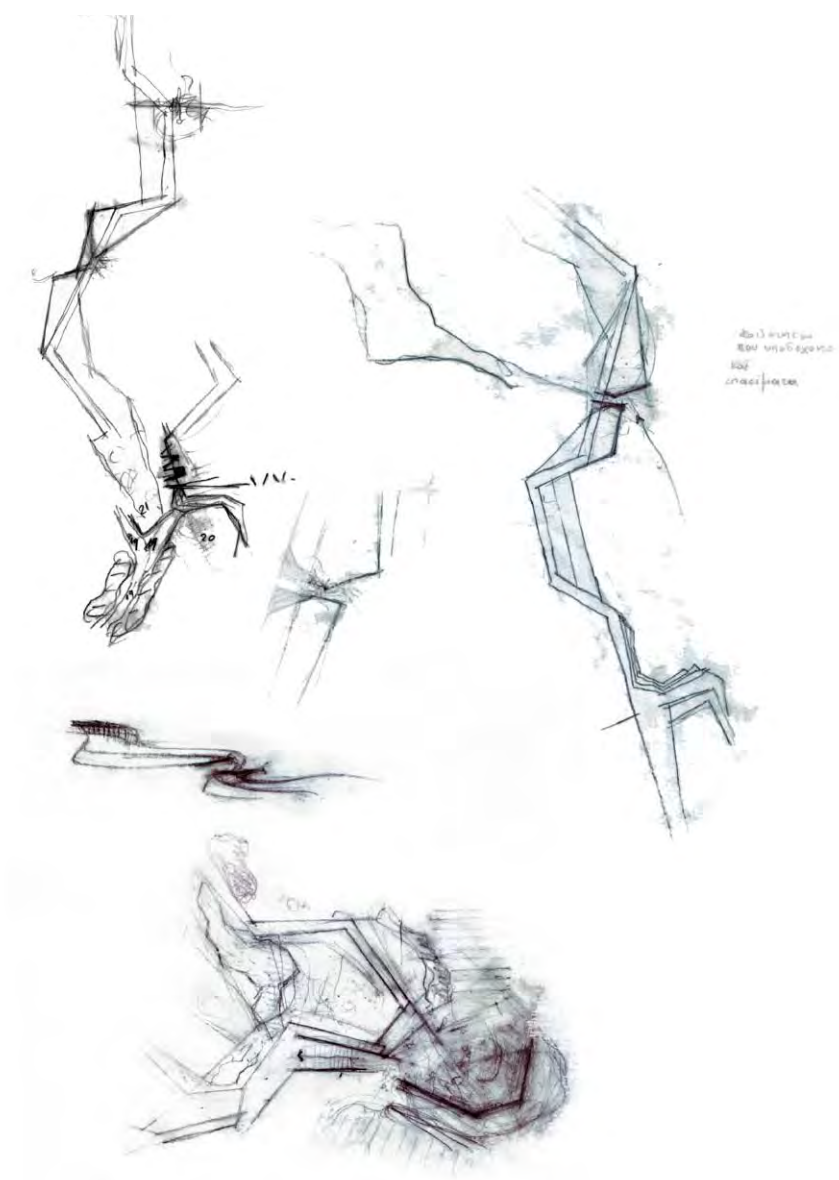

σκέψεις για την πεζογέφυρα

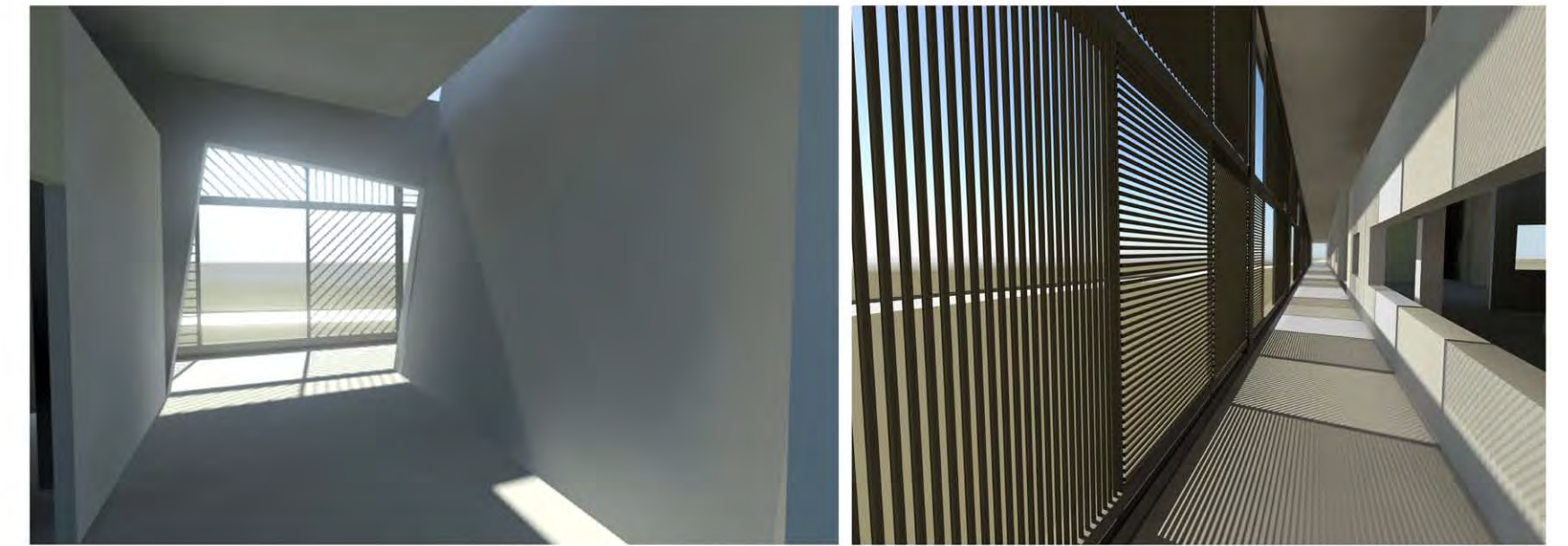
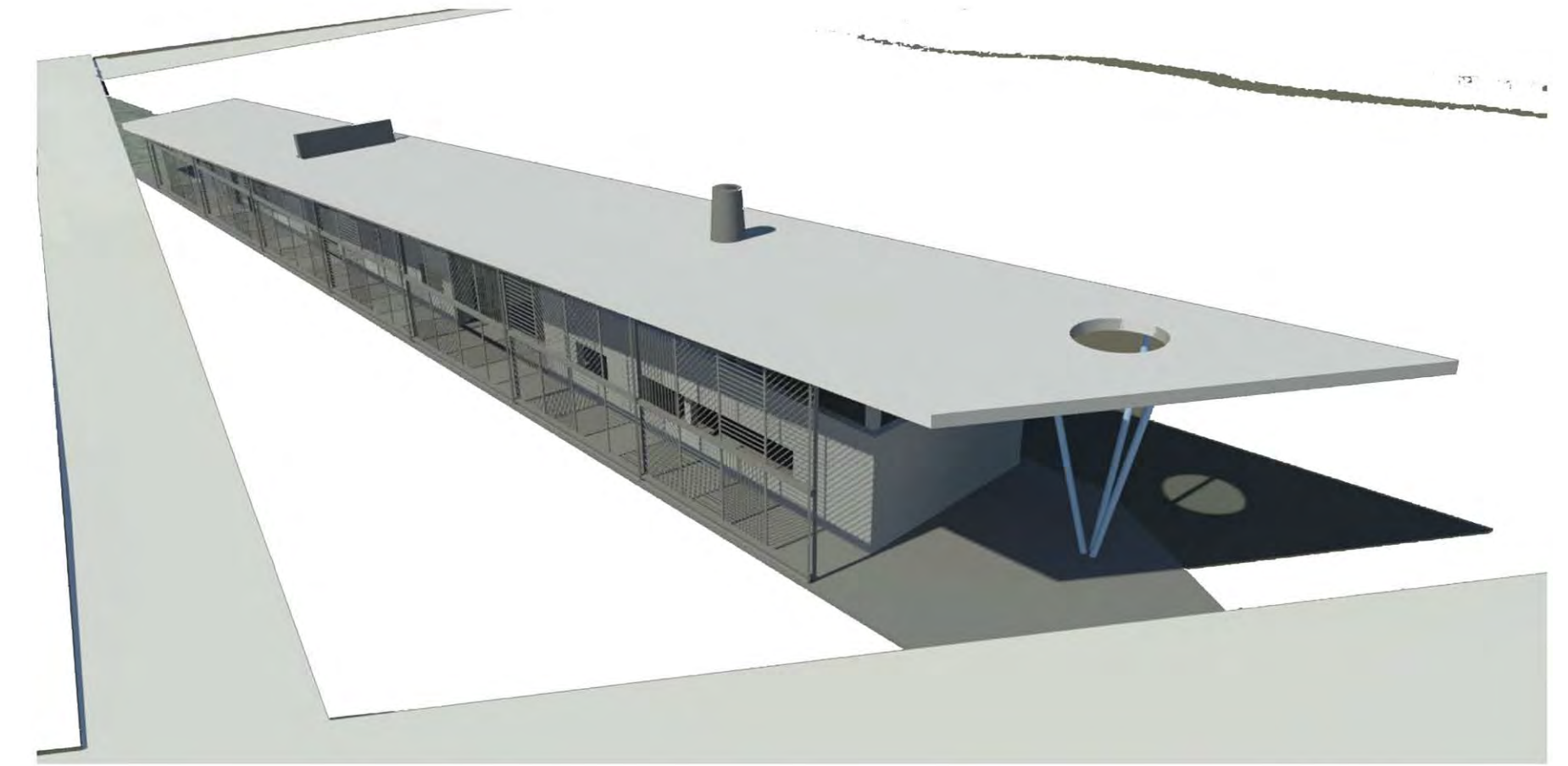
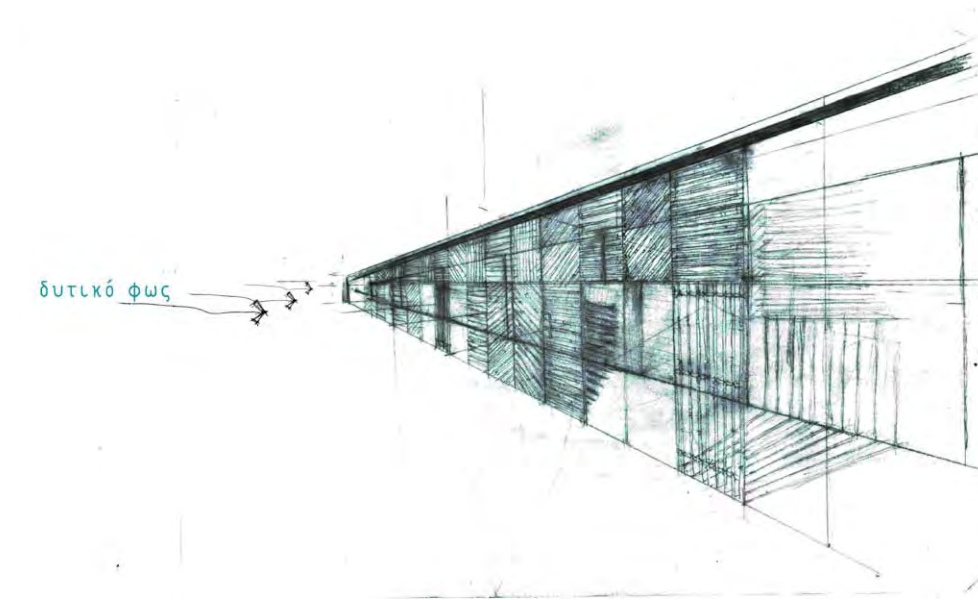
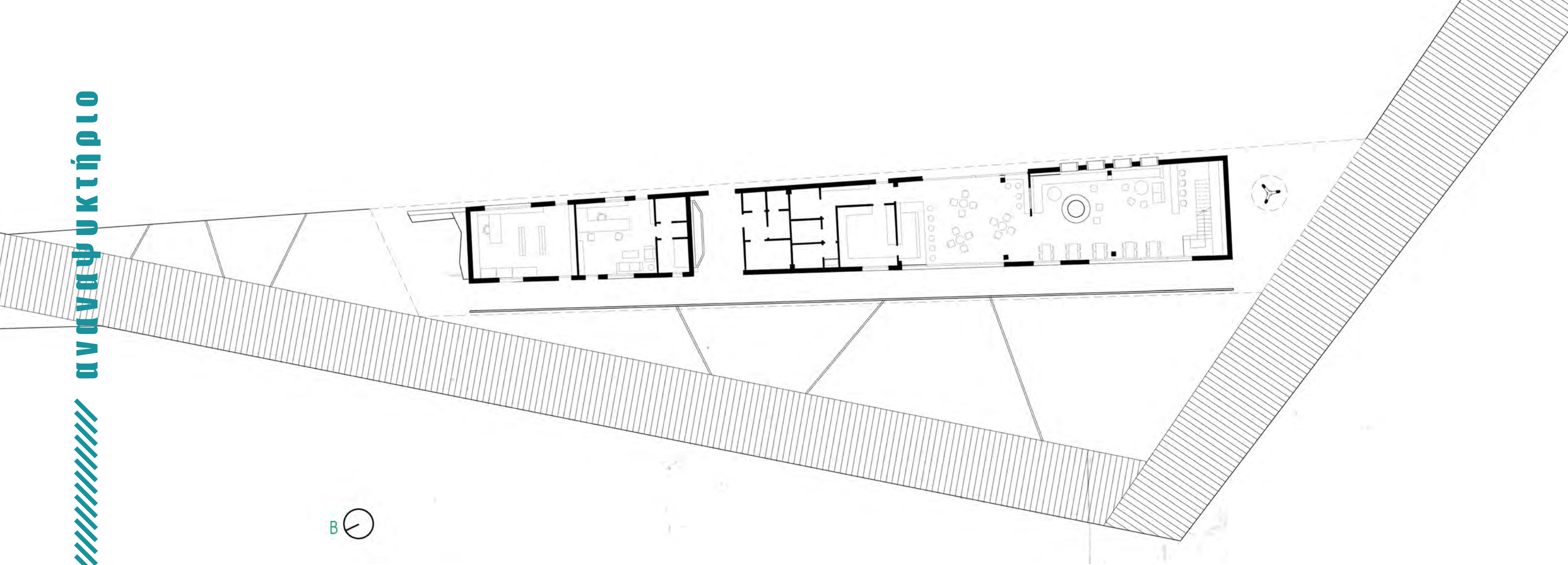
κανάλια

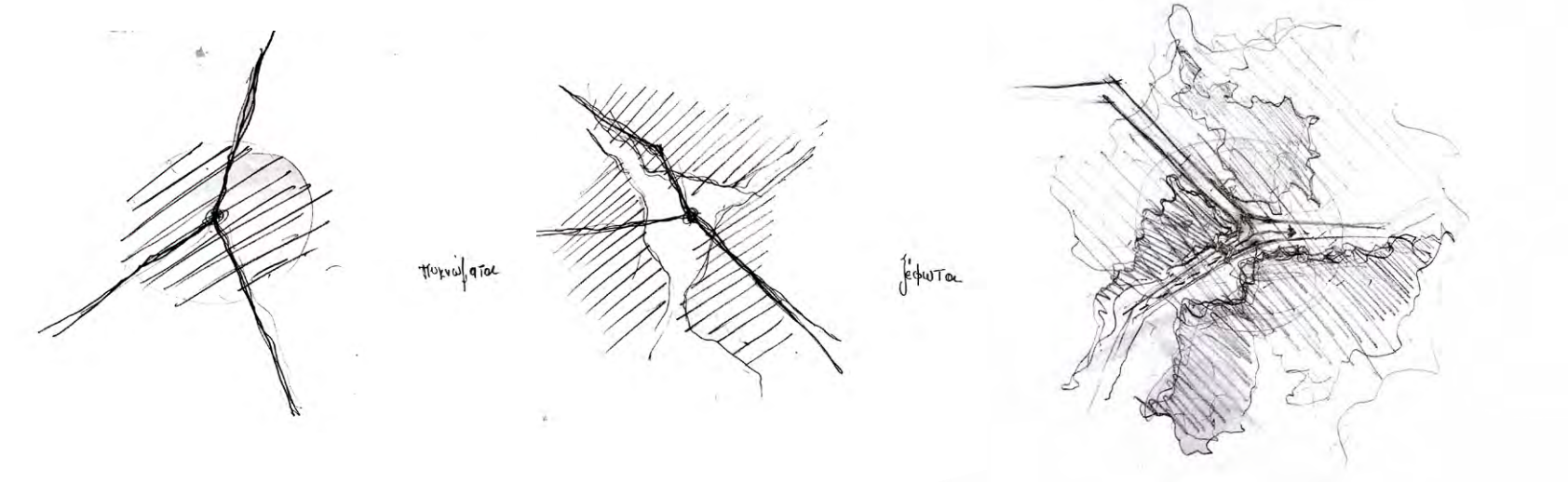

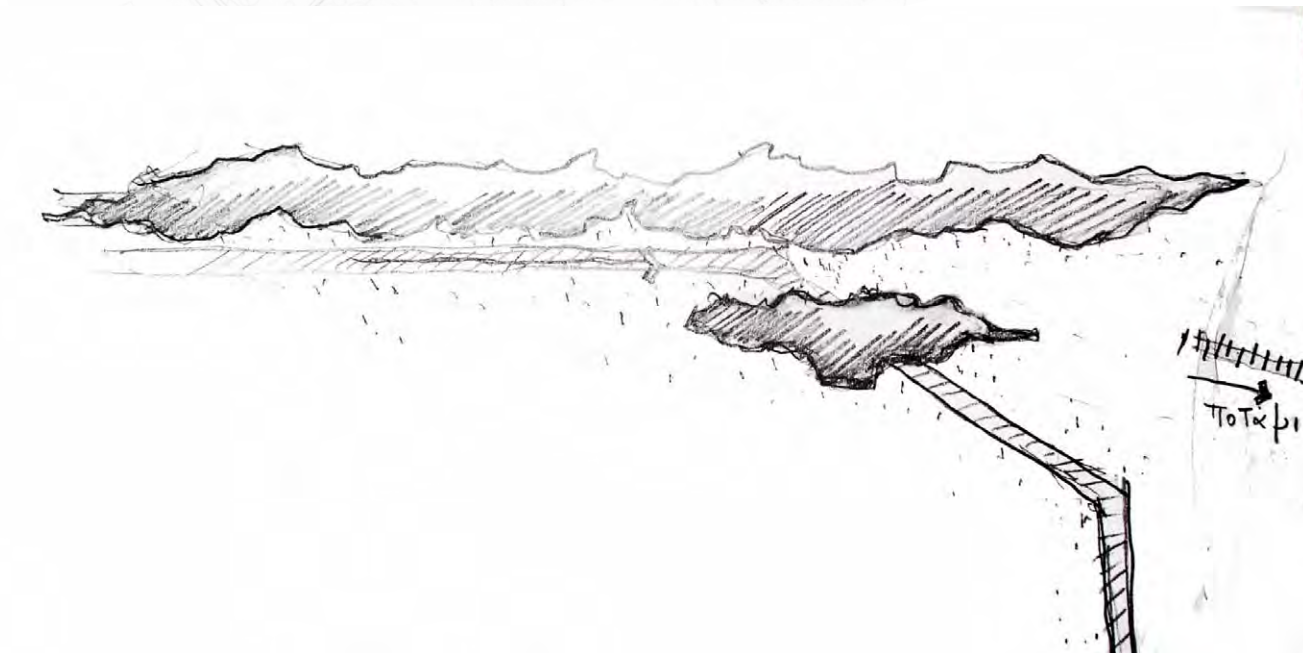
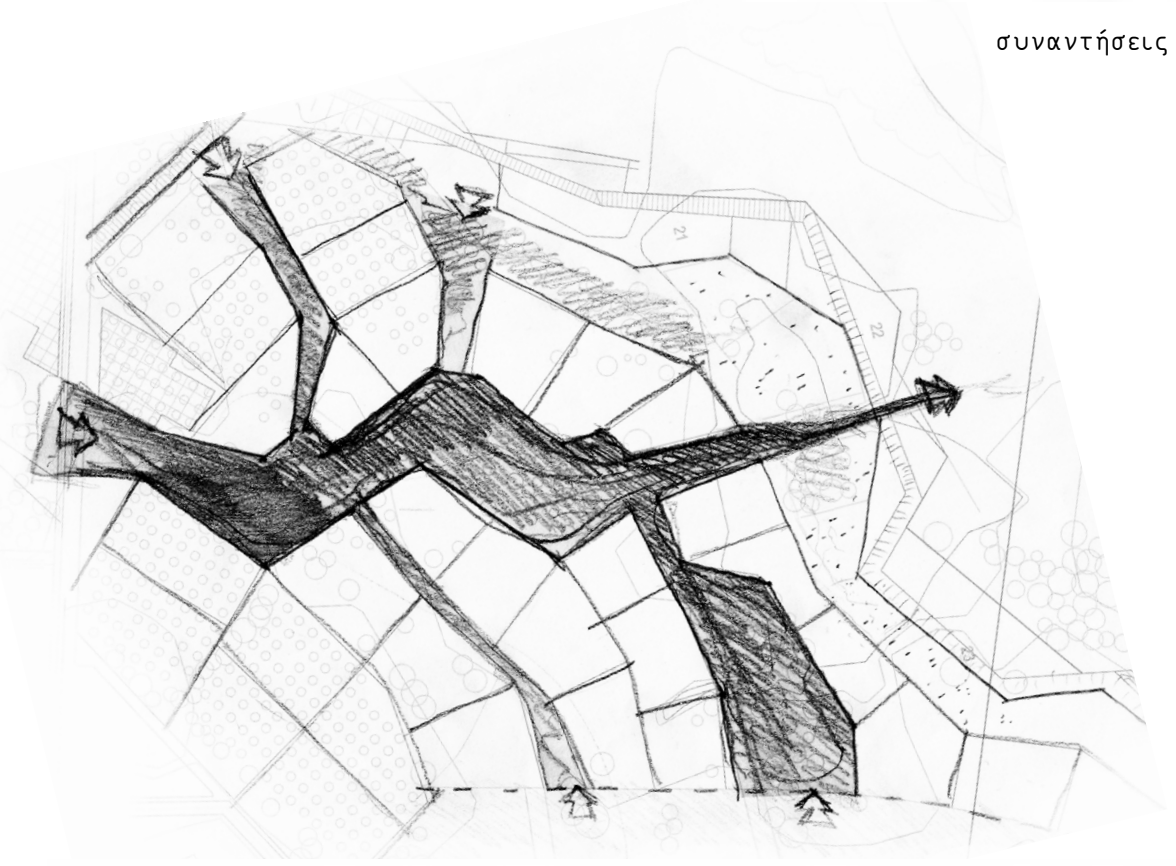

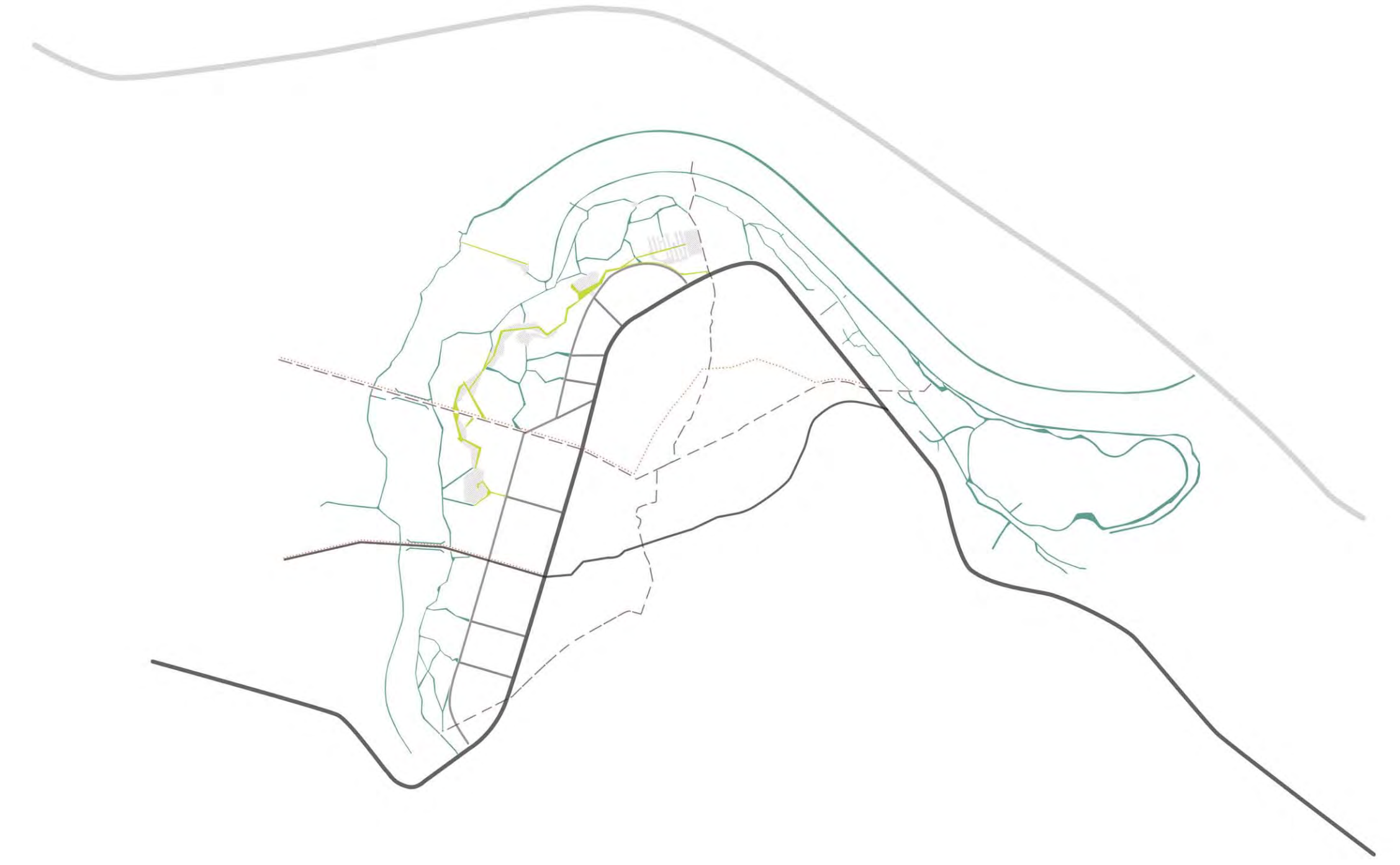
Ποταμός

Γήματα

συναντήσεις μονοπατιών

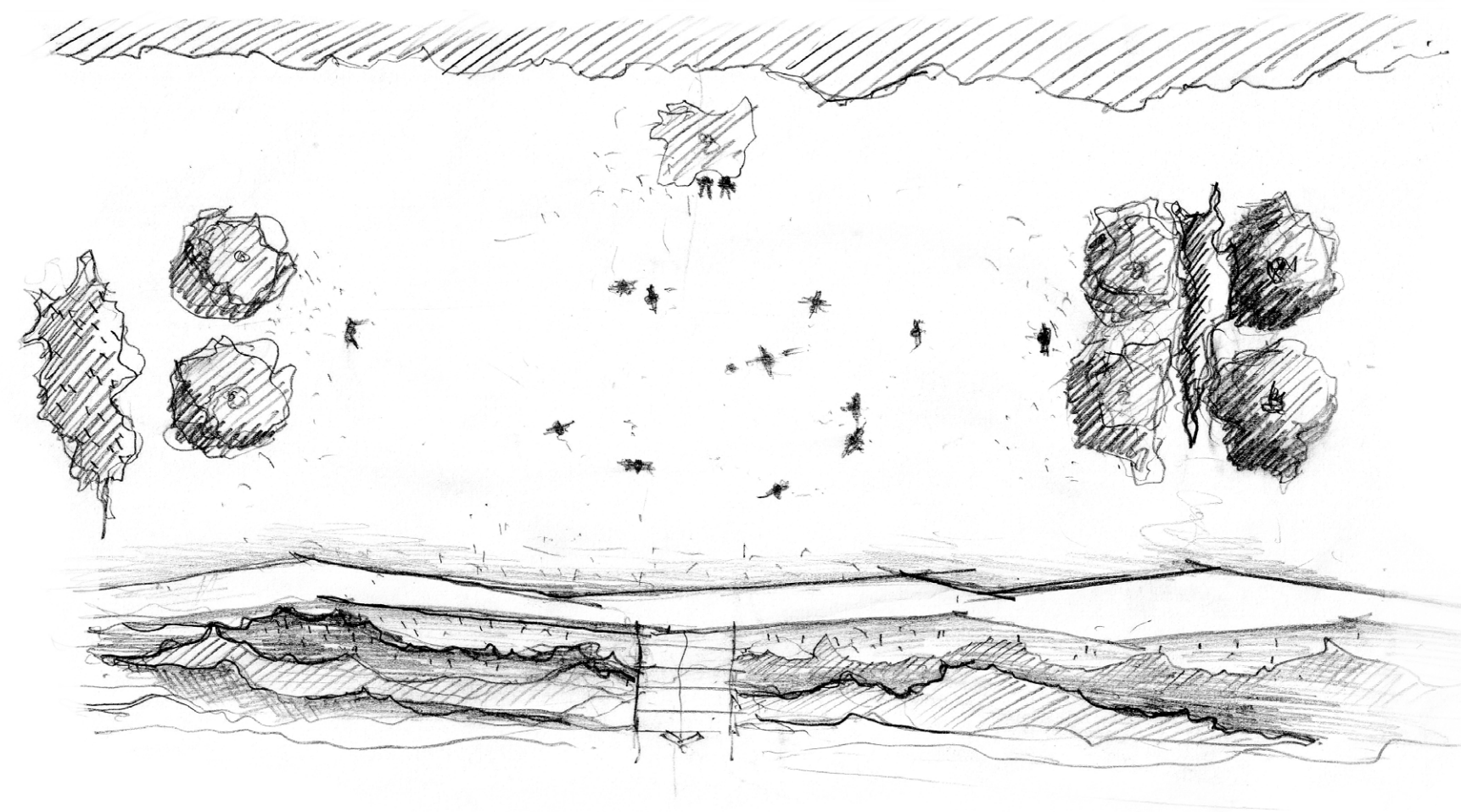
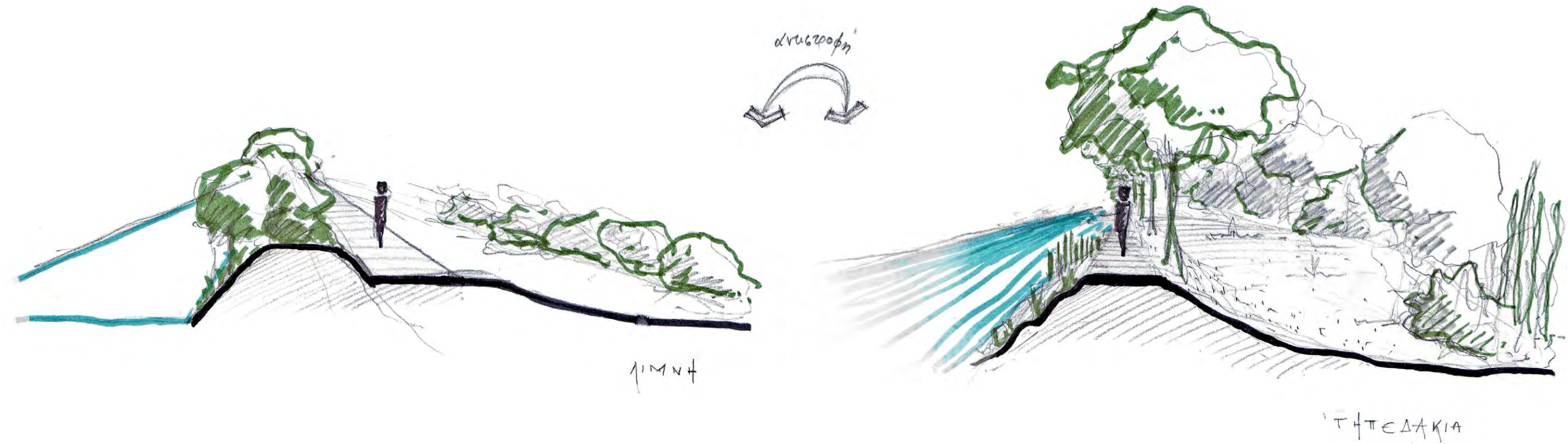

Ποταμός

>>> πορείες - κινήσεις

Περιγραφή

Η κατασκευή του υδροηλεκτρικού φράγματος Πουρνάρι Ι. Το γεφόνόσ αυτό άλλαξε άρδην την εικόνα του μέχρι τότε τοπίου περιορίζοντας ιδιαίτερα την κούιτη του ποταμού, η οποία διατηρούσε ένα πολύ μεγαλύτερο εύρος. Αν και αυτό αντιμετώπισε το φαινόμενο των συχνών πλημμυρών, λόγω κυρίως του θεσμικού πλαισίου λειτουργίας αλλά και της απουσίας συμπληρωματικών αντιπλημμυρικών έργων που επιβάλλονταν να κατασκευαστούν ταυτόχρονα, διατηρήθηκε μια συνθήκη η οποία καθιστά την παρουσία του ανθρώπου επικίνδυνη στην περιοχή σε συνδυασμό ωστόσο με την απομάκρυνση της παρουσίας του ποταμού από την πόλη. Καθώς τα νερά δεν « φουσκώνουν πια» η σχέση αυτή ξεχάστηκε.

Το θέμα της διπλωματικής εργασίας αφορά στον επαναπροσδιορισμό της σχέσης της πόλης της Άρτας με τον ποταμό Άραχθο που την περιβάλλει. Αν και το ποτάμι αγκαλιάζει την πόλη, ο ενδιαμέσος χώρος στο μεγαλύτερο τμήμα του χίνεται αντιληπτός σαν ένα απροσπέλαστο όριο.

Η καθοριστική ανθρώπινη παρέμβαση που διαμόρφωσε τη σχέση αυτή τα 30 τελευταία χρόνια ήταν η κατασκευή του υδροηλεκτρικού φράγματος Πουρνάρι Ι. Το γεφονός αυτό άλλαξε άρδην την εικόνα του μέχρι τότε τοπίου περιορίζοντας ιδιαίτερα την κούιτη του ποταμού, η οποία διατηρούσε ένα πολύ μεγαλύτερο εύρος. Αν και αυτό αντιμετώπισε το φαινόμενο των συχνών πλημμυρών, λόγω κυρίως του θεσμικού πλαισίου λειτουργίας αλλά και της απουσίας συμπληρωματικών αντιπλημμυρικών έργων που επιβάλλονταν να κατασκευαστούν ταυτόχρονα, διατηρήθηκε μια συνθήκη η οποία καθιστά την παρουσία του ανθρώπου επικίνδυνη στην περιοχή σε συνδυασμό ωστόσο με την απομάκρυνση της παρουσίας του ποταμού από την πόλη. Καθώς τα νερά δεν « φουσκώνουν πια» η σχέση αυτή ξεχάστηκε.

Το αποτόπωμα της σχέσης αυτής είναι φανερό και κατά την πολεοδομική ανάλυση της Άρτας. Η αίσθηση του ορίου εντείνεται από τον περιφερειακό δρόμο που είναι τοποθετημένος παράλληλα στη ροή του ποταμού και που για χρόνια αποτελούσε τμήμα της Εθνικής Οδοό προσλαμβάνοντας ιδιαίτερα αυξημένη κίνηση με υψηλές ταχύτητες, δυσχεραίνοντας την πρόσβαση στην περιοχή. Ταυτόχρονα κάποιοι δημόσιοι χώροι που υπάρχουν στη ζώνη αυτή χίνονται αντιληπτοί περισσότερο σαν αστικά απενεργχοποιημένοι (η έκταση του ετήσιου παζαριού,οι χώροι στάθμευσης αυτοκινήτων, απορριματοφόρων του δήμου και φορτηγών, ο εγκαταλελειμένος δημοτικός υπαίθριος κινηματογράφος), ενώ ένα μεγάλο της μέρος έχει καταπατηθεί από ιδιώτες για γεωρχική εκμετάλλευση. Συναντούμε έτσι στο εσωτερικό της μεταβαλλόμενης- αδιαμόρφωτης περιοχής, πυρήνες ορισμένους, με εσωστρεφή χαρακτήρα.

Η παρουσία του ποταμού χίνεται αντιληπτή μόνο στην περιοχή της τεχνητής λίμνης και σε αυτή του γνωστού γεφυριού, όπου υπάρχουν και κάποιες διαμορφώσεις. Η υψομετρική διαφορά του αναχλύφου η οποία διευκολύνει τη θέα και η θρυλική παράδοση αντίστοιχα είναι χαρακτηριστικά που ενίσχυσαν την συσχέτιση αυτή. Η σημειακή αυτή αντίληψη του ποταμού έχει σαν αποτέλεσμα να χάνεται η αίσθηση της συνέχειας, στερώντας από το τοπίο ένα θεμελιώδες

χαρακτηριστικό του, την παρουσία του νερού και τη συνέχη ροή ως συνδετικό νήμα αφενός και ως ερχαλείο ανάχνωσης και κατανόησης του τοπίου αφετέρου. Στο ενδιαμέσο εμφανίζονται απροσπέλαστες περιοχές κυρίως λόγω του ελλειπή σχεδιασμού και της ιδιωτικής πρωτοβουλίας που οικειοποιήθηκε δημόσιο χώρο για προσωπικό όφελος [καλλιέργειες]. Ακόμα όμως και οι περιοχές που είναι επισκέψιμες, θεωρούμενες ως ασύνδετες υπο-περιοχές, στερούνται νοημάτων και συσχετισμών που θα ενυπήρχαν σε μια συνολική προσέγγιση.

Επιπλέον τα σημεία που έχουν επισκεψιμότητα εμφανίζονται στην αρχή και και στο τέλος του περιχραφικού σχηματισμού του νερού αποκρύπτοντας, την γραφή του, την περίκλειστη «αχκαλιά» που σχηματίζει το ποτάμι ως όριο. Έχινε με αυτόν τον τρόπο φανερή, η ανάγκη να αποκατασταθεί η έννοια της συνέχειας στο χώρο και να αποδωθεί στην περιοχή ο χαρακτήρας μιας ενιαίας ζώνης, να αναχρωριστεί ο χαρακτήρας του ορίου καθώς επίσης και να διαμορφωθούν οι κατάλληλες συνθήκες εκτόνωσης της δυναμικής της πόλης με διαβαθμισμένες εκκάρσιες απολύξεις. Κρίθηκε έτσι απαραίτητο να διευθετηθεί το θέμα της αντιπλημμυρικής προστασίας διασαφηνισμένο υπό το πρίσμα των παραπάνω κατευθύνσεων.

Ο σχεδιασμός των αντιπλημμυρικών έργων, δεν αντιμετώπιστηκε σύμφωνα με την έννοια του εχκιβωτισμού, πρακτική που θεωρείται ξεπερασμένη στο εξωτερικό, αλλά ως στόχος ορίστηκε η ελαχιστοποίηση της ανθρώπινης παρέμβασης με σκοπό την προφύλαξη των ανθρώπινων εκδηλώσεων. Αντίθετα από μια λογική αυστηρής οριοθέτησης της φυσικής παρουσίας του ποταμού, έχινε προσπάθεια να διαμορφωθούν περιβάλλοντα ευπροσάρμοστα στη φυσική μεταβολή που εμφανίζεται περιοδικά.

Όπως προαναφέρθηκε, η «αχκαλιά» της καμπύλης μαζί με τα τμήματα που αναπτύσσονται πρίν και μετά από αυτή αποτελούν τα τρία διακριτά μέρη της παραποτάμιας περιοχής τα οποία εμφανίζουν διαφορετικά χαρακτηριστικά. Το πρώτο, σύμφωνα με την ροή του ποταμού, κομμάτι επηρρεάζεται έντονα από την παρουσία του λόφου και της λίμνης που καθορίζουν την δυναμική του. Η μεταξύ τους συσχέτιση εντείνει την αίσθηση της βύθισης και η υψομετρική διαφορά του αναχλύφου προσανατολίζει και φανερώνει την διαδοχή του βάθους. Η υπό μελέτη περιοχή χίνεται αντιληπτή από ζώνες παράλληλα διατεταχμένες με την ροή του ποταμού, η σύνδεση των οποίων διαμορφώνεται από την διαβάθμιση των μεταξύ τους ορίων που σηματοδοτούνται από το λόφο, τον περιφερειακό δρόμο και την κούιτη του ποταμού. Ο ποταμός εδώ εμφανίζεται αποσπασματικά μέσα από την ανεπτυχμένη βλάστηση, είτε στο εσωτερικό της πόλης, από τις εναπομείναντες φυγές που διαμορφώνει η ανάπτυξη της. Σε αυτό το σημείο χίνεται πολύ έντονα συνειδητή, η ανάχνωση της βλάστησης ως το αποτόπωμα της παρουσίας του ποταμού, ο οποίος εδώ έχει περιοριστεί σε μια γραμμική διεύθυνση από τον προυπάρχοντα εχκιβωτισμό. Αυτή η γραμμική ροή ορίζει μια παράλληλη διάταξη των στοιχείων που ενισχύνεται και με το ήδη διανειχμένο ρέμα που και αυτό αναχρωρίζεται μέσω της παρουσίας της βλάστησης. Ενδιαφέρον εμφανίζει και η ανάχνωση του αποτυπώματος του ανάχλυφου ως ορίου του εύρους του ποταμού κατά την μέγιστη πλημμύρα που

ήταν δυνατόν να παρουσιαστεί. Γίνεται φανερό ότι διαμορφώνεται από κοιλότητες και ρωχμές που αποτυπώνονται στην επιφάνεια του λόφου και την σχέση που αναπτύσει αυτός με το ύψωμα του κάστρου αλλά και αυτό της μητρόπολης, άλλωστε από τα μεταξύ τους κενά, εισέρχονταν πιο παλιά τα νερά της πλημμύρας στην πόλη. Στα σημεία αυτά η ανθρώπινη παρουσία αναπτύσσει συγκεντρώσεις- πλατείες και διαμορφώνει κινήσεις όπως η είσοδος στην πόλη και η χάραξη του περιφερειακού δρόμου που αποτυπώνονται και με κάποιες διαμορφώσεις στη ζώνη του ποταμού. Η ζέφυρα της περιοχής χίνεται αντιληπτή μέσω της θέας σαν μεμονομένο στοιχείο καθώς ενώνει γεωργικούς δρόμους και αν και βρίσκεται στον άξονα της εξόδου της πόλης δεν συνδέεται μαζί του ούτε συγχρονίστηκε με τις παραποτάμιες διαμορφώσεις.

Η ανάδειξη της βλάστησης και του ανάγλυφου σε βασικά μορφολογικά στοιχεία της αποτύπωσης του ορίου του ποταμού, ανεπτυχμένα με τη λογική του τείχους που ενισχύεται και με την παρουσία της οχρώωσης των δύο άλλων υψωμάτων, αποτέλεσε καθοριστικό παράχοντα κατά την συνθετική διαδικασία εισάχοντας και την έννοια του χρόνου καθώς αποτυπώνει τον τρόπο της ανάπτυξης της παρουσίας του ανθρώπου στο όριο με το ποτάμι σε διάφορες εποχές. Επιπρόσθετες συνθετικές κατευθύνσεις δίνει ο τρόπος που διαμορφώνουν τα στοιχεία αυτά, την ανάπτυξη της θέας, αναδεικνύοντας κάδρα, belvedere, «μπαλκόνια» με θέα και πολλαπλές μικρές φυγές.

Στην περιοχή αυτή χίνεται εμφανές πως ο άνθρωπος και το νερό συνυπαρχόν ως ίχνη. Συνδιαλέγονται μέσω του αποτυπώματός τους στο χώρο που ενεργοποιεί την μνήμη μετουσιώνοντάς την σε συνειδητή αίσθηση. Παρόλα αυτά και των δύο η παρουσία στο χώρο ενέχει κάτι το εφήμερο και το διαρκώς μεταβαλλόμενο. Αναχνωρίζοντας τα φυσικά χαρακτηριστικά φάνηκε πως το έδαφος και η βλάστηση καθώς και η διαμόρφωση του ανάγλυφου είναι αυτά που διαβάζουν το πέρασμά του νερού, άρα και βασικά συνθετικά στοιχεία που θα εντείνουν τις εντυπώσεις.

Ακόμη ένα χαρακτηριστικό της λειτουργίας των φραγμάτων, όπου κρίνεται αναγκαία η τακτική λειτουργία του υπερχειλιστή για λόχους ασφαλείας, μπορεί να χίνει η αφορμή για το αποκορύφωμα της προσπάθειάς μας για την ανασύσταση της συλλογικής μνήμης, σαν απαραίτητο στοιχείο που διαμορφώνει την έννοια της πόλης. Η τεχνητή πλημμύρα, παίρνοντας την μορφή μιας νέας δημόσιας χιορτής, η οποία εκτυλλίσεται κατα τη διάρκεια της, κατακλύζει την περιοχή θυμίζοντας την παλιά δύναμη του ποταμού και επαναπροσδιορίζει τον συνθετικό ρόλο των στοιχείων που την απαρτίζουν. Η βλάστηση παρουσιάζεται σαν ίχνος και ο άνθρωπος μετέχει στο ξέσπασμα [έστω και τεχνητό] του φυσικου στοιχείου είτε σαν θεατής, είτε σαν ερευνητής, είτε σαν πολίτης, ερχόμενος αντιμέτωπος με τη λανθάνουσα δυναμική του νερού που σταδιακά έχει υποβιβαστεί σε υπόθεση άλλων.

Συγχρόνως με τα παραπάνω, έπρεπε να ληφθεί υπόψην και η ανάγκη για την επέκταση του πολεοδομικού σχεδίου της πόλης και η διευθέτηση της κυκλοφοριακής λειτουργίας της με

βασικές επιδιώξεις, την συσχέτιση του καινούργιου τμήματος της πόλης με το ιστορικό της κέντρο, την ανάδειξη ενός τμήματος του ποταμού σε συνδετικό κρίκο ανάμεσα στα δύο μέρη και την αποσυμφόρηση του περιφερειακού δρόμου ο οποίος παρουσιάζει αυξημένη κίνηση και αποτελεί εμπόδιο στην προσέγγιση της παραποτάμιας περιοχής.Το πέρασμα της πόλης και στην απέναντι όχθη δίνει περισσότερες δυνατότητες για την ανάπτυξη της σχέσης πόλη-ποτάμι καθώς ξεχωρίζει ένα μέρος του ως αστικό από το υπόλοιπο περιαστικό. Αντίθετα βέβαια με την υπάρχουσα μελέτη και καθώς δεν υπήρχε κάποιος ανασταλτικός παράχοντας λόγω αναγλύφου, η επέκτασή της χωροθετήθηκε πιο βόρεια, σε άμεση σχέση με πολιτισμικά τοπόσημα της περιοχής αλλά και το ιστορικό κέντρο. Η συσχέτιση με την απέναντι όχθη και η διαδικασία της διάσχισης του ποταμού νοούνται σαν απαραίτητες προσεγγίσεις για μια ολοκληρωμένη εμπειρία της παραποτάμιας περιοχής. Για την ενίσχυση της κατεύθυνσης αυτής προτείνεται η δημιουργία δύο ακόμα οδογεφυρών και δύο διαβάσεων για πεζούς. Οι δύο πρώτες διευκολύνουν την αποσυμφόρηση του περιφερειακού και συνδέονται με ένα υπερτοπικό οδικό άξονα και μια βασική αστική αρτηρία. Οι δεύτερες, αν και αποτελούν πεζοδρομημένες ενώσεις, παρουσιάζουν διαφοροποιημένα χαρακτηριστικά. Η μία διαμορφώνεται στην προέκταση του εμπορικού πεζόδρομου της πόλης, υποδηλώνοντας μια έντονη και άμεση αξονική κατεύθυνση που οδηγεί στο κέντρο του νέου τμήματος. Αντίθετα η δεύτερη στο σημείο του αρθευτικού φράγματος του Ιμαρετ, δημιουργείται με αφημένες σχηματοποιημένες πατημασιές στο ίδιο σχεδόν ύψος της επιφάνειας των νερών, έτσι ώστε να δημιουργεί μια μετέωρη ένωση η οποία αφήνεται στην διάθεση του ποταμού να επιτρέψει το πέρασμά της. Η ένωση αυτή αποκαλύπτεται σταδιακά και η προσέγγισή της χίνεται αντιληπτή μέσα από την ανάπτυξη μιας διαδικασίας. Η ευρύτερη εσχάρσια σύνδεση που επιδιώκεται, εκτονώνει την δυναμική της πόλης, και συνδέει το ιστορικό, εμπορικό και διοικητικό κέντρο της πόλης με το αστικό κομμάτι του ποταμού και τελικά με το κέντρο και χαρακτηριστικά τοπόσημα του καινούργιου τμήματος της πόλης.

Τα παραπάνω χαρακτηριστικά εμφανίζονται στην περιοχή όπου ο ποταμός διαγράφει την καμπύλη, επιβεβαιώνοντας την αρχική εντύπωση πως στο κομμάτι αυτό έπρεπε να προσανατολιστούν οι πιο δραστικές μας παρεμβάσεις. Το συγκεκριμένο τμήμα αποτελεί τη μετάβαση από το περιαστικό στο αστικό κομμάτι. Η συνέχεια των χειρισμών μας ορίστηκαν από την βιωματική αναζήτηση ενός διευρυμένου, δροσερόν και σκιερόν σημείου στάσης και στην αναγκαιότητα επανασχεδιασμόν του χώρου της εμποροπανήχυρης με σκοπό την ενίσχυση της ποικιλομορφίας των εκφάνσεων της ανθρώπινης παρουσίας που μπορεί να εκδηλωθεί σε αυτόν καθ'όλη την διάρκεια του χρόνου, ενεργοποιώντας και τα υπόλοιπα αστικά κενά (χώρο στάθμευσης, κινηματογράφο, παιδική χαρά, κ.α). Έτσι η απόφαση για την διαμόρφωση ενός πυκνώματος βλάστησης, που θα προστατεύει το έδαφος από την διάβρωση, αλλά και την παράθεση του παζαριού κατά μήκος μιας διαδρομής, που προσαρμόζονται στο περιαστικό και αστικό τμήμα αντίστοιχα, ήταν φυσικό επακόλουθο. Καθοριστική σημασία κατά το σχεδιασμό έπαιξε και η

ανάδειξη της συμπεριφοράς του νερού κατά την διάρκεια της πλημμύρας αλλά και της παρουσίας του τον υπόλοιπο χρόνο. Έτσι ο πυρήνας της φύτευσης υποστηρίζεται με την διάνυση μερικών καναλιών τα οποία έχουν σαν αποτέλεσμα την πιο χαλαρή ανύψωση της στάθμης του νερού κατά την μεγάλη συγκέντρωση του όγκου του που παρατηρείται στην καμπύλη την ώρα της πλημμύρας, ενώ τον υπόλοιπο χρόνο κάνει αισθητή την παρουσία του σε έναν χώρο που αρχικά αν και χετνίαζε με αυτό, φαινόταν απόλυτα ανεπηρέαστος από την παρουσία του. Δημιουργώντας πολλαπλές μικρότερες ροές, περιορισμένες σαφώς στην ανθρώπινη παρέμβαση, η διαδικασία προσέγγισής του αναδεικνύει τα χαρακτηριστικά της ατμόσφαιρας που δημιουργείται στο φυσικό αυτό χώρο και εντείνει τη δυναμική της αποκάλυψης του σημείου όπου το ποτάμι καταλαμβάνει το μεγαλύτερο εύρος του, σαν μια ενιαία υδάτινη επιφάνεια. Εξετάστηκαν ταυτόχρονα και οι παράλληλες προς τη διάταξη της παραποτάμιας ζώνης, πορείες. Αποτέλεσμα ήταν να διατηρηθεί η υπάρχουσα ξερή και ασκίερη διαδρομή παράπλευρα του ποταμού, σε αντίστιξη με το χετνιάζον πύνκνωμα των δέντρων, η οποία οδηγεί στην «κρυφή» περιοχή του μπάνιου, δίπλα στον μικρό καταράκτη που δημιουργεί το φράγμα του Ιμαρέτ. Αντίθετα η μετάβαση από την περιοχή του πυκνώματος, στο άνοιγμα που χίνεται αντιληπτό σαν ξέφωτο λόγω της βλάστησης και της βύθισης που παρουσιάζει χίνεται πιο σταδιακά. Έτσι αποκαλύπτεται η φυσική ένωση με το νερό και η δυνατότητα της διάσχισης του ποταμού εντείνοντας τον χαρακτήρα της σταδιακής προσέγγισής του.

Ύστερα από το κομβικό σημείο του καταράκτη, το νερό μετά την πτώση, σταματά να διατρέχει πολλαπλές προκαθορισμένες πορείες και συνεχίζει στην κανονική μη διαμορφωμένη κοίτη του, που λόγω πεδινού αναγλύφου εμφανίζει ευμετάβλητα όρια. Το νερό εδώ σταματά να περιορίζεται και ο χειρισμός της έννοιας του ορίου στοιχειοθετείται από την ανάγκη για την προφύλαξη της ανθρώπινη παρουσίας, τα χαρακτηριστικά του ανοιχτού πεδίου και της μικρής υψομετρικής διαφοράς που παρατηρείται γραμμικά κατά μήκος του τμήματος αυτού, καθώς και από την ένταση του όγκου του νερού που έχει συσσωρευτεί στην αγκαλιά της στροφής κατά την διάρκεια της πλημμύρας, και ξεχύνεται στο ανοιχτό πεδίο. Η ενίσχυση της εποπτείας του τοπίου, η οποία έχει θεμελιωθεί με την διευρυμένη οπτική επαφή που προσφέρει ο χώρος, χίνεται μέσω της ανάδειξης της υψομετρικής διαφοράς, προσαρμόζοντας ένα τείχος προστασίας κατά μήκος της. Το γραμμικό αυτό στοιχείο, ορίζει ένα αρχικά αδιαμόρφωτο χώρο και εξελίσει την ανάχωνσή του. Σε αντίθεση με το πύνκνωμα που έχει προηγηθεί, εδώ διατηρείται το ενδιάμεσο οπτικό πεδίο με τη χαμηλή και αραλή βλάστηση δημιουργώντας την αίσθηση της διάχυσης σε πρώτο επίπεδο, αναδεικνύοντας ακόμη, σαν κατεύθυνση, τη συστάδα των δέντρων που αποτελούν το όριο της περιοχής του μπάνιου, η οποία παραμένει αθέατη. Με αυτόν τον τρόπο, η ένωση με την απέναντι όχθη σε αυτό το σημείο δεν χίνεται άμεσα ορατή, ενώ αντίθετα αναδεικνύεται μορφολογικά η έντονη κίνηση της βασικής πεζοχέφυρας η οποία φαίνεται να διατρυπά το τείχος και να φτάνει απέναντι. Το ζετύλιγμα του παζαριού σε μία διαδρομή, συνδυάστηκε με

την κατά μήκος ανάπτυξη του τείχους το οποίο την προστατεύει, δημιουργώντας την αίσθηση των πολλαπλών παράλληλων ρωών, μέσω της διαδικασίας της ανακάλυψης που συνθέτει η ατμόσφαιρα του παζαριού, και της ανάπτυξης της κίνησης πάνω σε ένα χαλαρό διευρυμένο belvedere. Η αρχική του έκταση επιλέχθηκε να αναδιαμορφωθεί σε έναν αστικό δημόσιο κήπο όπου στο ίχνος της παλιάς παρουσίας διατηρείται η πολυχρωμία, η ποικιλομορφία και η αίσθηση της μικροκλίμακας εκφρασμένη στο φυσικό τοπίο. Αντίθετα με την παρούσα κατάσταση τα όρια του χώρου αυτού χίνονται πιο ρευστά.

Ο σχεδιασμός του τείχους επηρρεάστηκε από το αποτύπωμα που δημιουργεί σε αυτό η διάδρασή του με το νερό κατά την επαναφορά της πλημμύρας. Ακολουθώντας αυτό σαν αφορμή, η μορφή του φάνεται να σπάει, να σμιλεύεται ή να διαυρώνεται, να υπαναχωρεί και να αντιστέκεται. Εκτός από την ανάπτυξη του παζάριου, στις διαμορφώσεις αυτές εντάσσονται και οι εξής χώροι: α) σε άμεση σχέση με την πεζοχέφυρα, σε κομβικό σημείο, ένα αναψυκτήριο και βοηθητικοί χώροι για τη λειτουργία των διαμορφώσεων, β) ένας ακόμη δημόσιος κήπος διαμορφωμένος περισσότερο με τη λογική ανάπτυξης του φυσικού τοπίου που αποτελεί ένα χαλαρό κατέβασμα προς το ποτάμι, γ) ένας θεατρικός χώρος, ο οποίος ζητήθηκε επανηλλειμένα σε μία σχετική έρευνα πεδίου, και συσχετίστηκε έμμεσα με την παρουσία των κτιρίων διοίκησης θέλοντας να υπενθυμίσει την λειτουργία της «εκκλησίας του δήμου», την πολιτισμική και πολιτική συνάντηση των κατοίκων της πόλης και δ) ένας χώρος τραπεζορίας όπου καταλήγει η διαδρομή του παζαριού και θα μπορούσε να εξελλίσειται μέρος της μεγάλης δημόσιας χιορτής υποστηρίζοντας και ενισχύνοντας χενικά ποικίλες συλλογικές δράσεις.

Στον ενδιάμεσο χώρο, του τείχους και της πόλης, αναπτύσσεται ένα σύστημα διαδρομών ανάμεσα στην πολλή έντονη παρουσία των καλλιερχειών, που αποτελούν και χαρακτηριστικό στοιχείο της περιοχής, οι οποίες διατηρούνται και ενισχύνονται με χαμηλού ύψους καλλιέρχεις για να διασφαλίζεται η οπτική επαφή φάιρνοντας πιο κοντά την διαδικασία της γεωργικής παραχωχής στην καθημερινότητα του πολίτη. Ακόμη στη συμβολή του άξονα της πεζοχέφυρας -που σηματοδοτείται από ψηλή δεντροστοιχία- με την διαμορφωμένη διαδρομή, δημιουργούνται δύο χώροι στάσης εκατέρωθεν. Εδώ ο χαρακτήρας του διαρκώς μεταβαλλόμενου της αστικής πλατείας υποδηλώνεται από την άτακτη παρουσία της αυτοφυούς βλάστησης η οποία αναδεικνύεται σε αντιπαραβολή με τον οργανωμένη παρουσία των καλλιερχειών.

Επιπλέον στη περιοχή αυτή διαμορφώνονται τρία ακόμη ενδιαφέροντα διακριτά σημεία: Ο προεξέχων μικρός πρόβολος είναι ένα σημείο όπου το σύνολο του τοπίου συγκεντρώνεται στην ανθρώπινη παρουσία και αντίστοιχα αυτή διαβάζει με καθλωτικό σχεδόν τρόπο την εποπτεία του. Σε αντιδιαστολή ίσως με την λειτουργία του χώρου του θεάτρου, η στάση στο σημείο αυτό, καταδεικνύει την προσωπική ευθύνη του καθενός ξεχωριστά, απέναντι στα πράγματα και φέρνει αντιμέτωπο τον άνθρωπο με την διαμόρφωση της συνείδησής του, σε αντιπαραβολή με τη λειτουργία του βήματος στην αρχαία αχορά.

Η φυσική κοιλότητα του εδάφους που παρατηρήθηκε, διατηρείται και αποτελεί ένα ακόμη διαφορετικό κατέβασμα στην όχθη του ποταμού καθώς η εκτόνωσή αυτού του περικλειστου κατά κάποιον τρόπο χώρου πραγματοποιείται από μια λεπτή ρωχήμ του τείχους μέσω της οποίας προσεγγίζεται το ανοιχτό πεδίο που αναπτύσσεται στην εξωτερική του πλευρά. Επίσης κατά τη διάρκεια της πλημμύρας το νερό εδώ δημιουργεί μια φαινομενική στατικότητα που έρχεται σε αντίθεση με τη συνεχή, έντονη ροή που εκτυλλίσεται στη άλλη πλευρά.

Στο σημείο που το περιαστικό μετατρέπεται σε αστικό κομμάτι υπάρχει ακόμη μία έντονη έξοδος της πόλης προς την παραποτάμια περιοχή. Αυτή χωρικά συσχετίζεται με την ένωση στο φράγμα του Ιμαρέτ αλλά όχι με άμεσο τρόπο καθώς η διαμπερής κίνηση προς αυτήν αποτρέπεται- αποπροσανατολίζεται για να εντείνει την αίσθηση της σταδιακής ένωσης αλλά και την συνείδηση της επιλογής της καθώς επίσης με αυτόν τον τρόπο επιτείνει την διάχυση προς στη παραποτάμια ζώνη. Ο χώρος, μέσω της σμίλευσής του από την πορεία του ανθρώπου, γίνεται αντιληπτός σαν την συνάντηση των απολήξεων δύο βυθισμένων κοιλότητων. Ανάμεσά τους παραμένει στην αρχική, πιο ψηλή στάθμη, ένας χώρος που προσφέρει την αναχνώριση των χαρακτηριστικών των κοιλοτήτων αυτών κατά την πλημμύρα και μη, ξεχωριστά της καθεμίας, παρεμποδίζοντας ωστόσο την άμεση συσχέτισή τους, δημιουργώντας ένα αίσθημα προσμονής, με σκοπό να παροτρύνει το κατέβασμα στην παραποτάμια ζώνη, η αναχνώριση της οποίας θα αποκαλύψει και την μεταξύ τους σχέση. Η τοποθέτηση ενός μακρύ και ψηλού τοίχου ο οποίος ορίζει τον θεατρικό χώρο μορφοποιεί αυτήν την επιλογή. Ο τοίχος αυτός διαμορφώνεται και με κάποια περιστραμένα τμήματά που επισημαίνουν τις εισόδους του θεάτρου, αν και έντονα σχηματοποιημένα, δημιουργούν την αίσθηση πως θα μπορούσε κάποτε, οι ροές του νερού να έχουν προκαλέσει αυτήν την περιστροφή. Ο σκοπός του χώρου δεν είναι να σε κρατήσει σαν σημείο στάσης με διάρκεια αλλά επιχειρεί να επαναπροσδιορίσει πορείες. Η μεταλλική κατασκευή που προσαρμόζεται στην απόλειξη του τείχους, κάτω από την οποία περνά νερό από τα κανάλια, διαμορφώνει μικρές αναμονές, με ελεύθερη θέα στο ευρύτερο τοπίο, που δημιουργούνται από την ανάδειξη των μεμονομένων χαρακτηριστικών των φυσικών στοιχείων. Όπως είναι για παράδειγμα η φωτεινή αντανάκλαση του νερού στην μεταλλική επιφάνεια, η αποσπασματική τοποθέτηση ενός δέντρου σε ένα κάδρο και ο έντονος ήχος που παράγεται κατά την πρόσκρουση του νερού της πλημμύρας στα πετάσματά του καθώς η κατασκευή αυτή λειτουργεί σαν ηχείο. Ακόμη μορφολογικά ενεργοποιεί τη μετάβαση της κατενύθωσης της λογικής του σχεδιασμού από την οριζόντια επιφάνεια –μέσω της εναλλαγής των υψομέτρων του ανάγλυφου- στον κάθετο άξονα όπως αυτό αποδίδεται στη διαμόρφωση του τείχους.

Έχινε φανερή, με αφορμή την επαναφορά της πλημμύρας, η διαβάθμιση των υψομετρικών στάθμων των επιπέδων και ο ρόλος τους στην ανάχωση του βάθους στο οποίο αναπτύσσεται το τοπίο. Μέσα από την διαβάθμιση αυτή, και τον χειρισμό των μορφολογικών στοιχείων, τεχνητών ή μη ενυπάρχει στο χώρο η διαρκής μεταβολή της έννοιας του ίχνους σε όριο και το αντίστροφο.

Η βλάστηση σηματοδοτεί το πέρασμα του νερού, ταυτόχρονα σχηματοποιεί ένα όριο και πάλι κατά την διάρκεια της πλημμύρας, αντιμετωπίζεται ως ίχνος του εδάφους που έχει καλυφθεί. Το τείχος επίσης αποτελεί το γραμμικό ίχνος της ανθρώπινης παρουσίας στο χώρο αλλά και το όριο της πλημμύρας. Ακόμη μέσα από την προσέγγιση του βάθους του τοπίου συσχετίζοντας τις ιδιότητες που χαρακτηρίζουν περικλειστα και ανοιχτά σχήματα, πυκνώματα και αραιώματα αναζητείται η ενεργοποίηση της διαδικασίας της ανακάλυψης η οποία δημιουργεί δυνάμεις διάχυσης και κατενύθωσης αναδεικνύοντας χώρους στάσης αλλά και διαδρομές.

Όσον αφορά το πρώτο κομμάτι της υπο μελέτη περιοχής που προσδιορίζεται από την λίμνη, αναφέρθηκε ήδη πως λόγω των χαρακτηριστικών του επιτυγχάνεται η εποπτεία του τοπίου. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με το εύρος και την υψομετρική διαφορά που παρουσιάζει η περιοχή επιτρέποντας την εκτόνωση της πλημμύρας, είχαν σαν αποτέλεσμα οι παρεμβάσεις μας στην περιοχή τις λίμνης να παραμένουν περιορισμένες. Έτσι τα σημεία που κινδυνεύουν ιδιαίτερα από την διάβρωση λόγω της έντασης της ροής του νερού, προφυλάσσονται με την τοποθέτηση των κατάλληλα τοποθετημένων συρματοκιβωτίων, στη βάση κυρίως των πιο έντονων υψομετρικών διαφορών, και ιδιαίτερα στο σημείο που το νερό της πλημμύρας εισέρχεται στην περιοχή μας. Αυτά είτε καλύπτονται από το νερό, είτε σταδιακά εντάσσονται στο τοπίο, καθώς διαμορφώνονται από χαρακτηριστικά πετρώματατα που εμφανίζονται στην περιοχή, καταλαμβάνονται από βλάστηση και τελικά γίνονται αντιληπτά σαν αποσπασματικές παρουσίες. Ακολούθως, σημαντική κρίθηκε η αποκατάσταση κάποιων διαβάσεων που θα διευκολύνουν την διάσχιση του περιφερειακού και θα επιτρέπουν την διάχυση των ήδη υπάρχόντων πυκνωμάτων της παρουσίας του ανθρώπου στην συγκεκριμένη περιοχή. Οι υπάρχουσες διαμορφώσεις εν μέρει διατηρούνται ωστόσο μέρος τους, στην απόλυξη της εξόδου του αστικού άξονα της Σκουφά αντικαθίσταται με φυσικά στοιχεία και δημιουργείται ένα μεγαλύτερο άνοιγμα της θέας προς το ποτάμι που σηματοδοτείται από μία δεντροστοιχία, διατηρώντας ωστόσο την υψομετρική διαφορά. Μέσω της θέας συνεχίζεται και η ενεργοποίηση της παρουσίας της χέφυρας.

Ο ήδη διαμορφωμένος λειτουργικός χαρακτήρας της περιοχής, ως χώρος άθλησης, επιλέγεται να ενισχυθεί με την τοποθέτηση υπαίθριων γυμναστικών δραστηριοτήτων. Πιο έντονα αυτό εκφράζεται στο σημείο το οποίο αποτελούσε απενεργοποιημένο αστικό κενό που δημιουργούσε ο χώρος στάθμευσης βαρέων οχημάτων, και διαμορφώνεται με την τοποθέτηση ζηπέδων διαφόρων αθλημάτων, άμεσα συσχετισμένων με το σχολικό συγκρότημα που βρίσκεται στο όριο της πόλης. Εδώ αναπτύσσεται ένα σταδιακό κατέβασμα προς το ποτάμι που τελικά προσεγγίζεται μέσω της άμβλυνσης της βλάστησης και του ανάγλυφου. Οι συνθετικοί χειρισμοί ταυτόχρονα εξελίσσουν και την παράλληλη επανασύνδεση της ζώνης, εναλλάσσοντας περικλειστα και ανοιχτά σχήματα, πυκνώματα και αραιώματα, ενισχύοντας τη διάχηση κυρίως προς την περιοχή της καμπύλης. Ακόμη, στο ανοιχτό πεδίο που ακολουθεί, δημιουργούνται με την παράθεση φυσικών στοιχείων καθ' υπερβολή, δύο χώροι ποδοσφαίρου. Η άμεση χωρική σχέση με το κάστρο υποδεικνύεται, με

την αποκατάσταση της θέασης στο όριο των πολεοδομικών διαμορφώσεων, προς τον χώρο αυτό. Και εδώ γίνεται συνδυασμός της υψομετρικής διαφοράς, της τοποθέτησης συρματοκιβωτίων, της βλάστησης αλλά και κάποιων κατασκευών για την ανάσχεση της πλημμύρας. Κατά την διάρκειά της, αναδεικνύεται η διαβάθμιση των επιπέδων στο χώρο των ζηπέδων, υποδηλώνοντας τις διαβρωτικές ιδιότητες του νερού πάνω στο όριο της παρουσίας του ανθρώπου, το οποίο, στη συνέχεια σηματοδοτείται στο έδαφος από μια πλακοστρωμένη διαδρομή συνδυασμένη με την μορφολογία των συρματοκιβωτίων που τοποθετούνται στην βάση της υψομετρικής διαφοράς. Η διαδρομή αυτή συνδέει το χαμηλό επίπεδο της περιοχής με το ανενεργό θερινό σινεμά.

Περιορισμένες εμφανίζονται και οι παρεμβάσεις μας στο τρίτο τμήμα, το οποίο καθορίζεται από το επίπεδο τοπίο και την απουσία της αίσθησης της πόλης. Η ανθρώπινη παρουσία ωστόσο γίνεται αισθητή από την μεγάλη ανάπτυξη που καταλαμβάνει η καλλιεργήσιμη έκταση. Ο ορθοκανονικός κánaβος της πόλης ακολουθεί την κανονική οργάνωση που παράγει η δομή της καλλιέργειας σαν μεμονομένο στοιχείο, με το ίχνος του ποταμού να διαγράφεται στα αυλάκια που χρησιμοποιούνται για το πότισμά τους και στη γενικότερη αίσθηση της σχέσης που αυτές έχουν με το νερό που τους παρέχει το ποτάμι. Παρόλα αυτά η παράθεσή του συνόλου τους στο χώρο παραμένει άναρχη. Η ροή του νερού εδώ εμφανίζεται πιο ελεύθερη, σχηματίζοντας τυχαίες, μεταβαλλόμενες πορείες , καθώς διατρέχει το μη εγκλιβωτισμένο τμήμα, καθιστώντας τη θέαση και την πρόσβαση σε αυτό αποσπασματική. Η κοιλότητες των βότσαλων και τα πυκνώματα της βλάστησης υπενθυμίζουν το πέρασμα αυτό. Αν και το χαρακτηριστικό στοιχείο της περιοχής αυτής είναι το χεφύρι, αυτό αναπτύσσει μια σημειακή σχέση με το ποτάμι, ιδιαίτερα στατική, καθώς δεν συνδέεται με την ευρύτερη παραποτάμια ζώνη αλλά και πολεοδομικά λειτουργεί περισσότερο σαν όριο παρά σαν ένωση, καθώς αποτελεί έναν προορισμό στο όριο της πόλης.

Η χωροθέτηση της συνέχειας της πόλης στην απέναντι όχθη, σε αυτό το σημείο προκαλεί μια έντονη μεταβολή καθώς αποκαλύπτει τα φυσικά στοιχεία και τα εντάσσει στην καθημερινότητα των κατοίκων. Για να υποστηριχτεί η κίνηση αυτή δημιουργείται μια οδοχέφυρα συνδεδεμένη με βασική αστική αρτηρία. Η διατήρηση των καλλιερχειών, ως κύριο χαρακτηριστικό της περιοχής, όχι όμως με περιαστικό χαρακτήρα αλλά στο εσωτερικό της πόλης, τέθηκε ως βασική προτεραιότητα, καθώς υπενθυμίζει την πρωτογενή σχέση του ανθρώπου με τη φύση και την εξελισσόμενη συνεργασία του μαζί της που εξασφαλίζει την επιβίωση. Ο άνθρωπος αφιερώνει χρόνο, σκέψη, αγάπη και κόπο για να κάνει αυτή την σχέση να καρποφορήσει. Παρόλα αυτά προτείνεται ένα δίκτυο διαχείρισης των καταπατημένων εκτάσεων με τη λογική να παραχωρούνται από το δήμο στους πιο αδύναμους οικονομικά πολίτες, με την συχνή επανεξέταση των χαρακτηριστικών που δικαιολογούν την συμμετοχή τους στη διαδικασία αυτή.

Μέσω της λογικής των δικτύων γίνεται και η συνολικότερη αντιμετώπιση της περιοχής καθώς σχεδιάζεται η σύνδεση του πολεοδομικού ιστού με ένα δίκτυο μονοπατιών βασισμένο στις ροές του ποταμού όπως αυτές αποτυπώνονται στην οργάνωση των καλλιερχειών στο χώρο,

στις συστάδες της αυτοφυούς βλάστησης και τις κοιλότητες των βότσαλων. Δημιουργούνται έτσι ενότητες που ρέουν, αποκαλύπτοντας μια παράλληλη κίνηση η οποία τελικά αποκαθιστά την σύνδεση με το χεφύρι. Κατά την διάρκεια της πλυμμύρας, το νερό διαχέεται ελεύθερα αναδιαμορφώνοντας τα χαρακτηριστικά του τοπίου, καταλαμβάνοντας και μέρος των καλλιερχειών που ουσιαστικά αποτελούν το ευπροσάρμοστο όριο της πλημμύρας, λόγω του εύρους που αναπτύσσονται και του ανάγλυφου. Οι καλλιέργειες χρησιμοποιούνται κατά αυτόν τον τρόπο και στο μεγαλύτερο τμήμα του συνόλου της παραποτάμιας περιοχής της απέναντι όχθης, όπου ωστόσο σε άμεση σχέση με την βασική πεζοχέφυρα και την οδοχέφυρα ορίζεται ένα υπό διαμόρφωση, σημείο αναφοράς άμεσα επηρεασμένο από το κέντρο της επέκτασης της πόλης και την πλημμύρα.

Επίσης βασική κατενύθωση για τους χειρισμούς στην απέναντι όχθη είναι η σύνδεση του χεφυριού με την προαναφερθήσα κεντρική περιοχή αλλά και με τα βορειότερα πολιτισμικά τοπόσημα, το τζαμί, τον παλιό χώρο της νεροτριβής και το εργοστάσιο «Εσπερίς», αποκαθιστώντας την υπόστασή του ως ένωση, εντάσσοντάς το σε ένα ευρύτερο σύστημα διαδρομών. Στην περιοχή του χεφυριού όπως και σε άλλα σημεία του τμήματος αυτού που παρουσιάζουν έντονη διάβρωση, απαιτείται μια πιο έντονη αντιπλημμυρική προστασία διαμορφωμένη και εδώ με συρματοκιβώτια. Στο στένεμα που παρατηρείται λίγο πριν το χεφύρι, υπάρχει η πιθανότητα να πρέπει να συμβούν κάποιες απαλλοτριώσεις ιδιωτικών περιουσιών, μια δαπάνη που ωστόσο μαζί με το υπόλοιπο κόστος της προσέγγισής μας, θεωρείται πολύ μικρότερη από αυτή της μέχρι τώρα προτεινόμενης λύσης.

Ο μεσαιωνικός χαρακτήρας της πόλης από την άποψη του δαιδαλώδους σύστηματος δόμησης που συνεχίζεται και στο λόφο – παρά τη μεταγενέστερη κατοίκηση του – συνθέτει ένα ενδιαφέρον παιχνίδι χώρων, οπτικών φυγών, αναπάντεχων συναντήσεων. Η συχνή εναλλάξη κατενύθωσης ωστόσο οδηγεί σε μια βιωματική ταυτοποίηση του χώρου μάλλον, παρά στην αντίληψη του τελευταίου με βάση τον προσανατολισμό.

Παρά τη ζοητεία του απρόβλεπτου που ενέχει η άτακτη ρυμοτομία της πόλης, θεωρήσαμε σημαντικό να νοηματοδοτηθούν διαφορετικά δύο πορείες ώστε να αποτελούν άξονες που οργανώνουν τις κινήσεις με βάση το υγρά στοιχείο. Οι πορείες αυτές με αφετηρία και τέρμα το ποτάμι, πατούν πάνω σε ήδη υπάρχοντες δρόμους και πεζοδρόμους για να διασχίσουν την πόλη σχεδόν κάθετα και οριζόντια, αντίστοιχα, περνώντας από το κέντρο της και διαδραματίζουν διακριτούς ρόλους στο αστικό σκηνικό.

...σσσ μυστικό!

οι διηγήσεις λένε ... ότι παλιότερα,
όταν το ποτάμι ήταν συνυφασμένο με τη ζωή των ανθρώπων ...

υπήρχε μια παράξενη συνήθεια....

οι κάτοικοι χράφανε χράμματα με ευχές και παρακλήσεις...

...και δεμένα σε μια πέτρα...

...τα ρίχνανε στο ποτάμι...

...για να πραγματοποιηθούν...

ο Άραχθος αποκαλούνταν 'θεός' στις παραδοσιακές
- αστηρά ορθόδοξες - κοινωνίες

μια παράδοση που μάλλον έχει τις ρίζες της αρκετά χρόνια πίσω

κι ίσως ανεπηρέαστη από αλλότρια στοιχεία

μαρτυρά ακριβώς ...

το πνεύμα του τόπου.

